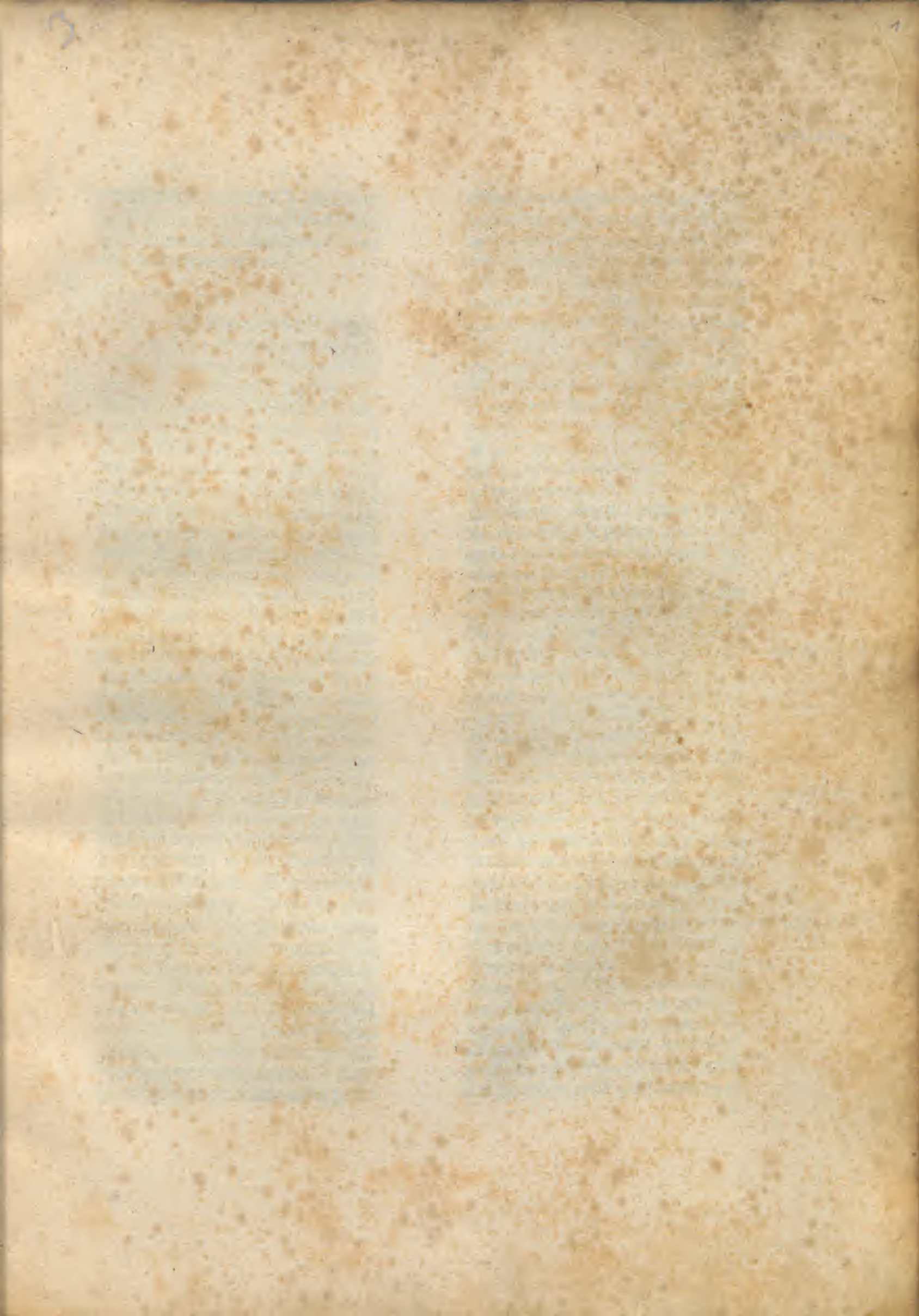

Incunabula
+ V-234
(Go ff)

MAESTER DEUS DE UER
migliolis de Perusio famosissimi Artū
7 Medicine doctoris Tractatus de Pul
sibus feliciter incipit.

Proponitur tractatū de pulsi
bus 7 de urinis cum adiutorio
ōipotentis dei. cuius grē sunt
infinite. Primo quidē incipit
faciēdo de pulsibus. Postmodū ad tracta
tum de urinis nos conuertemus. **I**sta
est priā sūma doctrine. 3. fen. ii. primi ca
non. In qua postq̄ eluc. in aīlhabitis pti
bus h^o fen. determinat de signis in gene
rali nunc specialiter de una manerie sig
norū qua multuz utunt medici determi
nat scz de pulsu. **E**t diuidit in duas p
tes. nā primo determinat de pulsu ponē
do suā descriptionē nō negligendo condi
tiones necessarias attēdendas 7 seruādas
in eius pceptōe 7 generales etiaz pulsus
diuersitates. Secūdo specialiter de aliis
diuisionibus 7 causis determinat ibi. nā
dicit q̄ diuersi pulsus. **P**rima iterū
diuidit in sex ptes. Primo ponit diffini
tionē seu descriptionē. Secūdo dat inten
tionē huius sūme. Tercio declarat ex qui
bus pibus pulsus cōponit. Quarto dat
cām qualiter pulsus tangit in brachio.
Quinto tangit certas condiciones atten
dendas in tāgendo pulsū. Sexto 7 ultio
ponit generaliter vñ sumunt pulsūz di
stinctiones. secūda ibi. cōsideratio autēz.
Ibi tertia dicemus g^o. Ibi quarta. causa
uero. Ibi quinta. 7 opz. Sexta ibi. āplius
dicemus. **P**rimo dicit q̄ pulsus ē mo
tus receptaculorū spiritus cōpositus ex
diastole 7 sistole ad regendū spiritū per
aerē attractū. **I**dro declarationē diffini
tionis intelligendū est primo q̄ scdum
aliquorū sniam quilibz pulsus ē quoddā
aggregatū ex duobus motibus. 7 duab^o
quietibus 7 iō hoc tenende nullus pulsus

est motus unus scz plures proprie dīctus
motus fm quod sumit motus in descrip
tione pulsus posita p aggregato ex moti
bus 7 quietibus ad unū finē ordinatis q̄
liter iterationē pluriū dierum dicimus
motū non obstāte q̄ in ea sint multe qui
etes 7 sit ibi preliū. 7 hanc sniaz i. tenait
Hic. cū dicit q̄ quilibz pulsus est cōposi
tus ex duobus motibus 7 duabus qetib^o
Nonnulli uero dicunt q̄ pulsus est solus
duo motus scz diastolis 7 sistolis qui tñ
rō sunt cōtinui ut i. dices sed intermedi
at quies. Et iō improprie dices i. q̄ unus
quisq̄ pulsus est cōpositus ex duob^o mo
tibus 7 duabus quietibus quia ex duab^o
quietibus non cōponit. 7 primus istorū
motus in diffinitōe positus sumit p illo
motu non solū cōtinuo sed interciso cū
tñ motus quietes iste nō sunt ptes et h^o
notat descriptio hic posita 7 specificādo
quis motus sit pulsus dicit ex diastole 7
sistole cōpositus 7 iō dixit ex quietib^o
intermediis. 7 hoc sensit Gal. in princi
cōpendii pulsū cum dixit. Pulsus est di
latatio 7 cōstrictio cordis 7 arteriarum.
Quod autē i. dicit intelligit q̄ ad compo
nendū pulsū requirunt duo motus 7 due
quietes tanq̄ integrantes pulsum quāq̄
haz duarū tenuerimus motus suo modo
acceptus sumit p genere pulsus. **S**e
cundo principaliter est diligenter intelli
gendū q̄ licz multa mēbra moueant mo
tu dilatationis 7 cōstrictionis ut patz de
meri cuius ptes in principio attractiois
dilatant 7 cōplectit attractū restringi
tur. tam solū dilatatio cordis 7 arteriaz
dicit pulsus. Patet hoc idem in anhelitu
Nam etiā in anhelitu fit pectoris et pul
monis dilatatio 7 cōstrictio tñ illoz mo
tus nō est pulsus. Et iō hic terminus re
ceptaculorū spiritus ponit ad exprimen
dū ppiū subiectū pulsus. 7 intelligit
p receptaculū spiritus taz cor q̄ arterie
7 sic fm quoddā nullū aliud membrū ut
a. i.

Ca: descriptio pulsū

2o nōm

solū mōtū mōtū de p pulsus
anay

1. dicit pmo pulsus

30 nona di ex diastole
sistole

ad regendi spm

no vel
in cordis

Averrois de immobili acri auctori

ont filius

Gal. loco allegato ex pmit. ¶ Tercio no-
tandū q̄ dicit ex diastole ⁊ sistole cōposi-
tus ad insinuandū differentiā inter pul-
sum ⁊ alios motus cordis ⁊ arteriarum.
nam solū motus istorū membrorū q̄ est
cōpositus ex diastole q̄ est dilatatio ⁊ cō-
strictio que dicitur sistoles est pulsus unū
nec sola diastoles ē puls⁹ nec sola sistoles
nec etiā alii membrorū motus p̄ter cōposi-
tos ex p̄dictis ambobus. ¶ Quarto ē no-
tandū q̄ dicit ad regendū spiritū ad di-
fferentiā quarūdā dilatationum ⁊ cōstri-
ctionū q̄s cōtingit fieri ī corde ⁊ in arte-
riis non tū ad regendū spiritū sicut cum
in tremore cordis agitatur cor cōstringen-
do ⁊ dilatando ad expulsioz materie a me-
ri ad ipm trāsmisse uel fugaz ab illa mā-
faciēdo ⁊ hic tremor saltus cordis dicitur.
⁊ iuxta hunc modū nō est pulsus quia nō
est ad hūc finē ut rezeat spūs p̄ aerem at-
tractū ordinatus. ¶ Hec ergo p̄tula loco
differētie ponit ad exprimendū p̄pter
quid nō fecit pulsū. ¶ Ex q̄bus nota ⁊
collige diligēter q̄ spūs p̄ aerem attra-
ctus duobus aut tribus modis regit̄. un⁹
est q̄a euentat ⁊ refrigerat. secūdu⁹ ē q̄a
mundificat. nā cū in generatōe spūs que
est quedā digestio supflua in ptes fumo-
se has ptes famosas ⁊ alias si q̄ sunt opz
expelli ⁊ spūs remanet mūdus purus et
subtilis. tertius fm̄ intentōz Gal. ex pte
attracti aeris generat spūs in corde. ut
sumit. vñ. de iunamentis mēbroz. et iō
etiā p̄pter generatōē regit̄ spūs. sed
Auerrois huic finē nō assentit. ⁊ iō qdam
dicunt attractioē frigidī aeris seruire
generatōi spūs tēperando cor cuius tē-
peratō sequit̄ spūs generatio. ⁊ fiūt illa p̄
aerē frigidū attractū. Nā aer occurrens
spiritibus q̄ sunt corpa subtilia ⁊ calida
facile p̄ motū inflāmabilia ipsos refrige-
rat ⁊ tēperat ⁊ idē cōmixtis malis uapo-
ribus ⁊ frigidis est cā quare in cōstrictio-
ne sumi melius expellunt a uirtute sicut

lixius ⁊ saponis ptes cōmixte cuz sordī-
cibus pannoz sunt cā q̄ exprimendo sor-
des facilius exeūt qd̄ est cō. oī lauatiuo.
uez ergo dī hunc motū ad regendū spi-
ritū per aerē attractū. ¶ Circa dicta p̄
maiori intelligētia dictoz occurrūt qdā
dubia. ¶ Primum quia fm̄ Gal. v. de acci-
denti ⁊ morbo pulsus ē motus cōtinuus.
⁊ in hoc differt a iestigatōe cum etiā in
ea fiat dilatatio ⁊ cōstrictio. ¶ Secūdu
dubium ē. Utrū pulsus sit ita utilis ⁊ ne-
cessarius sicut anhelitus. ⁊ uidet̄ q̄ non-
nā uidet̄ Gal. de utilitate pulsus. p̄banti
p̄ longum p̄cessum p̄pe principiū. et di-
xit. Qū nempe anhelitu p̄uati fuerimus
mouet̄ enī ī cōtinenti. sepe enī pulsū pri-
uatur multa mēbra corpis. nec tamē no-
cumentū incurrunt indecēs ⁊ ita dicit. in
uenit̄ anhelitus in nro iunamēto nō pul-
sus. pulsus autē fm̄ q̄ ego uideo uel non
sequitur ex ea magna utilitas p̄sus uel
si ex eo puenit utilitas modica existit. p̄
tamē sit necessarius patet. quia motus
dilatatiois ⁊ cōstrictiois est ita uel ma-
gis necessarius sicut anhelitus. ⁊ iste est
pulsus igitur. ¶ Secundo q̄a illud est
magis necessariū sine quo minus pōt sta-
re. s. sine anhelitu pōt quis minus stare
q̄ sine pulsu. Ecō. ra uidet̄ q̄ minus sine
pulsu q̄ sine motu nō sine anhelitu ut ar-
guat̄ sic ī forma. Illud ē magis necesari-
um sine quo uita diu stare non pōt sed si-
ne pulsu uita stare non pōt diu igit̄ pul-
sus ē magis necessarius. Istud argumen-
tum ē notissimū. tenz cōsequētia cuz ma-
iori. ⁊ minor p̄bat̄. nā sine pulsu q̄ stare
nō posset p̄ diē. sine anhelitu autem pōt
q̄ stare longo t̄pe. qd̄ patz in existēte in
utero m̄ris. ¶ Tercio q̄a ille q̄ est neces-
sarius in cibis hūcibus cor est magis ne-
cessarius q̄ qui nō est in cibis sed pulsus
est in cibis hūcibus cor nō aut̄ anhelit⁹.
ergo pulsus ē magis necessarius q̄ anhe-
litus. cōsequētia ē intelligēti nota. ⁊ patz

dubia

vñ sit motus spiritus

vñ sit anhelitus uel

3°
 de parte s^o mone
 motu pulsus at
 q^o cerebri et

in non hñtibz palmonē. ¶ Tertiū dubi
 um q^a ex dictis sequit^r q^d solum cor 7 ar
 terias moveri motu pulsus. Contra q^a ce
 rebrū moveri motu pulsus. ut. ix. de iuna
 metis. 7. vi. 7. vii. de utilitate ptiū. patz
 etiā hoc idē de iunamēto pcepto in odo
 ratu cerebri cū anteriores eius nētrici
 attrahāt aerē dilatādo se in apphensiōe
 odoris 7 expellāt constrigendo a. l. expel
 lendū odorē maluz motu ergo cōstricō
 nis 7 dilatatiōis cerebry moveri. q^d erat
 pbandū. ¶ Quarta difficultas quia non
 videt^r q^d pulsus sit factus ad regendum
 spīritū p aerē attractū. si enī ita esset ubi
 cūq^z eēt maior regendi necessitas spūs
 ibi pot^o deberet eē pulsus q^d ubi est mi
 nor necessitas. hoc autē est s^o m. igitur 7c.
 minor patz q^a maior necessitas regendi
 spm p aerē attractū ē in vena arteriali
 q^d in arteria pedis 7 tñ in vena arteriali
 nō est puls^o. ergo nō est potior puls^o ubi
 ē maior necessitas regēdi spm. accidens
 patz q^a in vena arteriali est spūs āplior
 copiosior calidior q^d in arteria pedis 7 p
 cōsequēs ibi maior ē necessitas euentādi
 q^d mundificādi spm. 7 minor est clara.

¶ Quinto dubitat q^a nō videt^r sufficien
 ter expmī finis ppter q^d factus ē puls^o.
 q^a nō solū factus ē ad regendū spm p ae
 rez attractū ut dī in diffinitōe. nā dīsto
 les arteriaz est ppter oēs opationes q^z
 imediate quo ad ipam sequūt. Cōstat autē
 q^d ad ipsā sequit^r sanguis attractio de ve
 nis ad arterias. ut in libello de utilitate
 pulsus. cū dixit. postq^z autē nō inuenimus
 venas nō pulsantes euacuari p euacuatiōz
 pulsantiū p^o sistit nobis snā illius q^z uidit^r
 q^d uene 7 arterie sunt alie ad alias ptes.
 istis g^o meatibus ac uis attrahunt arte
 rie a venis qñ dilatant 7 euomunt ad il
 las 7 qñ cōstringunt. Ex quo patz etiam
 constricōne nō solū fieri ppter mundifi
 cationē. Et ex his oibus tu potes rōnem
 fortificare q^d nō exīte necessitate attra

hendi aeris stat fieri dilatatiōz sine mun
 dificationis necessitate fieri cōstricōz 7c.
 ¶ Sexto dubitat q^d s^o m hāc descriptōz
 tremor cordis eēt pulsus d. Gal. in ppen
 dio pulsū pphendētē eos q^z pulsū uo
 cant palmū. i. tremorē aut iedigationem
 7 arguit cōsequētia q^a tremor cordis sal
 tiz aliquis ē motus cōpositus 7c. 7 in dī
 finitiōe posita cū aliquis fiat a uirtute p
 pter expellere rē nocinā spūs admixta.
 sumit. xi. tertiū. ca. de tremore cordis. et
 cū tremor 7 salt^o 7 iedigatio sint idē ut
 in cōpendio pulsū pphendī pōt. Est etiā
 difficultas in se de tremore. nā hūic. uult
 q^d fiat a uirtute expulsiua. 7 Gal. de acci
 deti. ca. i. uult q^d fiat a solo morbo nō cō
 currite uirtute aniatī corpis. ¶ Septio
 dubitat utz signum sumptū a pulsu sit
 certius q^d signū sumptū ab urina 7 vī q^d
 sic q^a significatio sūpta a pulsu est sump
 ta ab opaticibus. ab urina autē est ab ex
 euntib^o mō significatio ab opationibus ē
 pma 7 pseueras. non sic autē significatio
 sumpta ab exeūte. sumunt^r hec. c. i. huius
 doctrine. 7 idē uidet^r sentire alibi. vii. pra
 dice. cū dixit q^d pulsus est pco uirtutis q^z
 occulta refert. ¶ In oppositū 7 p parte
 altera arguit^r. q^a significatio a pulsu est
 magis uariabil. ut Gal. in introdu. torio
 pulsū dicit q^d nō est adeo pna cā q^z non
 uariet pulsū 7 pmutet ipm 7c. ¶ Ad hec
 dubia tñidē. 7 prio ad primū dico Gal.
 loco allegato nō uelle pulsū eē motū pti
 muz uere sed cōtinue. i. in oī notabili pte
 cōlis pulsus mot^o. sz sic nō est de iediga
 tione q^z nō affligit nisi cū interpellatōni
 bus ut pstat intelligēti. ¶ Ad s^o m dī q^d
 pulsus sumit^r. aut p pulsu cordis. aut p
 pulsu arteriaz q^z tangunt in brachio. si
 pmo mō pulsus ē magis util^o q^d anhelit^o
 cū anhelitus in illuz ordinē tāq^z in finē
 imediatuz p quē fit cordis refrigeriū sz
 s^o de pulsu arteriaz que tangunt in bra
 chio pstat q^d anhelitus ē magis utilis. Et
 a. li.

6 dñ

Ad dñ
 An puls^o 7
 vna 7 rēg^o fcs

In oppositū Arguit

ad p^o m p^o 2

ad 2m

hoc ueluit Gal. in loco allegato et sic patet
 solo ad obiectum tunc per anhelitum miris de
 feruat in utero et in non hñtibz pulmōz
 fit aliqd loco anhelitus ad refrigerium.
 Ad tertium dubium sic rñdet pcedēdo
 psequēs et q dilatio et pñctio uentri
 culoz cerebri non ē puls⁹ pprie loquēdo
 ut hic loquit. nec cerebz est receptaculū
 spūs ut hic sumit receptaculū q accipit
 hic p illo in quo plurimuz de uitali spū
 pñctetur et ordinat principalr ad uitalis
 pferuatōz et generatōz ut declaratur est
 supius. et ita auctoritates allegate h⁹ di
 cunt si recte intelligant cū Gal. loco alle
 gato istū motuz uocet anhelitū cerebri.
 et nō pulsuz. Ad quartū negat psequen
 tia priā et rō est q pulsus inuenit ubi nō
 est maior necessitas s3 ppter locū ubi ē
 maior necessitas. nā si arterie pulsant p
 pter pñctā cōmoditatē tñ etiā ppter r
 frigeriū spūs cordis attrahunt aerē et in
 corde maior ē semp necessitas stāte uita
 q in alio mēbro ut patet ex Gal. de uir
 litate puls⁹ dicēte. Et si cordi quidē infri
 gido intantū q aīal tendat ad pñctiez
 et unū pforas uentriculū et pñpue sinistz
 eius et digitū tuum in ipm intramittas
 iā senties in ipso calorē uiuum excedere
 quē nō in ceteris mēbris poteris inueniri
 in sua nāli dispositōne pmanētibz qm
 quantitas una calorē cordis sume modi
 ca ē reliquis mēbris multa ualde. Ex h⁹
 siue ex his patebit quomō non fm varia
 bilitatē necessitatis uariat arteria puls⁹
 Ad quintū dñ negādo q non sufficien
 ter exprimit finis ppter quid est pulsus
 nā nō opz in cō diffinitōe cēs tales fines
 secundarios intētos ex pñere nec fit puls⁹
 ppter regimē spūs fit tñ ppter attra
 here aerē s3 ad hunc finē alii coniungāt.
 Ad sextū rñdet q et si sit tremor p
 pter regimē spūs nō tñ p aerē attractū
 Quomō aut fiat a uirtute euz iestigatio
 fiat a solo morbo. dñ q sufficit aliquaz ie

stigatiōe a solo morbo uel sola materia
 morbi fieri. et sic icellexit Gal. Ad sep
 timū dubiū rñdet Pinus q in pñatione
 ad uniuersalē corpis dispositōz multe si
 gnōz diuersitates repiunt. Quedam s
 spēm morbi. quedā s digestiōe uel indi
 gestiōe. Secūdo notat q signū esse cer
 tius pōt duplr itelligi. uel is. uel quo ad
 medici pñderatōz. Et tñc rñde q signifi
 catio sumpta a pulsu quo ad significandū
 spēs morbi et salutē uel mōd est clarior i
 se q significatio sūpta ab urina. et hoc p
 cipue pōt itelligi de salute et morte. q
 puls⁹ significat opatōz uite pñcipalez. et
 de dispōne morbi pbat hoc Gal. ii. et cri
 st. dicens q nulla ē certior significatō su
 per tertiana q puls⁹. Si uo loquimur in cō
 paratōe ad medici pñderatōz tunc signi
 ficatio sūpta ab urina ē certior q signifi
 cationes sūpte a pulsu sunt occulte. et re
 quirūt in medico excellentiā. tādine uir
 tutē et bonitatē imaginatiue. Iacobus forl
 phias rñdet absolute q certior ē signifi
 catio sūpta a pulsu q ab urina in pñatio
 ne ad dispōnes sup quib⁹ tā pulsus q uri
 na hñt significare. nā certū est q sup ali
 qua dispōne significat urina sup quā non
 significat puls⁹. ut uerbi gr a scabies uel si
 ce leuis. et hāc pñclusionē pbat alibi aucto
 ritas s allegata. Secūdo quia Oriantib⁹ in
 dicatiōibz sūptis ab urina et pulsu debe
 mus seq uel sumere indicatōez a pulsu et
 ab eodē iudiciū. ut. ii. et. iiii. tertiū. secūdo
 c. de iudiciis sūptis signōz maloz et iō
 non incaute dñ q urina fraudes apit dis
 cretio pulsus certificatq fidē. Dicit scōdo
 q dispōnes diuersi pulsus qbus mediāt
 bus significam⁹ s cordis dispōne sūt cog
 nitiones apud nos q dispōnes urine et in
 ueritate dixit q Pinus dixit nisi q pri
 mā pñclusionē posuit uniuersalē. et ut sic ē
 fla. multe enī sunt dispōnes sup quib⁹ sig
 nificat ex pulsu et urina i quib⁹ certius ē
 iudiciū sumptū ab urina et multe i quib⁹

Ad 1m

quodam

dimis

Ad 3m

Ad 2m

Ad 5m

Ad 4m

est eō quēdamodū in apostemate renim-
2 uerso ad ubelati 7 in iteritia 7 in impg
natōe. **C**redendum est g^o q^{uod} sup aliq^{uod} dis-
positiones urina significat certū q^{uod} puls^{us}
7 eō sup alias sed tū significatio genera-
lis scz q^{uod} membrz est egz est fortior ex
lesioe opationū. nā urina significat egrā
ueticā p quāto significat lesā opationez.
vñ signū sumptū ab urina simile loture
carnis dixit **Aluic** ab opatōe esse. s. c. h. u.
ius doctrine.

CONSIDERAZIO AUTEM.
The dat intentōz huius sūme dicēs q^{uod} cō-
sideratio q^{uod} attendit in pulsu est duplex
vna uniuersalis 7 alia pticularis. q^{uod} attē-
dit fm unāquāq^{ue} egritudinē. **D**icit scdo
q^{uod} hec p^{er}sideratio de pulsu i isto loco erit
uniuersal. sed pticularis reseruabit i po-
steriorib^{us}. ut in iiii. 7. iiii. canōi. cū loq^{uamur}
de egritudinib^{us} pticularib^{us}. **P**ro isto
tex. intelligendū q^{uod} nō obstāte q^{uod} quidāz
p^{er}sideratōz pticularē intelligāt omnez
p^{er}sideratōz dōtā ad determinatā corpori
disponēz fm spēm. tū nō est intelligendū
hoc p^{er}se itellexisse **Aluic**. qm cum in hac
sūma determinat de pulsi pplexionib^{us} tē
poxietatū sexuū pgnantiū q^{uod} sūt dispo-
sitiones fm spēm determinatā sed itelli-
gere debem^{us} cōsiderationes uniuersales
illas q^{uod} sūt cōmunes l^{ib}eris nō autē sanis.
aut egris nō dōtis ad determinatā egrī-
tudinē pticularē. pticularē autē limitat
ad limitatā spēm morbi. ut **Aluic** dicit hic
Cōsideratio puls^{us} sanorū dī cōis quia illā
epz habere in mente tam p^{er} cognitōez
sanorum q^{uod} egrorum.

ADJCEMUS ERGO. **H**ic docz
Aluic ex qbus ptib^{us} pulsus pponat. **D**i-
uidit in duas ptes. **P**rio facit hoc quod
dictū est. scdo docz quomō sistolea featie
Ibi scda de p^{er}ssionis. **I**ntendit breuiter i
pma pticula hāc p^{er}ductionē. Omis pulsus
est ppositus ex duob^{us} motib^{us} 7 duabus
getibus q^{uod} p^{er}clusio sic pbat. **E**x illis p^{er}ib^{us}

ē pulsus ppositus q^{uod}s necessario requirit
ipse pulsus anq^{ue} ali^{us} pulsus succedat sed
isti sūt duo motus 7 due getes igitur q^{uod}s.
minor patz fm cōez modū loquēdi medi
coz qui ptes toti^{us} uocāt illas q^{uod}s regunt
tota p eē totius. minor pbat. quia omis
pulsus ē cōpositus ex diastole 7 sistole q^{uod}
sūt duo motus cōtrarii sz inter quoscūq^{ue}
duos motus cōtrarios cadit quies media
g^o in oī pulsu anq^{ue} alii iterneniāt opz eē
dues mot^{us} diātes 7 duos getes. minor p
bat scz q^{uod} iter duos motus contrarios ca-
dāt quies media p hoc q^{uod}s ipossibile ē
q^{uod} un^{us} motus alteri continet postq^{uod} uni
coz ac idit termin^{us} 7 extremitas in eite
duz. 7 hoc ē magis cōsideratū in scientia
nāli. 7 sic cōsequēter sequit^{ur} q^{uod} in oī pulsu
anq^{ue} aliqd iterneniāt sint necessarij duo
motus 7 due getes. h. d. i. sūma. **P**ro de
claratōe cōclusiōis 7 pbatōe eiusdē nota.
q^{uod} ut s^{ed} dixi in diffinitōe. **Q**uidā phisici
dicūt pulsus esse agregatū ex motib^{us} 7
getibus. 7 hoc intēdit etiā **Aluic**. hic quo-
mō aut diffinitio posita apud eos intelli-
gat dictū est s^{ed} **Aluic** s^{ed} dicūt pulsum esse
solū duos mot^{us} scz dilatatiōis 7 cōstricti
ōis 7 apud istos due getes nō sunt ptes
uere integrātes pulsum sz de eius essentia
solū duos mot^{us} 7 apud istos dicemus pul-
sus ex getibus cōponi q^{uod} quies media sunt ne-
cessarie ad esse pulsum sibi inuicē succedē-
tū. 7 hoc largo mō dicim^{us} slegma ex s^{an}-
guine eē ptes corpis humani licz sint in
aiata. 7 sic unguis 7 pili sine capilli sunt
ptes corpis aut capiti. pma tertiū sunt tū
aliqui primū modū sequētes assignātes
cām quare agregatū ex motib^{us} 7 getib^{us}
sit pulsus 7 nō solū motibus. q^{uod} pulsus ē
opatio cordis 7 arteriāz ad spm debite
euentandū 7 mundificandū. **E**x quibus se-
quit^{ur} ipm esse agregatū ex talib^{us} duob^{us}
motibus 7 duabus getibus quaz ultima
est quies sequēs sistole 7 pcedēs diastole
sequentē pulsum. **E**rgo aut nō uideo apud
am.

Aluic dicit q^{uod}s nō s^{ed} de p^{er}ib^{us}

scz 7 d^{icit}

istos q̄ in quiete sequentes sicutem fiat
 mūdificatio cū tunc non expellantur sumi
 l aer nec fiat euetat io cum ptunc calefi
 at spūs ut in eius pplemēto insurgat ne
 cessitas euentādi p̄terea nec semp in pul
 su debite euentat 7 mūdificat sp̄ritus.
Secūdo intelligendū q̄ in pulsu sunt dū
 motus cōtrarij q̄a reflexi sup ead̄ lineā
 ut motus eleuatiōis 7 depressiōis parietū
 arterie. **T**ertio diligēter notetis unā
 pulchrā distīctōē necesse si r̄io requisitam ī
 pposito. q̄ motuū p̄trarioz quidā sunt
 sup eandē lineā rectā siue reflexā rōe ut
 si lapis p lineā rectā mōueat usq̄ ad cen
 trū 7 ultra centrū de directo trāsiret. q̄
 dam aut est sup lineā circularē eandē. ut
 si lapis sup semicirculū circūferentiā mō
 ueret qū ad longā distātiā proiciat cui
 semicirculū utraq̄ extremitas terminat
 tur ī plano 7 medius pūct⁹ eēt altissim⁹.
 qūq̄ aut sunt isti motus cōtrarij p reflexi
 onē sup eandē lineā sicut in utroq̄ casu
 quidā sunt a uolūtate mōuētē. 7 quidā a
 nō pgnoscēte 7 itēz quidā fiunt nō cōcur
 rente īpedimento extrīseco. quidā autēz
 quodā īpedimento extrīseco cōcurrēte.
Exemplū p̄mi in illa ultima distīctōe
 ut cū lapis sursum proiciat 7 p̄mittit deor
 sum redire sine īpedimento. **E**xemplū scōdi
 ut cū faba sursum p̄iecte sup̄incidit lapis
 magnus descēdens. **A**d dī pōe quarta di
 stīctio multū util 7 dī q̄ dupliciter cō
 tingit aliquid moueri duob⁹ motib⁹ p̄tra
 rijs. vno mō q̄ ī utroq̄ illoz mōueat p se
 Alio mō p utrumq̄ l altero illoz modoz
 mōueat p aliud. **E**xemplū p̄mi clarū est.
Exemplū scōdi est cū homo ī nauī exiit
 mōueat motu nauis ab oriēte ī occidens
 7 cō motu p̄prio. **H**is distīctiōib⁹
 sic habiti 7 intellectis inuenio tres modos
 glosandi p̄dictā p̄positiōē hic posita. nī
 delictz necesse inter quoscūq̄ motus p̄tra
 rios ut cadat quies mediā. **A**us ē **M**ur
 seli q̄ cōuenit cū **B**urleo. iiii. phisicorū

q̄ inter quoscūq̄ tales motus contrarios
 cadat quies mediā q̄ nō est moueri l ma
 nere est tñ saltē īstātanci p īstanti p
 quo incipit moueri motu cōtrario. motu
 p̄mo aut mōueat ambob⁹ motib⁹. ut uult
Aristoteles. iiii. phisicorū. restat g⁹ siue se
 quit q̄ illud nō opz durare p tēpus ut ar
 guit **B**urle⁹ ut ibi pbat in multī casib⁹
 de faba ascēdente 7 lapide descēdēte sup
 eā 7 de uolētia noua uolūtarij agentis 7
 de musca ascēdente sup lanceā incipiens
 descendere. **S**ecūsus modus ē **D**istū uir
 tualiter hūc modū limitātis 7 est qd nō
 est uezz uniuersalr s̄z de motib⁹ cōtra
 rijs bñ est uerū qbus aliqd mōueat per se
 nō p modū contrariū alterius. nā non est
 incōueniēs q̄ idē mōueat motib⁹ cōtra
 rijs. vno mō p se alio mō p motū alteri
 ut cōstat in celis ī speris siue corpib⁹
 sup̄elestib⁹ q̄ p̄prio motu mōuent cō
 tra motū p̄mi mobilis quo tñ motu p̄mi
 mobilis mōuent p accidens 7 contrario.
Tertio modus ē **J**acobi de Sorlinio q
 uidet intelligere **A**uic. itellexisse q̄ re
 tēporali 7 certe de quiete t̄pali loquitur
Aristoteles. viii. phisicorū. ubi uult q̄ in
 ter quoscūq̄ motus p̄trarios reflexos ca
 dat quies mediā. 7 cōmentator cōmento.
 lxxxi. s̄z tunc dicit ipse deberet itelligi
 de motib⁹ cōtrarijs reflexis nō uolūta
 rijs deducto īpedimēto īuamēto extrī
 seco. rōem aut assignat ex naturali phia.
 q̄a si graue mōueat sursum uolētē tunc si
 debet deorsū descēdere deducto īpedimē
 to 7 īuamēto opz hanc uirtutē minora
 ri 7 ītantū q̄ grauitas uirtutē illaz ex
 cedat 7 iō aliqui grauitas illius 7 uirtus
 erūt eq̄les 7 p isto ergo īstanti mobile
 nō mōueat sursum nec deorsū cū ibi non sit
 sufficiens p̄portio grauitatis ad illā uir
 tutē nec cō ergo p t̄ps quiescet q̄a cū il
 la uirtute sursum trahēte etiā resistit me
 diū 7 iō t̄pus erit añq̄ superat grauitas
 illa mediū 7 uirtutē simul. 7 iō p tēpus

dimus

jacobi

ex

uirtus
burleo

quiescet. Si autem impedimentum extrinsecum
superueniret non oportet quod per tempus quiescat. ut
cum faba ascendenti occurrit lapis molaris
occurrentes. mihi autem videtur quod hic modus
sit magis ad mentem. Huius. quod procedens pro
quanto loquitur de quiete temporalis non tamen est uni
uersaliter uerum. nam sepe contingit quod medium
non resistit ut si lapis proiciatur in medium
et quod continue moueatur deorsum et in principio
motus lapidis lapis motus versus oriens ue
lotius quam nauis in qua est ipse mouetur uersus
occidentem uniformiter tradet motum suum
quousque tardius moueatur quam nauis et sic fie
ri cōtingit tota die. Ad experientiam enim ut
demus tota die ne deest uacuum aqua per canas
egrediens de magno uase statim necessita
te uacui cessante statim reuertatur deorsum
ad uacuum prohibendum. et ideo puto quod Huius. per
motus contrarios iter quos uult cadere quod
etiam media intelligit naves motus eius
de mobilis ad terminos per se intētos ulti
mate a uirtute illius mobilis. et hoc uocat
hic Huius. motus quorum spacio applicatur
terminus in effectu. uide ter. quoniam sic sonat
et de istis solis moribus. procedit Aristoteles.
et Commentatoris auctoritas promittit. lxxxi.
viii. philosophorum. superius allegat. et sufficit per
posito nostro cum tamen sistoles quam diastoles sint
motus naves ad terminos motus per se intē
tos a uirtute. et tu hoc examina perspicaciter
et uidebis hoc sufficere Aristoteli. uolenti
probare quod non est motus unus perpetuus propter
reflexionem unam rectam. et quia hoc nimium di
strahit medicum a medicina ideo de his sile
re cogor iuris. Restat quarto notandum
per dictum Dini quoniam subtiliter Dini ipse di
xit quod quies media iter motus qui sunt in
pulsu non solum interuenit ex necessitate
mediandi inter motus contrarios sed quia est de
intentione nature propter fines assumptos et uti
litates assignatas. nam quies post diastolem
ordinatur in refrigerium spiritus cum mora frigi
di aeris permixti cum spiritibus faciat ad eo
rum infrigidationem et hec mora est propter

quietem. quies autem post sistolem et si non deser
uiat euentatōi et mundificationi deseruiat
spiritum generatōi et augmento caloris in
gradu. et ideo propter hos fines sunt quietes
a uirtute propter quod non uane dixit Dinus
quod iste quietes possunt dici motus relatione
habita ad uirtutem uitalem quia sunt operatio
eius sicut tenere manum et stare dicunt mo
tus locales secundum Galen. de accidentibus et mor
bis in libro de tremore et rigore. et cetera. Et puto
quod quilibet sane mentis rationes assignatas et
mediator. quieti indicabit esse meliores quam
sint rationes Jacobi forli. sicut argutus est
superius quoniam secundum aliam applicationem. Quod utis fa
cit restrictionem et secundum aliam dilatationem ergo
completa dilatatione tempus erit antequam restrictio
fiat. Constat enim quod dilatatio sit per nullos lon
gitudinales et restrictio per latitudinales.
uide Huius. ii. primi. de uirtutibus ministranti
bus. et longitudinales attractio deseruiunt
boni aduerte et ideo stat applicata esse virtutes
sed non fuisse operata restringendo et dilatando
propter rationem indigere restrictioni et dilatationi
sed quieti. nec oportet ad hoc probandum alias ra
tiones adducere breuitatis causa.

DE PRESSIONIBUS. Hic Huius
cen. facit quod dictum est et dicit quod motus de
pressionis apud plurimos medicorum non sen
titur. Dicit secundo quod apud alios contingit sen
tire et hoc autem est in forti pulsu quia in sua
fortitudine sentit. aut in magno propter
elevationem suam. aut in duro propter suam refre
nationem. aut in tardo propter longitudinem
temporis sui motus. Dicit tertio quod Galienus.
dicit se non fuisse sollicitum de cognitione de
pressionis sed postea plenius cognitionem eius
nam postea forte pulsus fuerunt sibi aperte
et dixit quod quia ita studuerit sicut ipse potue
rit persequi illud quod presentis fuit ipse sibi
Dicit quarto quod ita sit ut dixit Galienus.
tamen in pluribus disponibus non sentit sisto
les. Iuxta igitur hoc hec per diuiditur in qua
tuor periculas. Ibi secundo apud alios. Ibi
tertia Galienus. quoque dixit. Ibi quarta. Et sed

Sistoles et diastoles
sunt motus naves

Quies media

ita sit ut dicat. ¶ Pro noticia clariori
 istarū pticulaz nota pmo qd rō siue mo-
 rinū antiquoz fuit qd solū ille motus ta-
 ctu pcpit p quē obiectū applicat orgāo
 tactus aliter & aliter sz p motū depressiōis
 recedit obiectū ab organo & nō applicat
 ei ergo motus depressiōis nō sentit sed
 isti in mīori decipiunt qd lz quiescente di-
 gito recedit ab organo tactus p depressiōē
 quāq; arteria tū digito insequēte stat cō-
 tinue sufficiēter applicari pterea lz rece-
 dat a digito tū nō subito p depressiōē
 cessat eius impressio in digito imo pulsa-
 tio p illā aliter & aliter applicat digi-
 to digito enī pprimente arteriā & arte-
 ria nō ex toto cedēte aliquo mō ptes di-
 giti pprimunt. & tā est qd si tangat ma-
 nu arteria arteria incipit pstringere pri-
 us quibuscūq; pibus digiti ppressis cede-
 re. & isto mō aliter applicat & aliter sen-
 tit recte sic sit si nērem plenū clausis
 oculis pprimere & inciperet ipm euacua-
 ri sentit ipm sub digito cōprimi & iō nō
 sufficiēter dixerūt. ¶ Secūdo notandū p
 noticia secūde pticule qd quatuor ponūtur
 cōditiones pulsus faciētes ad eius pcepti-
 onē depressiōis. ¶ Prima est fortificatio
 pulsus & tā est qd pulsus fortis multum
 resistit digito pprimenti arteriā. qd di-
 gitus etiā p pre ab arteria cōprimitur
 multū respectu eius qd sit a pulsu debili
 & iō cū incipit arteria cōprimi cessat de-
 pressio digiti q fortis erat respectu alta-
 riū & iō sentit melius q debili. ¶ Secūda
 tā est durities pulsus & hec est eadez cā
 siue paze differēs. ¶ Tertia tā est mag-
 nitude qd si pulsus ē magis & mollis in-
 dilatatōe multis pibus digiti occurrit
 arteria & cū recedit paulatim pcpit hic
 recessus arterie a digito melius q si in
 pao spacio tetigisset. ¶ Quarta ē tardi-
 tes qd cū motus sit pous & pcpit etiam
 p mediū aliqd si uelociter fieri effugeret
 pgnitōz sue qntitatis tarditas g in pul-

su pcpne in sistole est cā pceptiōis eius
 lz in multis motib nūmā tarditas cā
 sa sit occultatiois motus eiusdē ut patet
 in quibuscūq; rotis horologii tardi motz
 ¶ Tercio notandū p intellectu alterius
 pticule in q Alio dicit in plurib dispositi-
 oibus sistoles nō est sensu pcepta cuius
 oppositū uidet dicere Gal. tractatu de
 pulsibus. & canē. cū dixit inter diastolē
 & pū rō ionē pulsus quedā sequit quies
 q sensu pcpit nisi cū fuerit formiculōs.
 & cū ergo quies ista non percipit nisi mo-
 tus pcpiat sequitur qd motus cōstrictiōis
 pcpit nisi cū pulsus ē formiculōsus & cū
 in plurib dispositiōibus sit pulsus non for-
 miculōsus sequit qd ut plurimū nō sentit.
 ¶ Pro pcordia & solone difficultati dicē-
 dū qd lz quies erat pcepta a Gal. p sensū
 sed nō in plurib dispositiōibus tangentiū
 pulsū & tūc sidera pluralitatē & diuersi-
 tatē medicorū. ¶ Quarto est notandum
 pncipaliter qd colligit ex Auerroy. titi.
 colliget. Opz debentem rōez indicare de
 motu depressiōis habere tria in se. Pro
 pgnoscere cēs dīas pulsus. Secūdo qd sic
 cōgruo tpe & laudabili exercitatus. que
 exercitatio optimū siue idoneū reddit
 medicū. Tercio qd habeat tactū optimū
 cū aliis pditionibus i dicēdis que tria in
 uno idividuo repire ualde difficile est et
 maxie in pluribus dispositiōibus.
 ¶ CAUSA UERO. ¶ Tām dat hic q
 re pulsus tangit in brachio dicēs qd sunt
 tres cāe. Una ē facilitas pbendi brachiū
 medico. Secūda qd nō est multū cura in dis-
 cooperiēdo brachiū siue ppter uentū si-
 ue ppter nērecundiā siue ppter timorē
 alie nocumēti. Tercia qd arteria brachii
 recte respicit cor & tu adde quartā si nō
 in brachio sunt arterie discoopte ppter
 carnis loci paupertatē. ¶ Ex qbus sequi-
 tur qd melius & certius iudiciū habet de
 pulsu p tactū arterie brachii q p tactū
 arterie temporis l. pectoris qd directius

ad pgnoscendū sistole
 mōm tūc hūc pnt

idē brachio pnt

respiciūt cor illa brachia q̄ alie dicte et
etiā q̄a in pectore tāgimus mediāte pte
ualde grossa et dura ppter ossa ibi exiā.

¶ ET OPORTET QUIDEM UT.

Hic ponit pditiones obseruandas in tan
gēdo pulsū. et ut mihi v̄r ille sūt pditōes
ad tangendū pulsū ut cognoscā pulsū
q̄a est regula alioz scz pulsus tēperati.
et iste sūt tres q̄s ponit hic **¶** Quic. Prima
q̄ man⁹ sit posita lateralr ita q̄ pollex
sit in supiori pte. et cā est q̄a si tangatur
manu exiēte sup uola sua puls⁹ apparebit
latior et minus alt⁹ et minus largus et etiā
si stet manus resupina apparebit ueloci
or et lōgior et min⁹ latus. **¶** Secūda pditio est
ut tangat dū homo ē remotus ab oī tri
stitia passionū aīe sicut ire gaudii timori
et c. et cū hoc etiā qm̄ nō est exercitat⁹ aut
repletus repletōe pstringēte aut qm̄ ē in
dispōne renouādi usus aut relinquēdi cō
suetudines. **¶** Tercia cōditio q̄ sit tactus
pulsus hoīs tēperati nobil in cōplexione
ut p illius pulsū reliques cognoscas. **¶** Ista
est lre snia. **¶** Pro notitia isti⁹ lre clari
ori notandū primo q̄ cā pmi dicti solet
assignari a doctorib⁹ antiquis q̄a man⁹ i
firmi posita sup uola arteria existit in p
te inferiori et ad eā currit multū de san
guine et implet latitudine. et phibet ele
uatio pulsus si aut ponit resupina minus
grauat uirtus et iō eleuat in latitudine et
addit in lōgitudine. hic modus nō ē uerus
pmo q̄a uirtus sūme grauaf in situ natu
ralissimo brachii et est cū brachiū stat su
per latus ut isti dicūt. **¶** Secūdo nō est uerū
de cursu sanguis ad arteriā. quia nō opz
tunc qm̄ hoc eēt maxie in macelenti. et iō
aliter moderni dicūt assignātes cāz alte
rā quia manu posita sup uola pprimitur
multū arteria a pte brachii sup arteriā
q̄a est grossa et iō dilatata arteria phibe
tur eleuatio ei⁹ et lōgitudine pulsus. ecōtra
uō quia posita resupina parum de carne
grauat sup arteriā sit pulsus altus et lō

gus sed dū est sup latus ē medio modo.
et hoc itez est flm si intelligis. nā caro et
ossa nō grauāt nec pprimūt arteriā su
per uolā dūmō teneat suspensū sz pulsus
grauat a cute sup arteriā cū est brachiū
supinū magis q̄ stat lateraliter. q̄a con
stat q̄ nō pprimūt a cute uersus pfundū
brachii et iō nō crescit altitudo per situz
resupinū. pterea hoc mō iste uarietates
fierēt in hñtibus carnē multā magis q̄ i
macelētis cū pulsus eēt aptus grauari p
pter illud q̄ arteria supeminet. melius ē
8° q̄ manus teneat sup latus tūc brachi
um ē in eius situ nāli sine tortura. et cum
aut uoluit aut sup uola torqueat ita ut i
de sequat arterie tortura. et illa pars ar
terie iuxta stricūrā sit latior et min⁹ al
ta ut notauit expientia. sz eō ponit bra
chiū resupina manu tūc in loco dicto ex
tortura arterie accidit striz scz q̄ arte
ria sit eleuata in altū et sit stricta i latus
vñ sit q̄ pulsus sentit lōgus. **¶** Secūdo
nota picipaliter q̄ pter pdictas pditio
nes positas ab **¶** Quic. in lra sunt etiā alie
q̄ colligi pnt de mēte auctorū medicine
hinc inde. **¶** Prima enim dī esse ista q̄
medicus illico cū applicat infirmo nō de
bet tāgere pulsū sed aliq̄tis per manere
donec aliquoz uerboz sit facta cōitas de
mū tāgere pulsū. **¶** Secūda pditio q̄ me
dicus nō debet stare cōtentus in paucis
tactis pulsatioibus sz in multis fere usqz
ad centū. **¶** Tercia cōditio man⁹ sinistra
brachiū sustētet infirmi. **¶** Quarta con
ditio q̄ tāgat manu dextra pollicibus q̄
tuor dextre manus brachium infirmum.
¶ Quinta cōditio q̄ infirmi manus nec
multū sit tensa nec multū clausa ne arte
ria abbreviet aut tendat. **¶** Sexta cōdi
tio q̄ pmo tactus sit leuis demū fiat for
tior. **¶** Septia cōditio et ultia ut q̄tum
possibile ē requirat tact⁹ medici homis
tpati optimi exercitati.

io mang teneat sup latus

Alie q̄dms ex leuati

¶ ANNOTATIO. ¶ Circa ptem istaz notandū est q̄ genera pulsū ab Auiē. posita. quedā sunt sūpra ex ptribus essen-
tialib⁹ pulsus. quedā vō ex ptribus l' acci-
dentib⁹ ipsius pulsus. ⁊ tu lege l'ram. S:
nus vō quātitatis pulsus. In hac pte Aui-
cen. exequit de uno quouis genere puls⁹.
⁊ diuidit in .x. ptes sū q̄ hec genera .x.
sunt. Scōa ibi genus uero. ptes alie pte-
bunt. Pria in tres ptes diuidit. pmo oñ
dit q̄ sumunt uarietates ⁊ significatio-
nes mixto genere. Deide enumerat spēs
eius simplices ⁊ ppositas. Scōo illas sim-
plices sigillatī exponit. Tercio de ppositis
spēbus determinat. s. Sa ibi ⁊ nō est q̄dē.
tertia ibi cōpositaz. Dicit pmo q̄ genus
pulsus qd sumit ex quātitate suarū dy-
metrorū scz lōgitudinis. latitudinis ⁊ p-
funditat. Dicit scōo q̄ ex hoc sequit q̄ i
hoc genere sunt nouē spēs pulsus. ⁊ sunt
etiā cōposite alie. ¶ Pro ptis notitia nō
q̄ spaciū descriptū ab arteria in pulsū ē
corporeū ⁊ iō in eo sunt tres dimensioēs.
quas Auiē. uocat dyametros. nā primo in
diastole imaginamur spaciū inter locū
ubi ē arteria qñ est in cōstricto eē ⁊ locū
ad quē uenit p dilatatoē uersus domesti-
cū brachii ad quē uenit p dilatationem ⁊
uersus digitū tangentē ⁊ spaciū dicimus
pfunditatē uel altitudinē in pulsū. Scōo
imaginamur spacia ubi ē paries arte-
rie in dilatato eē uersus utruq; fossile
brachii ⁊ hāc distantiā inter utrūq; dici-
mus latitudinē. Tercio imaginamur in
brachio lōgitudinē p q̄tū spaciū pōt ta-
ctu p̄cipi puls⁹ hora sui motus ⁊ hanc di-
stantiā dicimus lōgitudinē. vñ l3 tota ar-
teria dilata ē ⁊ suā totā lōgitudinē si dici-
mus totā arterie lōgitudinē eē lōgitudi-
nē pulsus l3 tm̄ eius longitudinis p qd sen-
tit in brachio ⁊ ab hazz triū dyametroz
quātitatibus modū quē dicūt sumit pul-
sus in hoc genere spēs. ¶ Scōo notandū
q̄ licz ē sit notatū q̄ dispōnes a gbris lu

munē genera pulsū qdā sunt sumpta ab
accidētibus. quedā vō ab essentialiter in
herētibus. ¶ Pro h^o declaratiōe intelli
gas qd illaz dispōnūz a qbus sumunt ge
nera pulsū quedā cōueniūt pulsui essen
tialiter qdā vō accidentaliter. Et illa di
cunt essentialiter cōuenire q sequunt ipam
7 pueniunt sibi put ē motus qui ppositus
ē inter quē motū sine motus cadūt getes
¶ Illa vō accidentaliter attribunt q sibi
attribunt rōe alic^o accidētalis dispōis
inuēte in organo l in instrō eius. Exēplū
p^{ri}mi ut uelocitas tarditas magnitudo et
spissitudo fortitudo 7 eq^{li}tas. Exēplūz
scdⁱ sicut duricies mollicies caliditas fri
giditas plenitudo uacuitas. Ex qbus pa
tēt genera pulsū 7 a qbus sumuntur.

Tertio ē notandū q̄ sufficiētia horū
genēz sumi pōt fundamētō p̄habito a di
stinctōe p̄dicta. Et dīr q̄ genēz aliud est
sumptū ab essentialr sūptis. aliud v̄o ab
accidētaliter. si primo mō. ⁊ hoc triplēt
ter. aut q̄ sumit a quātitate uirtutis. ad
modū **Quer**rois. iiii. colliget. aut a quali
tate p̄missionis. aut a quātitate dīmensio
nis a t̄pe mēsurante p̄tes pulsus. aut a p
portōe partiū pulsus adinuicē. aut ab ha
bitudine p̄portionis p̄tiū pulsus ad istū
siue ad aliū in quo inuenit̄. si primū est
fortis aut debilis. si scōm est p̄tēns ad
magū ⁊ paruū. si terciū aut est sūptum
a t̄pe mēsurāte motus sic est uelox aut
tardus. aut a quantitate quietis ⁊ sic est
spissus aut rarus. si a p̄portione partiū.
sic ē equalis aut dīuersus sub quo ordina
tus ⁊ inordinat⁹. ⁊ sic nouem genera pul
sū bñ numerādo habebis. **Gal.** aut in de
dīis pulsū addidit aliud genus q̄d est
ordiat⁹ ⁊ iordinat⁹ ex q̄bus nouē genera
aut decēz numerabis s̄m **Quer**roim alle
gato loco nouē esse genera sufficiūt. scōm
aut **Gal.** de ordinato ⁊ inordinato addēl
ponēda sunt. x. ut ad maiorē declaratiōez
hoc fieret. **¶ Quarto** nota q̄ cā q̄re sūt

longu
lati
profund- } dimen- eunt gne pulsi ex 369 dyametre

novē simplices spēs uel dīe est q̄ i una
quaq; istaz dyametroz ptingit pulsum
aut equari t̄pato aut excedere tēperatū
aut deficere ab illo. iō r. spēdu uniusq; q̄
istaz tres sūt simplices dīe. ¶ Quito
notandū q̄ hic repitur triplex lra. una
dicit sunt gō novē pulsuū dīe r. cōposite
r. ista corrupta ē r. fls. q̄ plures q̄ novē
sunt posite. Secunda littera dicit r. sim
plices r. cōposite non ponendo numerum
tertia lra r. cōpositaz r. differentiū dīe
r. si ita dicat etiā est uera. ut dicit Gal.
in li. de dīis pulsuū. r. cōbinando potes
illa intelligere iungo p̄mo longū r. latū
uariando pfundū tribus modis sic erūt no
uē cū lōgitudine. r. ita breuitate p̄posita
cū mediocritate nō erunt plures.

¶ ET NOVEN. ¶ hic exequit̄ Ali
cen de simplicibus. Et p̄mo narrat spec
es sūptas a quātitate simplr. scōo specia
liter illas declarat. scōa ibi longis autē.

¶ Dicit p̄mo q̄ spēs simplices sunt lon
gus curtus r. mediocris. De scōa dicit q̄
lōgus ē ille q̄ sentit̄ in lōgitudine pl̄ p̄
pulsus absolutus nālis. r. iste nālis p̄ cer
to absolute ē illius q̄ habet p̄plexionē tē
peratā. aut lōgus dīr iste q̄ sentit̄ magis
q̄ ille q̄ est nālis l̄ nō absolute r. iste est
illius q̄ est p̄pinquus huic scz t̄pato r. tu
lā scimisti dīam q̄ est inter tēperatuz r.
illū qui ē uicinus t̄pato. Curtus autē est
huic p̄trarius. r. mediocris est inter eos.

¶ Dicit tercio q̄ sili mō tu poteris fm hīc
reglaz iudicare q̄ sint descriptiōes alia
rū sex dīaz simpliciu q̄ remāserūt. ¶ Pro
ptis notitia intelligendū p̄mo q̄ iste di
cunt simplices dispōnes pulsus q̄ sumūt
denotatiōez a quātitate una unius dya
metri. ¶ Scōo notandū q̄ in q̄buscūq;
dyametris aut mediocribus aut extremis
in pulsu dici defectus aut excessus iō tūz
tres sint dyametri novē erūt pulsus pul
suū simplices dispōnes. ¶ Tercio notan
dū q̄ pulsus q̄ denotat aliqua ex maiori

dispōne dīr talis cōparādo pulsuū pulsum
naturalē in dispōne nālis autē ad quē cō
parat̄ pōt esse duobus modis. aut natural
absolute. i. nālisissimus. aut natural cōueni
ens corpi t̄pato p̄az p̄mutato. sicut ē sa
nū ut multū. r. iō dicit Ali. q̄ pulsus lō
gus ē cuius ptes in lōgitudine magis scti
mus q̄ nālis absolute q̄ scz natural abso
lute est p̄ certo illius q̄ habet p̄plexiōez
tēperatā. aut natural suple non absolute
l̄ est illius q̄ habet p̄plexiōē t̄pato uici
nā. ¶ Quarto notandū q̄ q̄ uera regu
la omniū lapsaz p̄plexionū est cōplexiō
t̄pata iō oīs pulsus cōparatio penes pulsuū
t̄pati fieri debeat. r. iō dicit Ali. r. est tē
peratus cui est p̄p̄riū in p̄p̄tione ei. dī
cat lōgus aut curtus. r. ita intelligat̄ de
aliis pulsuū dīis. ¶ Quinto ē intelligē
dū r. os nō intelligere corpus t̄patum de
scōo mō equalitatis l̄ cū latitudine iō
etiā in lōgitudine r. magnitudine t̄pati
pulsus r. aliis dīis dīctis ē latitudo que
dā. Ex quo patz iuxta Ali. mentē nō dī
cit pulsuū absolute longū l̄ longiorē pul
sus t̄pati rē in extremo t̄pati nec latum
nec altū nisi sit latior r. altior pulsu tem
perati. r. iō dicūt coiter doc. q̄ magnitu
do diastolis attendit̄ penes transitiōez
termini nālis in p̄stricōe r. penes spaciū
p̄ transitū a parietibus arterie. l̄ hoc i.
¶ Deide cū dicit Compositaz uero. De
terminat̄ de spēbus p̄positis dicens p̄mo.
q̄ cōpositaz speciez pulsus in q̄ntitate
quedā sunt carētes noīe sicut qui ē lōgus
r. altus. quedā aut sunt que hnt nomia si
cut ille q̄ est agregatus ex tribus dya
metris scz longitudine latitudine r. pfundi
tate r. uocat̄ p̄uus r. magnus ē ei p̄trarius.
r. q̄ est altus r. latus uocat̄ grossus r. sub
tilis ē sibi p̄trarius. ¶ Notandū p̄ intel
lectu lre q̄ fm Gal. in li. de dīis pulsuū
nō debem⁹ dicere pulsuū aliquē in una dy
ametro augmētatū magnū absolute. sed
fm illi dyametri rōem. l̄ si est longus

longus pulsus

Gal. dicit de latitudine

Compositum p̄m q̄nt

no habet no
p̄m q̄nt
p̄m no

no p̄m

altus et latus magnus dicitur dummodo secundum omnem
 dyametrum tunc quantitatatem excedat. Ex
 quo sequitur istam consequentiam non valere. hic
 pulsus est longus ergo hic pulsus est magnus ab
 solute nisi secundum rationem longitudinis. quidam autem
 moderni dicunt quod pulsus est magnus qui in
 omnibus dyametris excedit tunc partem actualiter.
 aut equaliter ita quod pulsus in una dyame-
 tro excedere tunc partem actualiter quia putatur
 omnibus ita est tamen ut valeat in omnibus pulsus
 magnus esse in quantitate maiorem tunc partem in
 aliquo excessu id dicunt illum magnus esse
 et ad hunc intellectum dicunt hic. **A**ntice. lo-
 cutus fuisse. **A** circa superiora dicta per ma-
 iori declaratione eorum est dubitandum per nos.
 quia non videntur tamen. x. genera pulsum quia
Aurrois. l. iii. colligit. non enumerat nisi
 octo et **A**ntice. dixit quod est necessarium ipsa fie-
 ri novem. **S**ecundum dubium est quod non videtur
 quod sint novem species pulsum simplices et sit a-
 liquis pulsus qui non pertineat sub aliquo spe-
 cie compositarum superius notatarum ut constat
 calculati. **T**ertium dubium quia si pulsus non
 est longus aut altus aut latus nisi excedat
 tunc partem in aliqua dyametro sequitur quod
 si a pulsus est maior b sit minor a consequens
 secundum quia stat cum antecedente quod b non sit prius
Tercio sequitur quod penes recessus a naturali
 termino magnitudinis sic sequitur quod in infi-
 nitum minor tunc partem est aliquis pulsus fini-
 tus quemadmodum sequitur quod in infinitum parum
 magnus est aliquis pulsus maior temperato
 quia in infinitum parum aliquis talis excedit
 temperatum. **Q**uarto dubitatur quia non videtur
 quod sistoles non dicatur magna quia nec lata
 nec alta. nam si est lata aut dicitur secundum latitu-
 dinem quam habet in primostrictionis. et
 hoc non aut penes latitudinem quam habet in
 finestrictionis et hoc non quia tunc quando
 est maior tunc esset strictior et ita de la-
 titudine constat. **Q**uinto videtur quod si pul-
 sus est magnus ratione supradicta sequeretur
 quod aliquis pulsus esset qui non esset prius nec
 magnus nec mediocris ut puta longus et

strictus aut longus tamen. **A**d hec dubia
 respondetur. Et ad primum quod in veritate ge-
 nera pulsum sunt novem ut **A**ntice. innuit quo-
 rum unum non per se sub alio primetur et sufficien-
 ter de his diximus superius. **A**d secundum proceditur
 quod non reperitur aliquis pulsus qui non sit sub
 aliqua specie compositarum sed tamen species sim-
 plices differunt a compositis quia stat pulsus
 remanere sub eadem specie simplici et per-
 mutare in compositis. **A**d tertium dicitur
 secundum viam. **S**al. quod non est verum quod non sit ali-
 quis pulsus magnus absolute nisi excedens tem-
 peratum. **C**onceditur etiam quod secundum locutiones me-
 dice quod ad hoc quod unus pulsus dicatur ma-
 ior alio non requiritur alter eorum aut utrum-
 que esse magnus sed sufficit quod uterque aut ali-
 us magnus vocetur quod unus et unus eorum est
 magnus et prius alius magnus aut unus tunc
 partem et alius magnus. aut si uterque est prius
 unus est minor alio sed si quis velit vocare
 pulsus magnus modo dicto deinde sequi per
 prietatem sermonis nisi dicit aliquem esse
 pulsus minor tunc partem et concedit propter istam
 rationem parum ut magnus est aliquis pulsus.
Ad quartum dicitur quod sistoles est lata et al-
 ta non secundum latitudinem arterie in prima stri-
 ctionis nec secundum latitudinem eius in fine sed
 secundum quod transit stringendo se in latitudine
 tunc partem sistolis et ita in latitudine et altitudi-
 ne. **A**d ultimum dicitur et conceditur secundum **S**al.
 ut patet afforismo superius de periculo. **I**n magni-
 tudine quidem et ibi vide. **C**irca conditiones
 servandas in tangendo pulsum et etiam de
 ipso pulsu est intelligendum quod nemo debet
 arbitrari **A**ntice. fuisse diminutum ex eo quod
 de conditionibus ab **E**gidio positis in versibus
 nullam fecit conditionem quam si quis vellet
 ex ista **A**ntice. extirpare posset easdem ad il-
 las **A**ntice. adducere et tu labora.
GENERALIS AVERTENDUM. **H**ic ex-
 quitur **A**ntice. de secundo genere dicens quod ex
 genere sumpto ex quantitate percussionis ve-
 ne in digitos sunt tres species scilicet fortis de-
 bilis et mediocris. Et forte est ille pulsus

De Spensibus Senectutis

finis ad primam

ad 27

3m

Dubia 1o ad

2o

3o

4o

5o

2m genus

ex qm p...

qui apud diastolē resistit tactui s3 debili
cōtrariisq; inter illos ē mediocris. ¶ No
tandū pmo s3m Gal. in li de dñis pulsū
q; medic⁹ sepe errat iudicādo p pulsū
fortē. nā sepe pulsū magnū uocat fortem
q; magnus ē motus. 7 pulsū altū uocat
fortē quia multū eleuat arteriā. 7 pulsū
durū uocat quia resistit multū pprimēti
s3 quia uere iste pulsus debet dici fortis
ex fortitudine uirtutis hora eleuatōis ar
terie resistit tactui mō stat multū elena
re arteriā 7 tñ pulsū esse debilez. sicut si
puer manū suā statim leuaret 7 uir leuaret
suā supra mensurā fortiter ut puta q; p
pedale erit motus magn⁹ 7 uelox 7 si bos
caput leuaret p quartā pedis 7 uelociter
erit minor 7 tardior s3 pueri motus erit
debili⁹ motu bouis. nā manu tua poteris
manū suā leniter mouere s3 nō ita pote
ris caput bouis 7 ita medicus cū diligen
tia debet hoc considerare ex multo usu
tāgendi. In duro autē cōphendit arterie
durities mō infra dicēdo. Ex quo patz q;
hoc gen⁹ sumit ex p̄tate p̄cussiois ue
ne in digitos quia etiā fortius p̄cutit di
gitos pulsus fort⁹ q; debilis esto q; aliqui
tardior 7 minor sit sicut si musca uelocis
sime uolādo mouet p̄cutiat facies tuā et
equus ambulādo cū suo capite obuiet for
tior erit ualde equi p̄cussio. s3 mor⁹ mus
ce uelocior 7 iste tardior. ¶ Secūdo notan
dū hunc locū dupl̄r exprimi. Uno modo
apud Pinū q; ita absolute intelligat ut
iacet lra s3 p mediocrē tunc nō intelligi
mus illū qui est mediocri dispōni corpo
ris pueniens s3 illū qui ē medius iter ex
tremā inter se3 extremā debilitatem et
extremā fortitudinē 7 hic nō est pulsus
t̄pati corpori. Alius ē modus. Aristoteli q;
innuit q; fortitudo in pulsū est duoz mo
dōrū. nāz aliq; est fortitudo uera 7 p̄se
rans et ista est q; correspondet mediocri
plexioni 7 istud nō intēdit hic. Aliq; q;
aliquis sit pulsus mediocris de hoc intēdit

infra de pulsu naturali. Illa est ficta 7 si
p̄seueras 7 hac p̄tingit pulsū aliquē esse
extremū 7 de hoc loquitur hic. Aliq;.

¶ Tercio notandū q; sistentes pōt p̄phen
di fortis qñ arteria nō existit dura nō tñ
hora sistolis facilliter cōprimi⁹ digito s3
qñ hoc est difficiliter iō. Aliq; tacuit licet
ita sit fortitudo i sistole sicut i diastole.

¶ **GENERIS UERO.** ¶ Donit spe
cies i tertio genere. s3 in genere sūpto
ex pte mensurātis motū. 7 dicit q; i hoc
genere etiā sunt tres spēs. Una ē pulsus
uelox 7 est ille q; in breui tpe pplet motū
suū 7 tardus ē illo q; multo tpe cōplet
motū. Mediocris s3o qui medio modo se
habet. ¶ Notandū hunc locū dupliciter
exponi uel intelligi posse. quidā enim ab
solute ut hic dī intelligunt. q; uelocitas
pulsus attendit penes paruitatē tempori
mensurātis motū 7 tarditas penes mag
nitudinē siue motus ille fiat sup magno
spacio siue sup puo 7 s3m hunc modū con
cedit q; a pulsus ē uelotior pulsū b et tñ
b pulsus ē uelotior motus q; a pulsus pu
ta ubi a pulsus pplet motū suū imedi
ate hore 7 b i duabus tertis hore sed b
i duplo plus de spacio describerz ut pa
tet intelligēti cōclusio. Scds mod⁹ expo
nendi ē q; uelox pulsus ē ille cui⁹ motus
cōplet in puo tpe nō absolute sed motus
sup equale spaciū. Nā uelocitas in motu
attendit penes puitatē t̄pis mensurātis
motū nō absolute s3 in cōpatōne ad spaci
um 7 s3m hanc uia nō esset cōclusio tōnce
dēda. 7 hec scda uia iudicio meo est mēti
bus doctoz cōformior 7 uerior. ¶ Nota
scdo q; sicut apud medicos nō dī pulsus
magnus nisi excedēs t̄patū in uelocitate
7 tu sup hoc fūda cōclusiones p̄portiona
les q; eligunt sicut s3 cum de magnitudine
loquebamur.

¶ **GENERIS UERO.** ¶ Nunc dē
terminat. spēs politas sub genere sūpto
ab essentia insūti. 7 dicit q; sub hoc sunt

3m gen⁹

Velox

Tard⁹

2 expo

3m gen⁹ ab essentia insūti

tres spēs. Una est pulsus mollis et hic est
pulsus qui propter molliorem arterie facilius
recipit impressionem. Alia est pulsus durus et
est contrarius huic. Et tertia est mediocri
medio modo se habet. Nota dupliciter arte
ria resistere comprimenti. Uno modo ratio: for
tis elevationis ut in pulsu forti dictum est
Alio modo ratione duricie arterie et sic hic in
telligitur de secunda resistetia. Nam prima non
est solus cum hac resistetia sed cum forti repul
sione ubi secundam non oportet esse cum forti
percussione oportet quod medicum assuefieri in tac
tu illius pulsus cuius arteria cum percussione
ad modum canis mollis illi autem ad modum
corrigie videtur durum dici. **Sal.** in intro
ductorio pulsuum dixit.

GENESIS AUTEM. Determinat de speciebus quatuor generis dicens quod in
hoc genere quod sumitur a dispositione eius quod
continetur in arteria sunt tres species scilicet ple
nus vacuus et mediocris. Plenus est ille qui
sentitur ac si in foramine id est in concavitate esset
humor plenus et de humore sollicitandus
ut puta euacuetur. Vacuus autem est ei contrarius
et mediocri inter eos. Notandum quod in ar
teria quicquid dilatat ad tactum apparet ple
nitudo rei humoralis quia comprehenditur in ea
multa res grossa. et quicquid apparet magnitu
do rei aeris et cognoscitur densitas in tactu si
vesica plena aere et aqua discernitur sed quod non
deficit vacui uene sed super pulsus et arteria sic
plena re sensibili tamen non est semper
plena re sensibili ad modum humoris et de
hac plenitudine loquitur hic Avicenna et uacuita
te sibi opposita. Secundo notandum quod hec
plenitudo debet pure euacuari id est ut pu
rifice arteria a tali plenitudine quia reple
tio in arteriis est periculosa propter calo
ris fortitudinem et periculum suffocationis de
bet etiam cito euacuari propter periculum et
ita sollicitandum est de ea ut pure euacuetur.
ET GENESIS. Determinat de
speciebus sexti generis. per in hoc genere sunt
tres species scilicet calidus frigidus et mediocri

et isti sunt termini noti.

GENESIS UERO. Determinat de viis genere dicens quod in genere sunt
lupto a tempore cuiuslibet generis sunt tres species
scilicet frequens et iste est in quo tempus sensatus
inter duos motus est breue. et hic vocatur
frequens spissus huius contrarius qui vocatur
lassus et resolutus et mediocris. Dicit se
cundo quod hoc tempus sensatum inter duos mo
tus est diversum duobus modis apud tamen gen
tes scilicet quod tamen generis percipit sistole aut non per
cipit nam in eo quod non percipit sistole totum tempus
inter unam percussione et reliqua aut iter du
as diastoles ita quod si hoc tempus est magnus
pulsus est rarus apud non percipientes sistole
tunc dicitur pulsus spissus aut rarus secundum duo
tempora duarum quietum in pulsu preptarum.

Notandum ergo per grossis medicis dif
ferentia inter pulsus velocem et spissum nam
pulsus dicitur velox respectu puritatis temporis
et quietis ubi formica tarde ambulans usque
ad locum et ab ipsa spissa recedens dicitur ip
sa frequenter incedere secundum reditum velocem
et multum in illo genere dicitur raro redi
re. Et ex isto potes ostendere quod est possibile
unum pulsus esse altero multum frequentior.
et tamen in eodem tempore multis pulsationibus ac
multis vicibus non absolute pulsatis esse tempore
quietis sed tempore motus sint multo maiores.
Secundo notandum quod non inconuenit unum et
eundem motum pulsus apud unum esse rari et
apud alterum esse frequentem. et hoc ubi enim
totum tempus inter duas diastoles sit magis
temperatum per instantes sed tempus sistolis plusque per
instantes verificat conclusio de duobus quorum
unus percipit sistolem alter uero non.

GENUS AUTEM. Nunc noti
ficat octauum genus dicens quod octauum generis
sunt due species scilicet equalis et diversus. Dicit
secundo quod ista equalitas et diversitas est per com
parationem similis et dissimilis in una parte uni
us pulsus et ideo quia ista considerantur donec per
ueniat ad cognoscendum quod quid unus pulsus et
eiusdem partis eiusdem pulsus et est exemplum

Am gmo

et frequens
spissus

raro

rarus

Sim genus

moll

duro

fortius

et resiste
dit rari

distin

et si gmo

plenus

Species huius

diastolis cuius propter uehementē necessi-
tate aut debilius propter supuentē de-
bilitatē. **D**icit tertio si tu uolueris et cōsi-
derabis inequalitatē et diuersitatē in tri-
bus generib⁹ dictis alias ptes s; tū forti-
tudo et consideratio ad istas reducitur. **D**icit
quarto quod pulsus absolute equalis ē ille qui in
oībus p̄dictis ē equal. et si in aliquo istoz
fuerit equal solum tunc in eo solo dī equal.
Circa primū notandū quod respectu equali-
tatis nō ponunt in pulsu duo exempla di-
uersaz denotationū s; unū diuersitatis.
semper enī diuersitas ī suscipiēte dispōna
magis et min⁹ est p hoc quod ī uno est puls⁹
plus et ī alio minus. **C**irca s̄m dictū nō
quod pulsus dī equal et diuersus p p̄p̄tioēz
aliquoz inuentoz in pulsu. et hoc ē trib⁹
modis. unus ē p̄pando unū pulsum alteri
pulsui. scd⁹ est p̄pando diuersas ptes eius
dē pulsus adinueniē. tertio p̄pando ad unā
ptē unius puls⁹ sub quo ad diuersas in ea
alteri reperit. **E**xempl⁹ s̄m sicut si cōpa-
rem unā diastolē alteri diastoli. **E**xempl⁹
scd⁹ sicut si p̄pare ptes unius diastolis quod
correspōdēt unī digito tāgenti alteri p̄ti
eiusdem quod correspōdet alteri digito tan-
genti. **E**xemplū tertii sicut si p̄pare unā
ptem diastolē sub uno digito sibi met quo
ad principiū et finē. **E**t igitur quod p̄parant in
pulsu equalitate et diuersitate. aut sunt
diuersi puls⁹. aut diuersę ptes eiusdē pul-
sus p̄p̄hense a diuersis digitis. aut una p̄s
unius puls⁹ s; s̄m diuersa eius t̄p̄a. **E**x
qbus colligitur simul cum his quod dicunt in
pte sequenti quod nō notat. pulsus diuersus
ex cōpositōe diastolis et systolis l t̄p̄e quieti
et t̄p̄e motus uel tempoz quietū adinueniē.
Secundo nota principalr circa hoc quod illi
qbus hec p̄parant ad dicendū pulsū equa-
lez l diuersus sunt spēs quinqz generū no-
minatoz in textu et ī aliis etiā p̄nt cōpa-
rari ut ī dicet. **T**ertio notandū quod illa
p̄s donec p̄tingit quod un⁹ pulsus rē exponi-
tur duob⁹ modis. uno mō quod contingit quod

unus pulsus extremus. s; sequēs alius sue
diastolē. in sua diastole ē citior. s; ueloci-
or. propter uehementē calorē. aut debili-
or. propter uirtutē debilitatē et tūc ista p̄s est
exēplificatio p̄me p̄p̄tionis pulsū adin-
uicē. **S**ecundo mō pōt intelligi quod sit exem-
plū diuersi puls⁹ in unā pte unius puls⁹ et
est sensus donec p̄tingit. s; sicut contingit
quod un⁹ pulsus ē postremus sue diastolē. ī
postrema pte sue diastolē est citior. s; uelo-
cior. propter uehementē caliditatē aut de-
bilioz. propter debilitatē. et hoc plus mihi
plac⁹. et hāz diuersitatū maneries ī inue-
nies. **C**irca tertii notandum quod dupl'r
exponit. uno mō p̄pando ad id quod imedi-
ate est dictū scd⁹ donec p̄tingit rē. et erit
sensus quod si tu uolueris dilatare sermonēz
in exēplis poteris cōsiderare alias ptes
id est alias p̄sideratiōes ī dictis trib⁹ ge-
nerib⁹ suple de qbus nō ē exēplificatū.
nā exēplificatū est de uelocitate et forti-
tudine et nō frequentia et q̄litate aut duri-
cie tō in istis trib⁹ etiā poteris exēplifica-
re. **S**ecundo mō pōt intelligi quod dicat de ge-
nerib⁹ in qbus p̄siderat equalitas. et erit sē-
sus quod si uoles poteris cōsiderare ptes al-
ias id est alios mōs p̄sideratiōnū ī dictis tri-
bus generib⁹ aliis ab istis s̄ notatis. et si
fuerit. x. genera. et in isto octauo nō cadit
cōp̄atio ut dicat pulsus equal aut diuer-
sus nec ī nono quod sub isto octauo intelligit
Restat g⁹ quod pōt solū cadere in istis octo
generib⁹ ista cōp̄atio de qbus sex generi-
b⁹ septē fuerūt notata. et tō tria reman-
sūt de qbus poteris dilatare sermonēz scd⁹
calid⁹ et frigidus plen⁹ et uacuu⁹. et pōdus
habēs et nō hūis et hāc scd⁹ puto esse ue-
riorē. **E**x quarto dicto pōt aliqz p̄pre-
hēdere quod stat aliqū pulsū esse quod non est
absolute equalis nec diuers⁹. **C**irca oīa s̄
dicta nota quod in pulsu equali nō opz cōri-
ptem eiusdē pulsus inueniē ita quod t̄p̄a q̄d
sint equalia in uelocitate motū duoz sint
equales. nā ueritas est ut sumit a Gal. in
b. i.

si uolueris dilatare sermonem

et p̄p̄o ueritas

donec p̄tingit

libro de utilitate pulsus. quies sequens cō
strictionez est maior q̄ quies sequens di
latatōz in nālī dispōne. sicut in anhelitu
est manifestū ¶ Exquo sequit̄ Jac. & for
lino hunc locū nō intellexisse p̄cat mibi
reuerētia sua cū dixit pulsū cui⁹ una q̄s
nō est alteri equal̄ essz unū fundat̄ super
hoc q̄ cū dicit Aulic. q̄ pulsus ē diuersus
ex cōpatione simil̄ uel dissimil̄ aut simi
litudis aut dissimilitudis p̄tū unius pul
sus hoc nō pōt̄ intelligi quierē ad getem
cōpando aut diastolē ad diastolez qd̄ fun
damentū est fallax cum dicat ad p̄tes di
uersas unius p̄tis p̄te eiusdem diastol̄ di
uerse digit̄ correspōdenti ut patet in se
quenti c. 7. tu ex hoc poteris soluere fal
lacias quorūdā sophismatū puta q̄ in q̄
libet lapsu cōplexionali simplici aliis de
dictis esse pulsū diuersus aut in humida
tū maior sistoles q̄ diastoles / in calida
tū eō maior diastoles q̄ sistoles. naz cō
stat ex dictis q̄ illa inēqlitas facit pulsū
diuersum.

¶ GENERIS AUTEM. ¶ Decla
rat nonū genus dicens q̄ i hoc gener̄ sūt
due spēs. una ē ordinatus. 7 alia est puls⁹
inordinatus. Dicit scdo q̄ iste ē ordiat⁹
c⁹ diuersitas habet ordinē p̄seruātēz sup
quem trāsīt. 7 hoc est duob⁹ modis. Uno
mō ut pulsus dicat̄ esse absolute ordiat⁹
tū habet duas diuersitates uel plures si
cut si essz unus circulus 7 ali⁹ circulus di
uersus a p̄mo ita q̄ abo ad suū ordinem
redeat. Inordinatus aut̄ ē ei d̄rius. dicit
tertio q̄ si bñ cōsiderabis inuenies q̄ h⁹
nonū genus est sicut spēs intrās sub eq̄l
siue diuerso. Dr̄ aut̄ unū diuersus uel de
cimū in narratōne Aulic. fm̄ Gal. 7 fm̄ lo
cationez eiusdē. 7 tu ex hoc collige q̄ oīs
pulsus ordiat⁹ dr̄ inēqual̄ 7 iō ē abusio
in locutōe cū medici grossi pulsū equalē
uocent ordinatum.

¶ DEBES AUTEM SCIRE. hic
exequit̄ de ultio genere. Et diuidit̄ in du

ae. Dr̄o ponit quedā pambula. S. & de
terminat de genere sup̄to ex pōdere. ibi
scda genez. S. Dr̄ma diuidit̄ in tres. nā
p̄mo ostendit q̄ in pulsu reperit̄ nā musice
S. & ostendit q̄ sunt p̄portiōes musice q̄s
Aulic. dicit posse sentire in pulsu. Tercio
ostendit qd̄ credat de ipsīs sensibus p̄phen
sibilib⁹. Ibi scda Gal. aut̄. Ibi tertia ego
aut̄. ¶ In p̄ma p̄te ponit qd̄ intendit di
cere q̄ i pulsu reperit̄ nā musice. Dicit
scdo q̄ hoc mō reperit̄ q̄ sicut ars musi
ce p̄plet p̄ cōiunctionē sanoz cū debita p̄
portiōe iter acuitatē 7 grauitatē eoz p̄
circulos cursū tempoz q̄ sunt iter p̄us
siones similes 7 dispōnes in pulsu q̄ pro
portiō tēpoz suoz motus i uelocitate et
spissitudine est sicut p̄portiō adiunctionū
grauidas 7 acuitatis in musica 7c. quē ad
modū p̄tingit q̄ tps ferendi l̄ p̄ntiēdi
instr̄a musicalia 7 quātitates sonoz sunt
q̄s q̄s p̄uenientia ita p̄tingit in pulsu q̄ a
lie diuersitates sūt illi ordinate 7 q̄s q̄s
7c. Proportiō dispōnuz pulsus in fertitu
dine debilitate 7 in quātitate q̄s q̄s est cō
ueniens corporis patiēti dispōnem cōueni
entē 7 cōstat q̄ cōsideratio de p̄tib⁹ pul
sus fm̄ quā ipm̄ sub dicta rōe p̄gnoscam⁹
est egrediens a genere hoc d. in summa.
¶ Circa hāc l̄ram notandū est primo di
ligēter nām musice repiri in pulsu ē di
tendū q̄ repiunt̄ in pulsu dispōnes a me
dico cōsiderāde siles dispōnibus repert̄
in sonis 7 cōsonātiis musicalib⁹ q̄ oīa cōsi
derāda sunt a medico. ¶ Scdo notāduz
q̄ musica ē nīs l̄ facultas d̄rias sonoz at
q̄ uocū sensibili rōe cōm̄p̄hendēs 7 ita a
Poetio describit̄ sz ab Ilderico. iii. ethi
mologiaz. describit̄ sic q̄ musica est pe
ritia modulatiōis seno cātuz. consistens.
¶ Deniq̄ aut̄ triplex musica. i. mūdāna.
organica 7 hūana. mūdāna est debita or
dinatio p̄tū mūdū cōstituentiū 7 max
ime p̄ncipaliū ut i celis. hūana ē debita
p̄portiō p̄tū 7 uirtutū corpori humani

musica

organica est illa quā descripsim⁹ supius
¶ Notandū tertio quasdam diuersas uo-
ces nāliter talē habere ordinē ⁊ pportio-
nē ut sensus hūanus inde delectet ⁊ ille
dicunt cōsonātes ⁊ illaz uocū agregatio
dī cōsonātia. quasdam aut nāliter apre fa-
cere tristitiā in auditu l saltē nō delecta-
tionē. ⁊ istaz agregatio dī dissonātia ita
etiā ptingit i pulsu q qdā sunt sonoz p-
portiones q sunt cōuenientes. ⁊ qdā sunt
q sunt discōuenientes ⁊ ita in pulsu repe-
riet nā musice. **¶** Notandū circa scdm di-
ctū dicit Din⁹ inuat cōsidere dispōmū si-
militudinē pulsus cū dispōnibus plicidā
dis a medico. ⁊ dicit q musica cōplet. i.
attingit finē suū p cōiunctōz sonoz scdm
pportionē cōcomitantē eos i acuitate et
grauitate ⁊ suple in magnitudine ⁊ puita-
te eoz. ⁊ cū hoc p debitos circulos tēpo-
rū q cadunt iter unū sonū ⁊ aliū ⁊ uoluit
hoc cū dixit p circulos casuū tēpoz q sūt
inter eoz pussions. ⁊ etiā uult q intel-
ligam⁹ etiā circulos tēpoz mensurāciūz
pussions qā hec etiā sunt i musica mul-
tū cōsiderāda a medico. ⁊ h⁹ declarat qā
pportio suoz tēpoz uelocitatē ⁊ spissitu-
dis. i. tēpoz q cōsiderant scz p uelocitate
⁊ spissitudine est sicut pportio sonoz mu-
sice. i. tēpoz cōsideratoz in sonis. nā tpa
cōsiderata i sonis musice sunt tpa serien-
di l sonādi ⁊ tpa gescendi. tps aut ueloci-
tatis ē tps motus ⁊ tps spissitudinis ē tps
gescendi. **¶** Dicit tertio q pportio dis-
positionū pulsus i fortitudine ⁊ debilitate
ē sicut pportio adiunctiois musice consi-
derati in rōe musice sonoz ut sūt magni
uel pui acuti l graues cōiuncti adinuicez
nō plicidādo tps mensurās. **¶** Dicit q-
to q quēadmodū in sonis de quibz cōside-
rat musica qm cōtingit q pportio tēpo-
rū ferendi ⁊ quātittatis tonorū. s. magni-
tudis ⁊ acuitatis sunt qnqz cōuenientes ⁊
qnqz nō ita cōtingit in pulsu q aliqui di-
ueritates eius. i. dīe ⁊ ptes eius sunt or-

dinate. i. debite. ⁊ tu hoc considera q duo
b⁹ modis pōt cōtingere q pportio tēpo-
rū ⁊ sonoz nō sit cōueniens uno mō quia
ē talis ut nullā faciat cōsonantiā. s. non p-
portionatā finī quē intendit musicus ul
nō pportionatā auditui illi⁹ ppter cuius
delectatōz musicus pulsat. ut ubi gratis
alia cōsonātia utēda est in tristitiā ⁊ fu-
nere ⁊ alia i nuptiis ⁊ bello. s. etia duo
b⁹ modis cōtingit illas dispōnes in pulsu
esse discōuenientes. vno mō q nō sit pue-
niens alicui nālī cōplexioni hoīs. alio mō
q sit alicui cōueniēs s. illi in quo cōueni-
unt patz mō cōsideratio illoz. ⁊ pporti-
cū ptiū pulsus fm q referant ad nām
uel equalitatē corpis in cōsonātiis q oia
cōsideranda sunt a medico. hec tantū dic-
ta sunt p textus intricatiōe.

¶ GALIENO AUIEM. **¶** Nun-
cōndit quomō fm Gal. musicalē dispōnez
in pulsu posse cōphendi. Et dicit pmo q
Gal. dicit illud qd pōt sentiri de pōder
in pulsu ē fm unā pportionē musicaliū ⁊
maxie imo solū fm unā. i. aliq de quinqz
diāis. pma est pportio totius ⁊ hec est i
rei ueritate pportio tripli. ⁊ rō est qā p-
portio tripla dupli cui adiūcta est ppor-
tio addentis medietatē. i. pportio sexqui-
altera. scda est pportio p totū ⁊ ista ē du-
pla. tertia est pportio p hoc ⁊ ista est p-
portio addēs medietatē eius sicut uerbi
grā tria ad duo ⁊ uocat sexqtertia altera
quarta est pportio p quatuor. ⁊ ista ē p-
portio addēs qā maius cōtinet minus et
tertiā pte ⁊ uocat sexqtertia. quinta ē p-
portio addēs quartā pte ⁊ illa ē pportio
sexqquarta. **¶** Circa istā lraz ē notandū
q pportio describit ab Euclide q ē dua-
rū quāteciqz fuerit quātittates circa alte-
rā altera habitudo. ⁊ diuidit in pportio-
nē equalitatē ⁊ inequalitatē. pportio autē
maioris inequalitatis diuidit in rōnalez
⁊ irratiōalē. rōnalis ē que in numeris pōt
inueniri. irratiōalis q in numeris non pōt
bū.

Galenus aut

inueniri aut dyametri quadrati ad suā co
stā. et rōnalis pportio maioris ineq̄litas
diuidit in multiplicē sup̄parciēte et sup
partiēte ē multiplex qm̄ quicq̄ sunt eius
spēs. p̄ma est qm̄ maius cōtinet min⁹ mul
tis micibus adeq̄te. scōda est qm̄ sup̄parti
ens ē et hoc qm̄ maius cōtinet min⁹ semel
et aliquā unā ptem adequate eius sicut si
cōtinet totū et medietatē. ut q̄tuor se ha
bet ad tres q̄a cōtinet semel ip̄s et tertiā
eius pte sup̄partiēte est cū magis p̄tinet
minus et aliquas ptes aliquotas adequate
que ptes simul sup̄te nō cōstituūt unam
aliquotā pte ut quicq̄ ad tria q̄a quicq̄ cōti
net tria et duo q̄a sūt due tertiē de trib⁹
et non sunt una p̄s aliquota q̄ aliquotienē
sup̄ta adequate reddet totū. et tūc patz. q̄
dicat multiplex sup̄particulari. et multi
plex sup̄partiēte. ¶ Scōdo est itelligend⁹
q̄ apud geometricos pportio dupla in q̄
maius cōtinet totū bis dī diapason qd̄ ē
dictū q̄ totū. nā dia. i. p et pason totum. Et
iō sic dī q̄ ultra minōrē quātitatē p̄tinēz
etiā eā alia uice totā sed pportio in qua
maius cōtinet minus semel et medietatē
dī a nobis sexgaltera et a grecis diapēte
et diapente est idē ac si diceret per quicq̄.
et iō hec pportio sic dī quia inuenitur in
quinta corda monacordi ad illā que p̄ quī
tā distat ab illa. aut in qua maius cōtinēz
minus semel et tertiā pte dī diatesseron
et hoc iō quia hec inuenit in quarta corda
monacordi. ¶ Tertiū est notādū ulterio
ex snia Gal. et Euclidis q̄ quibuscumq̄ duo
bus extremis datis in triplo minus pro
portio p̄mi ad scōm et scōi ad tertium. et
ex isto sequit̄ q̄ pportio tripla cōponit̄
ex pportione dupla et pportōe sexgalte
ra. nā capio pportionē triū ad unū min⁹
pone mediū qd̄ est duo et sequit̄ iuxta re
gulā datā q̄ pportio illa cōponit̄ ex p
portōe triū ad duo et duoz ad unum mō
pportio triū ad duo est pportio sexgal
tera et hec est eā quare pportio apd gre

cos dī diapason et diapente. et ab Alio. dī
p totū et per quicq̄. i. totius et quicq̄. Illud
enī est dicere q̄ est pportio cōposita ex
dupla et sexgaltera et tunc fm̄ hunc modū
intelligas ter. Alio. nā sentit̄ p̄mo p̄odus
fm̄ pportionē que est totius et quicq̄. et
ista est pportio tripli. et ideo dī pportio
tripli pportio totius p quicq̄ cuz p q̄
ipla est pportio dupli ad iunctā. i. addita
cū pportione addentis medietatez et ista
pportio p quicq̄ reliqua sunt clara.

¶ ET ESD. ¶ Hic ponit Alio. qd̄ sibi
uidet̄ circa hanc materiā. Et dicit primo
q̄ ipse mirat̄ quomō iste pportiones po
ssint discerni p tactū. Dicit scōdo q̄ h⁹ tū
diciscere est facile ei q̄ cōsuevit in generē
tāgendi et cōsuevit pportiones sonorum
intelligere siue sentire p aerē postea est
ei acq̄sita potentia cognoscendi musicam
id est musicalia. et ista cōparabit̄ factis. i.
pportioni iā note apud eum in tāgendo
cordas. nā iste homo cū reduxit suā intē
tionē ad pulsū poterit discernere i eo di
stas pportiones per sensum.

¶ GENUS UERO. ¶ Hic declarat
genus sumptuz ex pondere. et posset diui
di patebunt ptes legēdo līram. Dicit qd̄
genus qd̄ sumit̄ ex pondere sumit̄ a com
paratione pportiois quātitatis pportio
nū quatuor tēpoz que sunt dnobis moti
b⁹ et duabus getibus. et si sensu non potest
totū hoc discernere. i. quatuor tēpa q̄a non
cognoscit siffole tunc p cōparationē pporti
onis quātitatū pportionū quatuor tēpm
diastolis ad id tēps qd̄ est inter duos dia
stoles et ad ultimū tēpori hoc est in breui
tēpe motus ad tēps quietis. ¶ Pro itellectu
ptis est notādū ut s̄ dī q̄ in pulsu consi
deramus pportionē que est inter tēpora
extia. in pulsu tā quietū q̄ motuū et consi
deram⁹ fm̄ habitudinē istius pportiois
ad dispōnem nālem siue etitatinā corpo
ris in quo ē ille pulsus tūc stāte textu ut
cōir inuenit̄ hoc mō exponem⁹ genus s̄o

ex pōdere sumptū est sumit suple ex pō
dere p cōparatōz. i. p cōsideratōez nram q
cōsid: ratio est pportiois. i. habitudinis
quāritatū pportionū qtuor tpm q sunt
duob^o motib^o 7 duabus quietibus supple
ad dispōnez corpis in qua ē pulsus 7c. sed
apud cōsiliatorē lra est faciliōr. nam ubi
habemus quāritatū pportionūz ipse ha
bet quāritatū pportōnabiliū qtuor tpm
p cōparatōz quatuor istaz pportionūm
ad corpis dispōnez. ¶ Scōdo est notandū
iuxta mentē cōsiliatori dīa. lxxxiii. quod
magis possum^o sensu pcepere pportōem
motus ad quietē sibi imediate i pulsu q
pportione motus ad aliū motū succeden
tes. 7 h^o cā est qā motus ē opposit^o qerī.
opposita iuxta se posita magis discernū
tur. 7 pōt aīdī scōda cā quia tps mot^o im
medias tpi quietis nō aut tpi motus nec
tps quietis in pulsu imedias tēpori quo
puenit ad sensū. ¶ Tercio est notandū q
pōdus dī duob^o modis sumi. vno mō pro
quadā mēsurā pōderali qua aliqd dī pos
se descēdere. alio mō sumit p quadaz cō
sonātis aut vueniētia ptiū inter se 7 hoc
mō sumit in pposito pondus.

¶ QUI AUTEM. ¶ Nunc i hac pte
que ēēt scōda ps supioris pārd diuise. Qui
ten. rēphēdit aliquos dicētes qd dīduz
est dicēs q q dicit istud ponit capitulū i
capitulo que positio l3 nō sit incōueniens
7 sit tollerabilis attē nō est bona.

¶ ET NONDUS. ¶ hic declarat q^o
mō pōdus in pposito sibi deservit. Et dī
cit q pōdus ē illud in quo pportōes mu
sicales cadunt.

¶ ET DJLENDUS. ¶ hic Quicem in
hac tertia pte declarat q pul^o ponderis
diuidit in pulsu boni pōderis 7 in pulsu
mali pōderis. 7 hoc facit postq ipse appli
cavit pportiones musicales nāe pulsus.
Et dicit q pulsus pōderis aut ē boni pon
deris aut mali pōderis. Et dicit scōdo qd
pulsus mali pōderis sunt tres spēs. una ē

illius cuius pōdus est mutatu 7 est iuxta
pōdus. 7 ista ē cuiusmodi pōdus est pōd^o
etatis que ē iuxta etatē illius c^o est pul^o
sicut cū iuuenes hñt pōdus pul^o puerorū
¶ Dicit tertio q scōda spēs 7 altera est sepa
ti pōderis sicut cū pueri hñt pulsu senū.
¶ Dicit quarto q quarta spēs est a pōdere
egrediēs 7 ē pulsus q nulli pulsu alicui^o
etatis similat. ¶ Dicit qnto q hñtōi mag
na egressio 7 extraneitas i pulsu, magna
habet significata i corpe hūano q multū
inuat medicos ad pgnoscendū que pgnos
cere hñt ipsi medici sup dispōnibus uari
is corpori hūani. ¶ Circa hāc lram nota
q diuersitas pōderalis in pulsu attēdit
penes diuersitatē etatū in qbus etatibus
rōnabiliter adest diuersitas in pulsu fm
puententiā ipsaz etatum. ut i paulo post
uidebit. ¶ Scōdo est notandū q pul^o dī
mali pōderis p habitudinē ad ipsas eta
tes. qm pul^o iuuenis q similat pulsu pu
eri aut senis dī mali pōderis hoc est non
seruātis suā nām debitā. si aut puer pul
sum senis haberet deterior diceret. Lon
stat aut q maior est distātia pueri ad se
nez q iuuenis ad puez egrediēs aut pul
sum ab oī etate maxie deterior dī prop
ter eius matorē deformitatē. ¶ Tercio ē
intelligendū q diuersitas ponderalis in
istis pulsibus deterrima. intēsius sup dis
positōe mala corpis hūani significant.

¶ Capitulū secundum.

¶ IN QUIDAM.

d ¶ Istud est scōm capitulū quod
intitulat de pulsu eqli 7 diuerso.
Et diuidit in duas ptes pncipales. In p
ma pte Quic. ponit oēm modū ipsius di
sitis pulsus ex pte uni^o pulsus aut plu
riū pulsū. In scōda pte ex istis diuersita
tib^o ipse declarat quasdam alias pncula
res diuersitates q pprio noīe noīantur.
scōda ps incipit ibi ex diuersitate vō pul
sus i una pte. Prima ps 7 si sit diuisibilis
tū tota clara ē. Circa quā ptē ē notandū
hui.

pondus in pposito

Spēs pulsus
mali pōdere

q. arteria in loco ubi tangit pulsus habz
 sitū suū fm quē nālīter debet sentire et
 q. libet ptiū eius pōt pmutari ita ut i ea
 sentiat aut magis alt^o aut magis pfun
 dus aut magis latus vñs sapius facile.
 aut vñs inferius facile aut magis lōgas
 uersus manū aut vñs grossiciē brachi.
 aut minus in oībus g^o istis ptingit diuer
 sitas in pulsu rōe situs partīū pulsus uel
 arterie. Iste g^o sunt sex ptes de qbus loq
 tur Aulic. ¶ **Secūdo** notandū q. naturalr
 oēs partes arterie debent eleuari illico.
 q. prius dilatant eleuant aī horā. reliq
 hic dicta sunt facilia. Nota tñ q. i istis cō
 tingit pulsū diuersum in una iparte unū
 pulsus.

¶ **DE DIUERSITATE** ¶ Diuidit
 ista ps in duas ptes. Primo hic ponendo
 diuisionē unius mēbri. scōo pte^o declaran
 do. Ibi scōa interfectus aut. Dicit primo
 q. ex diuersitate cōtinend in una pte uni
 us pulsus p̄surgūt trīs genera. scilicet
 reditiuus et cōtinuus. ubi nota fm **Gal.** in
 li^o de dīis pulsū q. oīs pulsus aut ē ma
 nifeste ierueniend quietis i medio et iste
 uocat interfectus. aut tota diastole appa
 rente p̄tinuo dilatari et iste ē p̄tinuus. aut
 diastole aīq. manifeste q̄scat apparēter
 redit a p̄fundo et iste ē reditiuus et diffe
 rens a prima specie. q. in p̄ma specie nō
 appz a p̄fundo redire s̄z quiescere. deide
 moueri in hac aut appz itez a p̄fundo
 uenire apparenter.

¶ **INTERSECTIUS**. Declarat istas
 tres spēs. Et diuidit in tres. In scōa ibi
 reditiuus scō. Ibi tertia cōtinuus. De pri
 mo dicit q. ille pulsus ē interfectus q. in
 una pte sepatur cum paruo motu. i. q. uis
 motus sit p̄uis cū q̄te ita q. minor pul
 sus ille ē interfectus in quo q̄s iteruenit
 inter unā pte dilatationis et aliaz aīq. to
 ta p̄pleat et dilatatio sit media et q̄s ex
 trema sunt due ptes diastol. Dicit scōo
 q. in isto pulsu qm̄ contingit q. extrema

sunt similia et q̄s diuersa i uelocitate et
 diuersitate tarditate et similitudine. Et nō
 q. l3 solū tres ptes ponant tñ pōt esse q.
 sint plures ut due q̄tes et tres motus. et
 hoc mō pulsus itegre nō solū erit cōposi
 tus ex duob^o motibus et duabus quietib^o
 sed q̄s ex pluribus ualde.

¶ **REDITIUIUS UERO**. ¶ Decla
 rat pulsū reditiuū et dicit q. hic ē pulsus
 qui in una sui pte est magnus et redeūdo
 fit p̄uis. i. qui p̄mo facit diastolē magnaz
 in una pte arterie deide redeūdo retro
 facit unā altā p̄cussionē parua. ac si di
 ceret exēpli grā cūz pcutit ab alto cum
 malleo post primā p̄cussioz resilit mal
 lius in altū et redit ad p̄cutiendū scōa
 uice in rodē deinde reditū subtili. i. ocul
 to redit ad debitū situz arteria sicut p^o
 scōam p̄cussionē notabilē qbusdā factis
 p̄uis agitationib^o quiescit malle^o. Dicit
 scōo q. pulsus reditiuus ē ille cuius spēs
 ingrediunt alias spēs. et hoc ē ut un^o pul
 sus sit duo. i. uideat de uno pulsu sicut si
 essent duo ppter diuersitatē aut de duo
 bus sicut de uno ppter alias dīas ingre
 diēdo. Dicit tertio q. fm dictū. i. q. qdaz
 illius spēs ingrediunt in alias spēs. ut i
 est dictū fm inīam illoz qui nō pueniūt
 in isto. i. q. debet dici pulsus diuersus in
 una pte s̄z dixerūt q. iste diuersus diuer
 sitatē cadētis inter ptes pulsus. ¶ **Ad in**
 tellectū p̄tis nota q. pulsū interfectū ut
 sic nō dicit **Gal.** p̄tineri sub isto gener ut
 colligit ex dictis suis in li^o de dīis pul
 suz. nā p̄m o ponit distinctōz p̄positā de
 pulsu diuerso fm unā partē arterie uel
 unū pulsus in tres spēs quaz p̄ma sit in
 ter cadētis motus arterie et q̄tes. scōa uo
 cat p̄tinuus cōtinuo apparētis tali motu
 tertius uocat sup̄rediens et postq. de dua
 bus spēbus declarauit determinat de ter
 tio q. est reditiuus et dicit q. sūt illi quos
 archyles uocat discretionēs et tñ romiat
 eos sicut unū pulsū postea p̄az dicit de

Reditiuus

Interfectus

isto quiete habente in medio q̄ nō est di-
 scretiuus. Dicit enī q̄ hic ē tex. suus. nam
 eos q̄ in una diastole deficiūt neq̄q̄ dices
 duos eē pulsus 7 min⁹ bis pulsāt. Alperet
 enī motib⁹ eius p̄dicti quoq̄ 7 tinnū imo-
 bilitate medio intercedit. secundū gen⁹ qd̄
 discretū nōiā uult q̄ p̄m genus discrē-
 ti pulsus nō ita faciāt ut intercepti nō sūt
 discreti 7 p̄ p̄sequēs nō reditui. 7 ex isto
 p̄phendere pōt q̄tū a lōge ad mētē. Gal.
 exponit doctores dictū. Alii. ¶ Secūdo
 nota q̄ i isto pulsu reditio p̄mo fit di-
 latatio artarie. 7 postea recessus p̄mo a
 digito 7 postea redit p̄uo reditu. 7 antē
 hoc mō fiat pōt esse trib⁹ modis. un⁹ mo-
 dus ē q̄ p̄mo fiat magnus deinde fiat con-
 strictio 7 sistolē a nā intēdente p̄strigere
 s̄z puissima interneniente q̄ete 7 q̄si subi-
 to redire ad diastolandū. scōdo mō p̄tingit
 q̄ fiat dilatatio magna 7 uelox a dexte i
 tantū ut a forti sua dilatatiōe resileāt pa-
 rietes 7 p̄siderāt pax 7 subito redeāt ad
 primā dilatatiōē. tertio q̄ facta dilatati-
 one arteria cōcutiā 7 nō p̄m intentionē
 p̄tingēter moneē eleuādo se v̄sus dexte
 7 uersus sinistru sicut accidit i cordis q̄n
 subito extendant q̄ ipsi cōcutiunt 7 fit i
 pulsu cōcussio 7 accidit i istis ut utant ex
 em̄plo. Gal. sicut si ramū ligni attraher-
 tur plicādo a loco suo deinde subito dimi-
 teret ramū redire ad locū 7 nō subito q̄
 ešceret. Istoz igit triū modoz duob⁹ ul-
 timis fit pulsus reditiuus. p̄mo autē mō
 sunt duo pulsus 7 nō unus. nā inter unam
 pulsionē 7 aliā uirtus cōstringit arteriā
 qd̄ nō fit i istis duob⁹ ultimis. si aut non
 p̄stī igit aut si cōstringit fit p̄pter uehe-
 mentia tensionis q̄ fit dilatādo v̄si cōtuti-
 unt arterie v̄sus intus. ¶ Tertio notand⁹
 q̄ quidā antiq̄ medici ut Gal. narrat di-
 cto loco dixerūt istū pulsū diuersū. s̄. rēdi-
 tiuū 7 eē plures pulsus 7 nō unū. 7 scō m
 istas spēs istius pulsus ingrediuntur ala-
 ipēs 7 quomō est hoc q̄ isti ponunt hanc

diuersitatē esse rōē pluriū pulsū. 7 non
 unius q̄a un⁹ pulsus q̄ uere est unus 7 est
 apud illos sicut duo 7 duo ueri pulsus po-
 nunt apud illos ita se habere sicut ille se
 habet q̄ uere est un⁹. p̄terea q̄ i isto uno
 alie alias ingrediunt. i. iste alie 7 diuerse
 egrediūt p̄cussiones alias totales dilata-
 tiones. vel alio mō dicat tex. p̄pterea qd̄
 alie alias ingrediunt ita q̄ hic inferatur
 ex dicta similitudine duoz pulsū ad unū
 q̄ iā p̄tingit q̄ alie spēs alias ingrediūt
 id est ponunt sub aliis spēs ab istis. Et
 q̄a ut dicit iste pulsus igressus est species
 speciez 7 q̄ un⁹ ē sicut duo ē apud finiaz
 illoz qui nō p̄uenerūt in hoc q̄ iste puls⁹
 debeat dici unus 7 diuersus in una pte et
 tu nota ista cia sumenda fore ex Gal. lo-
 co allegato q̄ hic ab exp̄positorib⁹ sūt ob-
 missa 7 loco eoz sunt posite imaginatiōes
 fle 7 lra sine exp̄positiōe dimissa est.

¶ LONGINIUS. AULEM. ¶ De
 clarat pulsū cōtinuū. 7 dicit q̄ hic ē ille
 q̄ est ordiatus diuersus nō p̄cepta sepati-
 one in quāritate. i. cōtinuatus mot⁹ ex ue-
 locitate 7 tarditate 7 totū est notū. nisi
 q̄ tibi dereliquo q̄ cōsideres quomō di-
 uersus sit in magnitudine q̄n pari modo
 pulsus em̄is magnus pōt dici diuersus i
 magnitudine. ego aut pulsū diuersus p̄m
 unā ptem un⁹ pulsus nō mem̄i legisse a
 Gal. diuersū in magnitudine ul frequētia
 s̄z in uelocitate imo plane ab eo colligit
 q̄ in magnitudine nō pōt esse diuersus i
 una pte unius pulsus in lib⁹ de d̄tīs pul-
 suz ita dicēte. Si s̄o una p̄cula arterie
 nō cōsistit p̄m hoc genus. i. quantitatis. i.
 diuersitas p̄m unū pulsū in cognitiōe fi-
 ne idiget. ¶ Nota ulterius Gal. in isto
 tex. cōtrariū dixisse in pte 7 dicit q̄ quā-
 do occulta imaginari in magnitudine et
 obscura sunt sibi in se 7 cōphendi nō p̄nt
 nisi q̄tuor p̄m quaz uarietatez multipli-
 cant species 7 ista clari⁹ intelligent in
 sequenti capitulo.

Continuus

b.iii.

Capitulum tertium.

LEX E33. ¶ Post q̄ Auicē. S
clarauit de pulsu diuerso magis
generaliter hic determinat q̄ pulsu
diuerso magis spēaliter q̄ puls⁹ hñt nōi a
ita debz dici rubrica ⁊ nō debz dicere cō
tinui sicut cōir repit. Et diuidit in duas.
p̄mo facit. scō se excusat. Ibi scōa puls⁹
q̄ p̄ma diuidit in tot ptes quot sūt spēs
nisi q̄ qñ p̄ mixti de q̄bus tñ spēs ma
gnā affinitatē hñtibz determinat. pate
bunt ptes legēdo līaz. ¶ Dicit p̄mo q̄
de pulsib⁹ diuersis ē pulsus gazelans. Et
gazelans ē pulsus q̄ cū sit diuersus i una
pte unius pulsus p̄mo est tardus deide i
tersecat ⁊ fit uelox ita q̄ gazelans oīs ē
intersecatus p̄ quietē inter ptes uni⁹ dia
stolē s̄z q̄a intersecatus alius erat. cū silitu
dine ptiū ⁊ alius una uelociori. sc̄. cū scōa.
⁊ nō p̄ma ⁊ hoc dicit ad silitudinē gaze
le q̄ est alias multū simile capriolo in su
is motibus p̄mo facit unū saltu⁹ tardū
deinde uelociorē ⁊ facilitabunt enm.

LEX E33 EST UNDOBUS.

Determinat hic de pulsu undoso. Et i sum
ma undosus ē diuersus i pluribz ptiibus
uni⁹ pulsus ⁊ diuersitas eius ē in situ pti
um ⁊ motu. sc̄. in altitudine ⁊ uelocitate tar
ditate puentōe p̄secutōe ⁊ fortitudine et
debilitate. s̄z ad hoc ut cū istis diuersita
tibus dicit undosus opz q̄ habeat latitu
dinē manifestā ⁊ q̄ non sit ualde p̄uus. se
cundo requirit q̄ sit mollis. nā si cū istis
dispōnibz sit ualde p̄uus nō est undosus
ist⁹ g⁹ assimilāt undis aquaz. alie alias
aliis succedentes s̄m plus ⁊c.

LEX E33. ¶ Determinat de for
micatē ⁊ vemiculoso mixtiz quodam mō.
Dicit p̄mo q̄ uemiculosus silitis est und
so s̄z est ualde p̄uus ⁊ ualde frequēs i tan
tū q̄ sua frequētia reputat uelocitas et
nō est ita. Dicit scō q̄ formicās ē minor
vemiculoso ⁊ spissior. Dicit 3⁹ q̄ diuersi
tas formicatis ⁊ uemiculosi ē rōe eleua

tionis ad supiora ⁊ p̄cessiōe ⁊ cōsecutōne
est manifestior diuersitate eoz in latitu
dine imo q̄si nō appz in hoc ubi nota q̄re
in istis pulsibus appz illa dīa in latitu
dine ⁊ est q̄a sunt plurimū strīcti. Scō
nota q̄ l3 Auicē. dicit de vemiculoso q̄ sua
silitudo appz uelocitas. ⁊ nota Gal. in li⁹
de dīis pulsū. dicit hoc de formicātē ⁊
vemiculoso ⁊ forte de utroq̄ est uezz. ⁊ cā
est breuitas t̄pis. mensurātis hunc motū
sc̄z pulsū ⁊ q̄a in eo bñ discernit inter
t̄ps motus ⁊ t̄ps q̄etis p̄uū nō tñ q̄n etiā
t̄ps motus sit p̄uū sed nō est p̄uū in cō
paratōe ad spaciū. dicunt aut istī pulsus
in cōpatione ad motū p̄ceptum ex tactu
uermis sub terra q̄ dī lumbricus et for
mice ⁊ abo sunt diuersi in oībz illis mo
dis in q̄bus undosus ⁊ q̄uis. nō oīs illi cō
p̄hendunt sensui ut dicit Gal. in loco pre
allegato differunt autēz ab undoso i ma
gnitudine cōlitaris ⁊ diuersitatis.

LEX E33. ¶ Determinat de ser
rino dīc q̄ hic assimilāt undoso s̄z undos⁹
est mollis ferrinus aut est durus. in duri
cie ē diuersitas. cū hoc tñ opz q̄ sit uelox
⁊ spissus aliter nō diceret ferrinus.

LEX E33 EST TAUDE. ¶ Hec oīa
patent nisi q̄ canda surcina in una parte
uni⁹ pulsus non pōt intelligi diuersus in
magnitudine s̄z i uelocitate ⁊ spissitudine.

LEX E33 EST. ¶ De hoc patz
qd dicit. ⁊ ex eis ē bis pulsans. determi
nat de bis pulsante ⁊ breuiter dicit q̄ in
pulsu bis pulsāte sunt discordati medici
qm̄ alig dicunt q̄ ē unus pulsus ⁊ alig q̄
sunt duo. quoz alter altezz sequit. i. cito
post. Dicit scō q̄ ueritas est q̄ nō omis
pulsus ⁊ q̄ ultimate sentiunt due p̄cussi
ones ⁊ duo pulsus q̄a tunc ille q̄ est iterse
ctus esset due pulsus imo nō sunt duo p̄
lus nisi cū incepit ⁊ fit diastoles a stute
⁊ postea redit uirtus ad fundū faciēdo si
stolē deinde redit itez uirtus dilatādo.
facit diastolē. ⁊ tu de hoc sufficienter ha

gazelans apparet

Undosus

quod

formas
vermiculose

formas ebor

serm

Canda

bispulsant

huius in precedenti capitulo cui locuti fuimus de pulsu reditu.

¶ ET EX HIS EST. Determinat de duobus spibus patz in precedenti caplo. et cadens i medio etiā diuersus in pluribus sed gazelans ē diuersus in una pte unius pulsus. iō scōa pēssio aī uenit q̄ total dilatio incipit a pma pūssio: finiat i cadente i medio sunt due integre diastoles i3 una sit i scita uehemēs in tēpore i quo expectabat quies post primā.

¶ ET EX HIS EST. Determinat hic de quatuor spibus simul. Dicit pmo q̄ de istis spibus est pulsus spasmodus et tremulus i retortus. i3 isti tres dicunt etiāz similes. nā spasmodus est ille in quo arteria sentit attrahi i remoueri p tēssioez a suo nālī situ aut ad unū latus aut ad aliud. In cōcussione autē q̄ tremulus ē dī ab hīc. hic arteria dī sentiri moueri itēz a situ suo i forte magis q̄ in spasmoso ut mult. hīc. i3 nō sentit hoc mō moueri ac si traheret i tenderet immo potius cui3 mollicie i tortuosa silitudo filo qd̄ torq̄tur qd̄ filiū etiā in positōe sua non seruat rectitudinē i iste ē diuersus in psecutōne i p̄essione i in situ p̄iū. dicit ulterius q̄ cordosus ē de summa retorti i3 nō est ad modū corde i assimilāt tremulo. dicit ulterius q̄ i tremulo diastoles ē magis occulta i in retorto ē sicut in eleuatoz ad supiora ē occultior. i3 in cordoso tēssio ē manifesta i aliqui eius torsio ē ad unaz ptem. dicit ulterius q̄ isti tres spasmodus i cordosus i retortus plurimū accidit p̄iis egritudibus i hoc nō de tremulo.

¶ Postea ponit excusatoez ad determinationē ppositoꝝ i totū est claz hūi bonū intellectum.

Capitulu3 quartum.
UNIQUE GENERUM.

C Determinat de pulsu q̄ inter p̄dīctas spēs est nālīs. diuidit in tres ptes. Primo oñdit q̄ est absolute nālīs i

spibus pulsus suscipiētibz magis et minus. scōo cōpatue in eisdē spibus. tertio cōdit in spibus nō suscipiētibz diuisione p supfluitatē p diminutionē. i3 scōa. et si aliqd̄ alioz. i3 tertia alioz. **¶** Prio dicit q̄ in oī pulsus genere cuius spēs sumunt fm supfluitatē i diminutōem. Naturalis ē ille q̄ est eq̄lis i q̄ est fortissim⁹. **¶** Abi nota q̄ in quibsdā p̄notatis generibz sumunt spēs penes supfluere a medio ut deficere ab illo. ut magis pūus uelox et frequēs tardus rarus durus. in quibsdā aut nō ut i diuerso eq̄li i ordinato i iordinato boni l̄ mali ponderi. de p̄mis igit loquit hīc. **¶** Quic. Causa autē q̄re pl⁹ in istis q̄ in aliis spibus hīc sermo sumat est diēta ē. **¶** Nota q̄ p equale nō intelligim⁹ hic illū qui opponit diuerso i3 illū qui ē medius i mediocris in magnitudie. **¶** Scōdo nota q̄ hic pōt intelligi pulsus nālīter duplī. vno mō in respectu ad speciez hūanā. i3 ille dī natural qui ē t̄p̄atissimo corpī pueniens. aut in respectu illi⁹ cuius est i hoc mō ille est nālīs q̄ est pueniens corpī in sua nālissima dispōne exiit. **¶** Abi grāford uel platonis ut utroq̄ mō medius ē equal medius absolutus iter extrema spēs. scōo mō medius inter extrema illi corpī. **¶** Quarto nota q̄ rō quare in fortitudie medius ē natural est q̄ nālīs ē ille qui est sequēs t̄p̄atiorē pplexionem mō fortitudo uirtud sequit pplexiois tēperamentū i tūc fortissimus est q̄ est tēperatissimus i ille ē naturalissimus nota tñ apud quosdā fortissimū intelligi illū q̄ est fortissimus p̄eueranter. nā p quibsdā pulsatioibus stat ppter uehementiā conatus fortiorē esse alic⁹ egri pulsū. tēperato pulsus. alii aut absolute uolūt hō intelligi i dicūt q̄ uirtus quīs pl⁹ conetur ad pulsandū ex hoc nō sequit pulsus fortior i3 bñ maior l̄ debilior q̄ non est conatus tal nisi cū discēperantia quaz necessario sequit debilitas. ex quo patet q̄

spasmodus
tremulus
retortus

cordosus

physic. audit

nō sequit̃ ptingit uirtutē plus conari g^o
et pulsū esse fortiorē. q̃a nō pōt alius pari
bus pl^o conari. s; dispitas ppter quā sit
pulsus ē uirtus debilior. scō patz q̃ non
pōt esse habundātia uirtutis respcū uirtutis
tpati cū tpatu sit fortissimus pserim i
uirtute uitali. si arguit̃ q̃ q̃a possibile ē
pulsū mediocri magnitudinis nō esse nālez
q̃a pōt inueniri i febrilete pcedo psequēti
ām s; hic nō dī q̃ oīs pulsus medius est
naturalis sed econtra q̃ omnis naturalis
est medius in genere suo.

¶ ET DE ALIQUOD. ¶ Nūc in hac
lōa pte hoc qd dīctū est dices q̃ si i ali
quo genez fiat augmentū in aliq dīa q̃
nō fiat nisi ppter augmentū fortitudinis.
tūc illud qd est hoc mō augmentatū est
nālis ppter fortitudinē. i. dīctū in forti
tudine. ubi grā qūq̃ ptingit pulsū magni
ficari ppter augmentū uirtutis tunc pul
sus ille maior erit nālior eo q̃ ille q̃ erat
minor ppter debilitatē et ita intelligat̃ q̃
ueloci et frequēti et aliis. et iō etiā de medi
ocri aliq in magnitudine aliq̃ magno ē
minus naturalis in febrilete uirtute
et obediēte iustro sit pulsus magn^o ppter
uirtutis debilitatē ptingit fieri pūz ergo
stabit fieri mediocrez. pone postea q̃ for
tificet uirtus stāte eq̃li necessitate. et con
stat q̃ magnificabit̃ et erit magis nālis.
ut statī dīcet. et ita de ueloci et frequēti ar
guere possum^o non sequit̃ tū naturalitas
et mediocritas necessario s; bñ si est nālis
simus opz q̃ sit mediocris. qdā inferunt
pulsū uariari fm oēs dīas et manere eq̃
naturalē pto sat possibile. ut in casibus
multis nō tū q̃ sit possibile tpatū de scō
mō eq̃litaris durare. nā statim sicut per
mutatur a dispōne optima nō est ampli^o
temperatum de scō mō.

¶ ALIORUM UERO. ¶ hic docz
q̃a est naturalis in generib^o aliis et dicit q̃
in aliis generib^o q̃ nō tollerāt augmentū
nec diminutōz naturalis est i uno eoz eq̃l

et in alio genere ordiatus nō est absolute
naturalis. cū oīs talis sit diuers^o boni pon
deri. Et nō q̃ ista genera nō dicūt tollera
re supfluitatez augmenti et diminutionis
nā in diuerso nō pōt diminui supflue den
sitas uel melius istā tollerāt nō prius q̃
isto eoz in suas spēs sumant a pluri l mi
nori participatōe in eadem natura sicut
alias partes.

¶ Capitulum quintum.

DE SARUM PULSUS.

In hoc qnto c^o determinat^o de cau
sis p̃dictaz speciezz pulsus. et de
terminat de diuersitatib^o causaz ipsaruz
etiaz pulsus. Et ponit generales diuīso
nes. pmo ponit et oñdit q̃les pulsū dispo
sitiones ex istaz causaz uarietate pueni
unt. Ibi scōa cū iustro fuerit obediens.

¶ Presens caplm diuidit in quatuor ptes
pmo ponit distīdōz. scō alia. tertio enu
merat p̃tenta sub uno mēbro. p̃me distī
dionis. q̃rto ponit unū canonē attendēdū
Ibi scōa et h̃az. Ibi tertia p̃tentine. Ibi
quarta h̃az. Dicit pmo q̃ causaz pulsus
qdā sunt cōes necessario ppositōz. pulsus
p̃stituentes. i. gredientes essentielles q̃ no
cant contentine. et qdā sunt q̃ cōstitutōes
pulsus nō ingreditur. Ubi notā q̃ cāruz
qdā sunt p se a nā ordiate ad pulsū cau
sandū et sunt immediate. iste g^o q̃a in oī pul
su i suo genere inueniunt̃ dicunt̃ cōes. et
q̃a sine illis nō pōt esse pulsus dicunt̃ ne
cessarie et q̃a sunt ordiate a natura pulsū
causandū dicunt̃ essentielles. et q̃a sunt cū
hoc toto immediate explicate sunt in de
scriptōe debita pulsus. et iō dicunt̃ ingre
dientes p̃stitutōz pulsus et q̃a uirtualiter
p̃tinet oēs alias pulsū mutātes dicūt̃ con
tentine. De pte scōa dicit q̃ illaz q̃ non
sunt p̃tentine qdā sunt sepabiles. et qdā
insepabiles. Insepabiliū quedā sunt mu
tātes ex toto genere sicut sexus etas. di
cunt̃ enī insepabiles q̃a ex toto genere in
sepabiliter se h̃nt. sepabiles aut̃ sūt acci

dentia aie et motus corporei que dicunt
absolute pulsum mutantes.

CONTENTIVAE UERO. **H**ic e
numerat casus contentivas pulsum dicens quod
sunt tres. scilicet vitales et hanc cognovisti
semper prima habet secundam in se. scilicet arteria et istam
cognovisti in secundo de membris. tertia est necessi
tas evitandi calorem et ista est eveniens per quan
titate notam. scilicet accidit quod est indigentia ex
tinctionis remote opposito termino calefa
ctionis in suo incendio. aut extinctione sua aut
equalitate sua. scilicet aut remittendo illum calorem
et suum effectum aut prohibendo exitum ab equa
litate. **A** circa quam preterea nota ex Galieno in
libro de utilitate pulsus quosdam dixisse con
strictionem arteriarum in pulsu fieri a virtute
non solum secundum dilatationem sed et dilatationem esse re
ditum arterie ad suum naturale situm. ut quod
partes arterie se invicem contingant quod probatur
in animali mortuo inveniuntur vena in partibus
secundum strictionem tangentibus arterie inveniuntur con
trahe et dilatate a nulla virtute. alii autem dixe
runt per strictionem non fieri a virtute nisi per
gentem cessante virtute a dilatatione. sic ap
paret exspiratio in anhelitu. **S**ed utrumque
opini reprobatur per hoc enim prima quia dilata
tio fortiter reperitur per strictionem virtute debilis inveni
tur secundum virtutis tenorem et non inveniuntur abso
lute nisi per respectum ad virtutem quod si non es
set ita equalis magna inveniuntur. secundum impro
bat quia hora fumorum in arteriis fit maior
costrictio et hoc non esset nisi fieret a virtu
te et argumentum probatur per id quod apparet in se
non posset fieri commotio. Et tu considera
quia nullus modernorum fortiores rationes ad
duxit quod plus commentator in oppositum.
nec plus quam commentator has rationes soluit.
secundo tegni. **S**ed notandum quod de neces
sitate extinguendi utrum sit causa contentiva.
videtur dubium. nam possibile est pleuerater in
corde et arteriis esse caliditate diminutam
ita quod indigeant cor et arterie spiritus calefac
tione ad hoc ut in debito ipamento sint et
in talibus dispositionibus fit pulsus et nul

la potest esse necessitas extinguendi. ergo
potest fieri pulsus sine necessitate tali et ideo non
est causa contentiva. hic possumus adduci plures rationes
responsive ad dubium. **Q**uia est Marsilius qui
multum quod gradus caloris inductus a fumis
capinosus non est conveniens proportionibus et
ideo indiget ut remoueat. quia ergo in omni cor
dis dispositione sunt fumus tam in corde quam in ar
teria calefacientes cor et spiritum et arterias. ideo
in omni dispositione indiget eventatione et extinc
tione talis caliditatis. **A**d argumentum ad
mittit quod cor et arterie et spiritus labantur ad
frigidum et preceedit quod magnus tempus in quo pul
sus est ita esse potest ut cum arguitur cor et arte
rie indigent calefactione ergo non indigent ex
tinctione. negatur argumentum. nam indigent ca
lescere a re proportionata et indigent ut re
moueat calor inductus a fumis capinosus.
Contra tamen est ista ratio quia stat inter fumos
cor et spiritus non mala curare proprietatem et
cor indigere calori actuali ergo stabit cali
ditate inducta a fumis non esse extinguen
da. maior istius est clara et etiam minor quia
multoties cor indiget calefactione ab exer
cicio exteriori per quem solus calor sine alia
proprietate introducit. **I**tem quomodo sit quod se
per absint fumus calidiores corde et spiri
tibus. hoc enim principium voluntarie est dictum
Alter respondet Jacobus forli. quod dilatatio
fit aut propter remissionem et extinctionem ca
loris cordis et spirituum cordis et arteriarum
aut propter consecutionem illorum calorum. aut pro
pter prohibitionem lapsus principalis ut cor et spi
ritus non inflamentur sed potest non sint infla
mati tamen propter costrictionem sunt apti infla
mari ideo ad hoc prohibendum requirit dilata
tio. quoniam autem attrahit aer propter prohiberi
spiritum a resolutione quod semper est subtilis et cali
dus. et quoniam attrahit ut permisceatur fumis et
ut idem fumus facilius egrediantur. ideo concedendum
est quod magna et immediata dilatationis est ne
cessitas extinguendi et mundificandi quod sit
necessitas eventandi. **A**d argumentum con
cedit quod arteria pulsatur corde non indigente.

calefactioe ppter fines dictos sed sine du-
 bio ista solo infert qd nō semp pulsus et
 dilatio sunt ppter necessitatē exting-
 uendi sicut necessitas ex tinguendi nō est
 cā cōtentia et maxie qā stat spūs eē gro-
 ssiores debito idigentes subtiliatione et
 iō aliter dico ex his q extrahi pnt ex p-
 ma pmi de peagulatōe calori nālis ab hu-
 mido radicali qd opz ex substātia cordis
 pmo dissolut aliqd de hūido radicali p-
 r extingit et p cuius pntia cuz spiriti-
 bus sunt spūs cōuenienter cordi approp-
 ati ita ut cor illis mediantibus opes re-
 dū sicut p resolutōez humidi radicali lic-
 cinii flamma adheret liccinio debito mō
 ita ut succedat i loco noua mā p genera-
 tione alteri. Secūdo suppono qd in corpi-
 bus calidis talibus q cū alio pūngūt sic
 flāma cū cādela nisi fieret enētatio citi-
 illud qd est conuersū a subtili et corpore
 grosso cui calidū subtile unīdissolueret
 anq noua mā pparet ut patz qā cā alia
 nō est dāda qre flāma suffocat et cādela
 extinguit in suffocatorio et ex his patz qd
 cū omne cor uiuēs sit uehemēter caliduz
 et eius spūs ut ē allegatū est ex Gal. i li-
 de utilitate pulsū. iō in qlibet cōplexio-
 ne ē necessaria cordis enētatio ad hoc ut
 nō nimis cito dissoluat illud qd pparatū
 est et in uaporē cōuersuz ex substātia cor-
 dis p cuius pntia calor conseruat et spūs
 cordi debite annexū. nā etiā i corde qn-
 tūcūqz frigidū citi- calor dissoluet anq
 generaret uel pparet spūs g- necessitas
 ē euentandi. vñ sicut uidem- qd nec mag-
 na nec pua flāma sufficit cōseruari in suf-
 focatorio ut fm hunc modū necessitas ex-
 tinguendi est cā necessaria et equal in omi-
 ltegro pulsū lz aliqd cor idigeat calefac-
 tōne cū qua pūngit flabellatio illius us-
 por et alie pnt sumi solones ex pte spiri-
 tum multitudie et subtilitatis supflue-
 toz ppter gradum calori. Tercio nota
 qd si dilatio sit ppter necessitatē seq-

qd cōstante uirtute et obediētia instrū qñ
 cūqz est necessitas siue efficac necessitas
 debet arteria dilatari deducto impedimē-
 to psequēs tñ est flm qā tūc febricitanti-
 bus cuz pstantia uirtut nulla esset quies
 post sistolē. qā est necessitas efficac ad e-
 uentandū cū sit multo maior q sit in sa-
 nitate et spe dilatatiois. Hic rēdet Jaco-
 nego pma psequentiaz et rō qā ut ē dire-
 rat qliter quies media iter motus puls-
 ē necessaria qā uirtus alio mō debz appli-
 cari qñ facit diastolez et alio mō qñ facit
 sistolē et iō cōpleta sistole opz qd tāto tē-
 pore saltē quiescat qd vñ sit applicata.

Contra hanc opi arguit qd ex hac seq-
 qd febricitantibus pstante vñte pulsus debe-
 at fieri frequētior q si uirt- nō cōstaret
 nā uirtus constans pōt citi- instrū appli-
 care ppter frequentia qd qñ nō cōstat sz
 qd cito applicat tā cito dilatat. g- citius
 post sistolē aliis parib- diastolē facere qd
 qñ est uirtus debil- cōsequens est flm. qā
 una de causis frequentie est debilitas vñ-
 tis nō potend satisficere necessitati i ma-
 gnitudine et uelocitate. ut i sequenti c- me-
 lius dicet et dictū est in caplo pmo qd uir-
 tus itendit quietē post sistolē et pro illa
 uti- nullis trāuersalibus et ipsa resistit
 dilatationi in tpe aliquo sed quia una ne-
 cessitas alterā superat.

DE HÉRUM. Ponit unū canōz
 et dicit qd opationes hāz causaz cōtenti-
 uaz pmutant. ego aut dico qd pstantibus
 causis cōtentiuis nō uariab in suis gradi-
 bus ppter accidētia aie et multa alia con-
 tīgunt uariare pulsū ut i dicā i locis suis

Capitulum sextum

DE INSTRUMENTUM

Hoc caplm est intitulatū de hiis
 q pueniūt ex causis ptentiuus so-
 lūmodo qā in eo determinat de differen-
 tiis pulsū fm qd ex causis cōtentiuis pē-
 dūt nō hūdo respectū p se ad alias cās et
 diuidit in xi ptes pmo tractat de causis

magnitudinis. scđo puitatis. tertio puitat
 7 fr: quētie. quarto frequētie. quinto uelo
 citatis cū magnitudie cōiūctae. sexto lon
 gitudis. septio de causis tarditad. 7 spissi
 tudis. octauo de latitudie. nono de causis
 debilitat 7 duricie. decio de causis puls
 diuersi. undecio excusat se a determinatio
 ne de pleno 7 uacuo calido 7 frigido. Ibi
 scđa qđ si stus. ibi tertia si stus necessitas.
 ibi q̄ta qđ si stus. ibi q̄ta si aut uirtus.
 ibi sexta qđ si necessitas. ibi septia longitu
 dinis. ibi octaua spissitudinis. Ibi nona cāe
 uero debilitat. ibi decia 7 debilitat qđez
 cā. ibi xi. 7 rō quidē pleni. **P**icit primo qđ
 cū infirm fuerit obediēs sua lenitate et
 uirtus fortis 7 necessitas euentādi uehe
 mēs pulsus erit magn⁹. **P**icit scđo dicit qđ
 de ill tribus causis necessitas ē iuuatior
 ad magnificandū pulsū. **N**otandū pri
 mo diligēter hunc locū a qbusdā exponit
 qđ. **H**uic. hic narrat cās regitās ad pulsū
 magnificandū ita qđ qđcūq; horz defue
 rit nō erit pulsus magn⁹ 7 hec sunt etiā
 sufficiētes ad pulsus magnitudinē. iō ill
 posid ponit pulsus magnitudo. mibi aut
 uidet qđ stat pulsū esse magnū necessita
 te nō exīte multa. ut **S**al. in pmento pul
 suuz. c. de pulsu tenuit. ipse expōit. Et
 iō ad istas cās deducto ipedimēto sequi
 pulsus magnitudinē nō tñ qđ q̄cūq; est
 magnitudo necessario qđ iste cāe repiunt
 7 dico notāter deducto ipedimēto qđ pe
 nes me tristitia 7 lōmus puificāt pulum
 etiā si necessitas euentādi sit multa. **S**e
 cundo nota qđ infirm est dilatato obedi
 ens nō tñ p quācūq; mollicie. possz enīz
 ēē nimis molle ita ut p parietes arterie
 coincidēter unus semp aliū ipediret 7 p
 hoc ipediret magnitudo ut i. patebīq; nec
 etiā cū q̄tracūq; duricie sz habere medi
 ocritatē quādz iter ista quā. **H**uic. no
 cat lenitatē in q̄ mediocritatē ē latitudo
 e⁹ quidē est grad⁹ tpatissimū obediēte
 infirmo que dī obediētia infirm hīs latitu

dine q̄ latitudo maioris. 7 quedā minor
 gradus dī. 7 ppter hoc dī qđ infirm est
 obediēs qā habet mediocritatē i. illā lati
 tudinē. uel clari⁹ tpatissimū obediens dī
Tertio notandū qđ nō soluz p suā duri
 cie 7 resistit dilatato sz p carne 7 circum
 stantē 7 multitudinē pinguedis 7 iō etiā
 intelligit obediēs infirm p priuationez
 istoz. **Q**uarto nota qđ stus dī fortis
 dupl. vno mō absolute. 7 ista est cū tem
 peramēto pplexicis. alio mō respē hui⁹
 determinati effectus. i. magnificandi pulsū
 7 talē uirtutis fortitudinē uoluit. **A**utē.
 nā pma nō inuenit cū augmēto. necessita
 tis. **N**ota q̄nto ut i. dicit qđ per nullā
 pulsus dī iam ita bñ necessitati satisfacit
 sicut p magnitudinē iō semp uirt⁹ conat
 deducto ipedimento ad faciendā magni
 tudinē pportionatā necessitati. cū ergo
 necessitas euentādi ē multa multū cona
 tur ad faciendū magnitudinē q̄ illi ppor
 tionat. 7 iō si adhuc ē fortis 7 infirm obe
 diens seqt magnitudo. ut dixi deducto i
 pedimēto. 7 hoc mult hic. **H**uic. nec habeo
 p incōuenienti qđ stus sit fortis 7 infirm
 sit obediēs 7 necessitas alta. 7 pulsus sit
 pms ppter cās ipedientes magnitudiez
 pulsus 7 iō notāter dixi deducto ipedi
 mēto. nec habeo p incōuenienti ē qđ pul
 sus sit magn⁹ 7 necessitas nō est audā sz
 nō stat qđ sit magnus cū debilitate uir
 tutis uel ipotentie respectu h⁹ effectus.
Circa fm dictū nota qđ dupl. solet ex
 poni qđ necessitas magis iuuat ad pulsus
 magnitudinem qđ aliq cā de istis tribus
 vno mō qđ nō est iuuatior ad actus causā
 duz sz fm modū quo necessitas est cā ut
 finis 7 stus ut agēs. scđo 7 meli⁹ qđ pulsus
 exīte tpatō p nullius triū causaz ptenē
 uarū mutatōz pōt magnificari. pulsus si
 cut pōt p mutatōz necessitat. nā stus est
 fortissima 7 iō p eius mutatōz nō magni
 ficat. **I**tē sz infirm p sui obedientiaz sit
 cā qđ magnificet pulsus nō tñ potest ita

q̄ly dī fort dnr

q̄ly dī fort dnr

q̄ly dī fort dnr

q̄ly dī fort dnr

magnificari tñ p infiri obedientia sicut
p augmentū necessitat. hoc est ad expe
rientia manifestū lz ergo absolute p uir
tutis augmentū possit tñ augeri pulsus
sicut p necessitatem auctam. iō dicimus
q̄ ipsa est inuantiōr.

¶ QUOD SI UIRTUS. ¶ Donit
cās puitatis pmo absolute. scō. ppatine.
ibi scōa lz tñ puitas. In pma uult tres cō
clusiones. Pria si uirtus ē debilis necessa
rio pulsus est pūus 7 ita itelligit non de
debilitate absolute itellecta respēu tem
perate vtutis. nā pstat q̄ in febre pulsus
est magn⁹ 7 vtus est debil 7 uirtus debil
7 debilitas ad pulsū magnificādūz l me
diocrez faciendū. 7 hoc mō p̄lo. est certa
ga nō sit effectus sine sufficiēti cā agente
Scōa p̄lo q̄ si cū debilitate vtutis fue
rit infiri duricies 7 diminutio necessitat
pulsus erit minor. patz ga p̄les cāe ad p
uitatē cōiūctē aliis parib⁹ faciunt maio
rez puitatē. Tercia p̄lo q̄ qñz sola infiri
duricies facit pulsū pūuz 7 cā ē ga infirz
durum difficilius dilatur q̄ molle. ut
patet in utrib⁹ 7 calciamentis.

¶ SED TANDEN. ¶ Determinat ppa
tine de puitate imiscēdo unā puitatē cāz
absolute. 7 ponit q̄tuor p̄lones. Quaruz
pma est ista puitas c⁹ cā est duricies dīc
a puitate c⁹ cā est debilitas vtutis. prio
in hoc q̄ puitas sequens debilitatē et fa
cit pulsū debilē. debilitas aut cū duricie
facit pulsū durz nō debilē c⁹ oppositū fac
puitas sequens debilitatē. Differt etiam
icōo pulsus pūus ppter duricies non est
multū breuis l multū pfundus. sicut qñ
est pūus ppter debilitatē uirtutis. 7 cā p
me dīc est manifesta. Lā vō scōe est ga
exquo fortior ē pūssio 7 ppter duricies
sensibilior. eō aut in pūo ppter debilita
te. iō pstat q̄ apparebit magis alta pū
ssio 7 i aliquo loco sentit in quo nō sentit
ille ppter cooperturaz a carne 7 sic erit
lōgior. Aliqui aut uolunt cām primū esse

ga uter c⁹ parietes ad duriciē tendūt cū
in uno extremo dilataf facile sequit usq̄
ad extremū ppter ea q̄ ptes dicuntur in
e. siles una eleuant ad eleuatō. 3 sibi uici
naz lz in molli nō est ita 7 cum uirtus sit
fort in duro saltē totā arteriā ex conatu
subleuādo facit apparere pulsū minus p
fundū 7 si ambas cās simul p̄iunges erit
res clarior. Scōa p̄lo q̄ pua necessitas
est cā puitatis pulsus 7 rō ga uirtus non
conat ad totū dilatandū. uel tñ aerē fri
gidū attrahendū sicut necessitate exīte
parata ga nō indiget lz hic talis puls⁹ nō
erit cū debilitate q̄ uirtus nō est debil
tata ad summū 7 itelligit tanta sicut est
puitas. Tercia p̄lo nullaz istaz triū cau
saz ita facit puitatē sicut debilitas 7 ita
hoc mō itelligit q̄ p nullius cāe pūu
tutōz a t̄pamento statibus aliis pōt tñ
pūficari pulsus sicut p defectū uirtutis
7 patz p hoc q̄ stāte necessitate t̄pata et
infiri obedientia vtus pōt usq̄ ad nō gra
dū peruenire stāte uirtute 7 iō nullo mō
p solius necessitat diminutō. 3 pōt tñ p
uificari sicut per uirtutū decrementū. si
militer itelligat de obedientia infiri. Ad
dit etiā q̄ si necessitas extingendi ad nō
gradū ueniret cuz sunt ibi alie cāe prop
ter q̄ sit diastoles lz deficiēte natura si
est agens. Quarta p̄lo q̄ puitas sequens
duriciē stāte uirtute pulsatili est maior
q̄ paruitas sequens diminutōz necessitat.
stāte uirtute forti uirtualr pbat hāc cō
clusionē in lra. ga pstante vtute 7 dimi
ta necessitate uirtus nō multū minuit ex
cōli. i. de mediocri. ubi vō est posituz ipe
diens a dilatatōe 7 nō est cā dilatationis
ne faciat pulsū magnū ga nō est ibi nece
ssitas lz nō positina cā. lz cū duricie ē cā
positina. l. cā resistentie infiri. 7 hic locus
itelligit duob⁹ modis. vno mō q̄ durici
es infiri pōt multū resistere p̄stāte vtu
te ga multa pōt fieri tensio i arteriis cō
stante uirtute. 7 iō pōt multum diminui

90 2

90 3

90 4

90 1

pulsus per induratōz arterie . sz nō ē ita
de diminutōe necessitat . qā diminuta ne
cessitate si multum sit diminuta necessa
rio sequit̃ uirtus plusat̃ debilitas . sri
giditas aut̃ int̃esa est mors inati caloris
7 ppter hoc nō pōt t̃m durare puls⁹ con
stāte uirtute 7 diminutōe necessitat . sic
pōt p duriciē instr̃i . Alio mō pōt itelligi
q̃ pstante p possibili lapsu in defectu ne
cessitat 7 hoc etiā satis tolleraf 7 uidet̃
magis ad mentē . Qui 7 assignat quidā q̃
cā diminute necessitatis cōstante ṽtute
pulsus nō solū sit pius sz tardus 7 rarus
sz in obediēte instr̃o uir⁹ facit pulsum
pariū 7 conat̃ cū uelocitate 7 frequentia
satisfacere 7 iō cū ibi satisfaciāt cū duab⁹
d̃r̃is pōt multo magis purificari . hec t̃m
cā est ambigua . nā lz etiam sine ibi due
d̃rie ad satisfaciendū t̃m est ibi pl⁹ de ne
cessitate . alia aut̃ cā est clarior . q̃ dilata
tio nō solū uariat̃ fm uariatōz necessitat
euērandi nec illā solā sequit̃ lz g⁹ necessi
tas diminuta sit euērandi . diminute ad
subduplū nō opz t̃m pulsz ad subduplū
esse diminutū sz cōstat q̃ sit multomin⁹
diminutus ut satisfaciāt aliis finibus . pp
ter quos ē diastoles sz cū sit instr̃i inobe
dientie eq̃litas l̃ pportionalitas . ppterā
diminuit̃ magnitudo p quocunqz fine fa
erit .

¶ DE UERO NECESSITATE.

In hac tertia pte ponit̃ cās uelocitatis 7
dicit q̃ si necessitas fuerit multa 7 ṽtus
fortis 7 instr̃m inobediēs nō poterit esse
qn pulsus fiat uelox . 7 cā est qā uir⁹ de
ficiet satisfaciēdo necessitati p magnitu
dinē ponat̃ ad restaurandū illud qd̃ ex
magnitudine deficit . Ubi nota q̃ magni
tudo est d̃r̃ia uirtute difficilior q̃ frequē
tia 7 q̃ uelocitas . 7 iō tā ex uirtutis dimi
nutōe q̃ ex instr̃i inobediētia post desinit
uirtus posse pulsz magnū aut̃ mediocre
facere q̃ uelox ē . 7 cā q̃re magnitudo ē di
fficiior est ex pte instr̃i . cōstat enim q̃

utres dilatationi usqz ad quātitatem de
bitā est optimū coriū 7 extēdi pazz sol⁹
resistunt . sz cū sunt dilatati usqz ad nālī
simā dimensionū extensioz ulterioři ml
to plus resistūt q̃ aī . imo parue ulterio
ri extēsiōni multo plus totū q̃ pcedenti
magnitudini g⁹ mediocritati resistit ar
teria multo plus q̃ uelocitati . q̃ nō est cū
tāta dilatōe . Secūda cā est . qā in p̃cessu
dilatiois spiritib⁹ coadiuantibus fit
dilatio 7 ē unus motus corporeus quez
attrahere ē difficilīus q̃ pūz uelociter
parua enī uirtus sufficit granū frumenti
uelociter ferre ut formica q̃ duo grana si
pōt 7 iō instr̃o inobediēte . ppter duriciē
p̃tingit uirtutē fieri ipotentē ad magni
ficandū sz t̃m remanere poterit aliqd ue
locitatis . 7 ego nō itelligo hūc locum q̃
augmētata necessitate pua uirtus non fa
ciat uelocitatē si esset p̃stans 7 instr̃m tē
peratissime obediēs . aliis ipedimētis de
ductis sz sufficit q̃ faciat uelocitatez qm
nō est obediēs instr̃m dilatationi magne
quā etiā puto facer̃ qm nō est t̃patissime
obediēs 7 sunt ipedimenta deducta . neqz
intelligo ex isto q̃ pulsus hoc mō fiant
frequentes .

¶ QUOD SI UIRIUS. Bonit
cās spissitudinis . 7 dicit q̃ si uirtus fuerit
debil ita q̃ nō pōt magnificari plus nec
fieri uelox 7 supple necessitas sit auda
tūc fiat spissus . dicit etiā q̃ simile ē sicut
accidit debeti facer̃ deferri pōdus d̃ uno
loco ad aliū locū q̃ si pōdus ferre pōt tō
tū feret una uice si aut̃ nō pōt diuidet et
portabit uelociter . si aut̃ hoc nō pōt diui
det 7 portabit tarde fm modicū ad mod⁹
q̃ esset iter unā oneratōz 7 alterā 7 m̃te
uices tenebūt locum unius sufficiētis 7
magne aut̃ pluriū uicūz si multe fuerit
debilitates ferre tarde 7 stabat multum
inter unā oneratōz 7 aliā . Ubi nota q̃ ex
tribus p̃tulis s̃ diuīsis 7 exposis̃ solent
cōir doctores dicere q̃ augmētata neces

2 ca

sitate et pstante et tute et obediēte instro
 pulsus augeat pmo et acquirat magnitudo
 scdo uelocitas. tertio spissitudo. nā ex q^o
 in pncipio dixit q^o acquirat magnitudo et
 postea dixit q^o acquirat uelocitas si instro
 fuerit iobediens dilatatōi dat intelligi q^o
 instro obediēte nō sit uelox. sicut de spiss
 so dicit q^o spissus sit si uirtus fuerit debi
 lis uelocitate et magnitudine facere non
 possit sicut ex aliis sequētibz causis sō po
 sitis. Isti g^o uolūt q^o uirtus semp de pos
 sibilibus facit qd melius ē et q^o melius ē
 p unā dīam satisfacere q^o p plures et p
 duas melius q^o p tres. et iō uirtute h^o po
 tente facere satisfacit solū p unā. et cū pa
 ruz plus ē satisfacit p duas et q^o magnitu
 do est dīa p quā plus satisfacit necessita
 ti q^o p aliquā aliā dīam ē melius ueloci
 tas ex scdo loco. iō paruo exīte augmen
 to necessitatē ista dīa quā addit est mag
 nitudo cū ista dīa per quā optie satisfac
 necessitati. et semp sit cū uelocitate et ma
 gnitudine q^o sunt dīe ad hoc et nā facit de
 possibilibz qd melius est. ultimo autē cū
 sine eo facere nō pōt addit frequentia et
 hāc positōz secuti sunt antiqui. **C**ōtra
 quā positōz sunt qdaz motiua i dicenda.
 Scda positio fuit necessitata a **S**ctili su
 per. et tertiū illā **J**aco. de forli. ornauit
 et dilatauit et uoluit q^o uirtute cōstante et
 obediēte instro si augeat necessitas semp
 fuit in pulsu magnitudo uelocitas et spiss
 situdo et hoc casu hoc pportionabilr cres
 cunt et hoc ē pncipale motiū et q^o tā fm
 istos q^o fm alios nūq^o cū istis circūstan
 tiis ppter necessitatē augmenti ul ipsā
 augmentatā acquirat in pulsu frequentia
 q^o prima acquirat uelocitas et magnitudo
 t^o semp cū circūstantiis necessitate perse
 uerāte acquirat frequentia. g^o et magnitu
 do et uelocitas. patz psequētia ex dictis.
 assumptū autē p utraqz pte pbat polito
 q^o sit a cor calidū sō t^oamentū q^o tūcūqz
 modicū et sit nunc pmo in pstricō esse et

sit hū corpus t^opatuz et sit instro obediēs
 et uirtus sit fortis tunc arguit sic q^o prio
 insurgit necessitas efficax ad euentandū
 tā cito dilatabit in utroqz istoz arteria.
 cū ibi nō sit ipe diens qū uirtus agit fm
 necessitatē scitius iurget in a q^o in b tē
 perato g^o citius incipiet a dilatarī et patz
 minor q^o a cor est calidius et inflāmabili
 us b sicut et spūs et sumi sui et cetera sunt
 paria ergo uelocius calefit sicut uelocius
 acquirat gradū calefactionis necessitate ad
 dilatandū efficaciter. ex cōsequētī argu
 itur citi^o dilatabit eq^o cito incipiet quies
 cere ut ponit casus. ergo minor ē ei^o ges
 pest sistolem sic pulsus frequētior g^o ma
 ior et uelocior. **T**ertius autē modus ē satis
 ad mentē **A**uic. uult enī q^o pstante et tute
 et instro obediēte et necessitate sō t^oamē
 tuz audā incipiēdo a gradu nō t^opati non
 est necessario i pulsu magnitudo et ueloci
 tas et spissitudo ut dicit scda positio. nec
 necessario p^o acquirat magnitudo deinde
 uelocitas et postea spissitudo imo cū qbus
 dā circūstantiis possibilibus cū priā pte
 stat q^o acquirat magnitudo sine spissitudi
 ne et cū qbusdā q^o ex quolibet p^o augu
 mento necessitatē acquirat oēs dicte dīe.
 t^oata ex istis obediētia aliis deductis im
 pedimētis aut inuamento necessitatē cres
 cente a t^oamento q^o tūcūqz patz crescat
 si necessitas sit plenerās et uirtus fortis fuit
 pulsus magni ueloces et frequētes ad hoc
 ut uirtus satisfaciat cū pportionatissimis
 dīis. uidemus enī in febribz manifeste
 augeri magnitudinē uelocitatem et spissi
 tudinē simul et cā non pōt dari nisi quia
 magis pportionatus cū ill tribz satisfac
 cit q^o si sola magnitudo aprior adderetur
 et iō **S**al. in pmento pulsū uoluit q^o cal
 diores pplexionaliter deductis aliis hūc
 pulsū tāto maiore et uelociore t^oato q^oto
 ipsi calidiores existūt in itroductorio pl
 sū uoluit q^o in exercitatis in balneo cali
 do et i exercitiis fortibz et in usu ciborum

calidoꝝ ⁊ in calidis apostematibus pulsus
usq; a principio ⁊ donec ista non minuitur ex
cedunt ⁊ sunt magni ueloces ⁊ frequētes.
⁊ sicut in libro de utilitate pulsus uult qd
quatercūq; corp⁹ calefiat abunde magni
tudo uelocitas ⁊ spissitudo ⁊ eū pduntur
aut diminuantur p infrigidatōz. s; reliq; q
ad hanc optinent qre. s; dō tegni. ubi
late hoc disputat a doctorib⁹. **P**ria enī
expositio tenet tex. ut iacet ⁊ ita exēplū
cō cām assignat ut dixi. qd uirtus nam si
ē fortis semp facit illud qd est melius et
qd melius est p unā dīam satisficere qm
pōt iō p unā dīam satisficere. qm modū
cū est necessitatū augmentū p duas et qm
est pax plus p tres ultimite ⁊ cū hoc cō
stante uirtute ⁊ obediēte instro ⁊ qd optie
satisficere necessitatē ē magnitudo ⁊ i illo
loco ē uelocitas ⁊ iō cū dicto primo facit
solā magnitudinē deinde magnitudinē cū
uelocitate. **S**ecūdo notandum ut dixi ā
cū istaz dīaz uirtutū difficilima ē lō
gicudo ⁊ scōdo loco uelocitas ⁊ tertio spī
ssitudo ⁊ iō tā p uirtutis diminutōz qd p
instro obediētiā pmo uirt⁹ dimittit ma
gnitudinē tanq; dīaz difficilimā. ⁊ scōdo
uelocitatē ⁊ tertio spissitudinē ⁊ hoc **A**u
tem uoluit in exēplo de portante onera.
Circa ultimū dictū nota pmo qd cōtr
erponit qd cū uirtus fuerit multū debili
tata tunc uirtus stabit. faciet pulsum in
quo erit qes in tpe in quo debet esse mo
tus ⁊ post feret festine. i. mouet pax uelo
citus qd an s; postea redibit ad suaz tardi
tatē recte sicut debiles qm facit qd pl
sant ⁊ postmodū magis festināt ⁊ tandem
ad tarditatē redeūt. **P**icit autē duas pri
mas exposiciones illi⁹ ultime pūale in
una qd dīa deficit una negatio. nā debz
dici nō feret ⁊ eā festinat ubi dī affirmā
tine ⁊ hoc mō dictū illud eēt repetitō dī
ctoꝝ de his q ueniunt ex multa debilita
te. nā pmo stat. i. quiescit ⁊ nō fert festine
⁊ etiā redit cū tarditate. ⁊ scōda exposicō

est tenendo līam ut iacet. ⁊ hoc mō opz
dicere qd ē hic repetitō eius qd dictum
est de pulsu spisso ⁊ līa est pax torqnda
hoc mō qd si uirtus multū fuerit debilita
ta stabit festine. ita qd ly festine referat
ad ly stabit ⁊ feret eā. s. oneratōz. deinde
etiā redit cū tarditate ⁊ stare festine et
cito ferre qd motus est pūus ⁊ tps ei⁹ p
pter suā puritatē ⁊ iō quiescē festina. ābo
motus sunt tardi. mibi autē uidet qd pri
ma expositio sit laudabilior.

¶ DE ALIENI UIRTUTIS. **H**ic
ponit cām uelocitatis cū magnitudie cō
iuncte. Et dicit qd si uirtus fuerit fortis et
instro obediēs ⁊ necessitas maior forti
tudine tpatā tūc uirtus augmentabit ue
locitatē cū magnitudie ⁊ hic itez ⁊ unus
de passib⁹ in quo doctores pleriq; uolunt
qd nō ex quo l; in augmēto necessitatū in
per tpatamētū sit pulsus uelox s; qm tan
ta ē necessitas ut uirtus illi soli magnitu
dini satisficere nō possit tunc addit uelo
citatē. **J**acob⁹ aut uult qd nō semp addit
uelocitas augmētata necessitate instro o
bediēte ⁊ uirtute pstante. s; nō semp sensi
biliter. s; **A**uicē. uult hic qd qm necessitas
ē maior qd tpatā sua fortitudo. i. qd medi
ocritis augmētata sup tpatamētū tunc sit
cū magnitudine uelocitas sensata. ego au
tez dico qd augmentata necessitate ex tē
peramēto ptingit multoties qd puls⁹ sit
magnis tard⁹ ⁊ rarus pstante etiam uir
tute obediēte instro ut in ieiunatibus ut
patz ex pmento **A**l. in cōmento pulsumz
pmento scōdo. s; ubi sit ualde aucta super
tpatamētū ppter multā instro obediētiā
nō phibet uelocitas imo etiā sit uelox s;
ubi instro tpatissime obediāt p qm
tuncq; modicū augmentū necessitatis ābe
be dīe acquirunt deducto instro.

¶ DE NECESSITATE. **D**at
eam omniū triū dictaz dīaz simul con
iunctaz. ⁊ dicit qd si adhuc fortior fuerit
necessitas tunc augmentabitur cūz dīis
c. d.

ca uelox in magnitudine

ca uelox in magnitudine

duabus. scilicet velocitas et magnitudo et tu po-
tes ex dictis comprehendere quomodo hic locus
exponat a Jacobo ex prima opinione. scilicet apud me
am opinionem difficultas maior. dico quod est etiam
quod cum augmento necessitatis in quo virtus cum
magnitudine superat illud quod deberet regu-
lariter illi necessitati et cum quo operis aliquid
velocitatis addere scilicet quia multum frigidus
aer attrahit plusquam requirit per refrigerio
proportionabilitatem illius gradus aer in ipso pul-
su existente tenet cum sit inconueniens euentati-
oni et sit pulsus rarus. cum autem ualde multum
est caliditatis excessus cum virtute et instri-
obediencia non potest esse quin spissus sit.

LONGITUDINEM. Facit quod
dictum est et dicit quod causa magnitudinis pulsus
per certo facit longitudinem quam prohibet pul-
sus amplitudo ab alia causa et permiserit fieri
elevationem ad superiora et tunc sensus est quod quam
causa sunt sufficientes ad faciendum pulsus ma-
gnitudinem deducto impedimento quoniam. scilicet uir-
tus forte et necessitas aucta tunc si aliquid im-
pedit dilatationem aut elevationem ad superiora
tunc fit pulsus longus. ut ubi grauis durities
instri quam non permittit fieri et amplitudinem et
densitatem cutis et carnis quam non permittit fie-
ri elevationem ad superiora et tu uide super dea
de dictis in pulsu propter duriciem instri
et propter uirtutis debilitatem ut causa hic
habeas. Illi vero dicunt quod uirtus non potest fa-
cere dilatationem latitudinis et altitudinis satis
facit cum eo cum quo potest et est longitudo.

SED EST ETIAM. Hic dat
causam amplitudinis et sunt macies corporis et
amplitudo uenarum. quia ut dicit Galenus in com-
mento pulsuum latitudo regionis arterie
arteriam plus dilatare facit. Secunda causa est
uacuitas instri ab humoribus quoniam ut coinci-
dant arterie parietes ut unus super alterum
reddat altior dilatior arteria quam si esset ro-
tunda ut est dum est plena et quia patet relin-
do arteriam uacua ex naturali conatu ma-
gis dilatatur.

SPISSITUDINIS AUTEM

Dat causam spissi pulsus et dicit quod sunt et de-
bilitas virtutis et hoc per accidens per quantum non
potens uirtus cum magnitudine satisfacere et
uelocitate facit spissitudinem quam est facilius
multa autem necessitas facit ut secundum dictum est
spissitudinem quia sibi proportionat spissitudo
pertinet cum ualde multa fuerit necessitas

ET RARIETATIS. Hic ponit
causas raritatis pulsus et sunt quatuor hic narra-
te. Prima est uirtus superans necessitatem cum
magnitudine. Secunda est frigiditas cum dimi-
nutione necessitatis. Tertia nimia intensio ca-
loris cum uirtus dissoluit. Quarta est adue-
tus dispositionis prime conditioni ex quacumque
causa uirtus multum debilitetur. Circa primam
causam nota plures dispositiones esse. una intelli-
gendo per unum aggregatum ex ipsis et sic per
uirtutem quam superat necessitatem cum magnitu-
dine virtute faciente magnitudinem ampliores
quam debet correspondere necessitati. et hoc est
cum facit uirtus quam attrahit plus de aere
frigido quam sit necessarium per refrigerio. et
tunc diutius stat ille aer antequam sit neces-
sitas sed et pulsus. Tertia ergo quietum sunt ma-
iora et pulsus est rarior et hoc puto uerum in
modo huius quo dicimus uirtutem facere pulsum
quem necessitati dicimus correspondere. qui
dum mecum non ueniunt. cum iuxta hanc primam
expositum uult Jacobus quod uirtus non uult di-
latationem solum per aere frigidum attrahendo.
scilicet etiam per alios corporibus. scilicet sumis capinosis
et corde calefacto ex spiritu inflammato ex san-
guine arteriali ultra frigidum aerem qui ab
extra attrahitur et ideo stat quod per illis amplius
attrahendis natura dilatat arteriam plusquam
prius et per consequens attrahit solus de aere
frigido quam necessitati correspondere et quam
alias attrahere debuisset penes necessita-
tem sibi correspondentem. et ex hoc aliqui con-
cedunt sine iudicio quod crescente necessitate
semper uelocitate frequentia atque constante
uirtute et obediencia instri. nam pono quod nece-
ssitas crecat in tantum quod aer qui attrahitur in
casu dicto sit necessitati proportionali sequi

pro illo casu nō oportere pulsum crescere
 qa nō opz plus de aer attrahi frigido ad
 infrigidandū 7 tñ opz variare dñaz pul
 sumz cū cause pulsuū p̄tentive uariant. sit
 g° uelocior 7 frequentior 7 si dicat q̄ ista
 p̄lio repugnet. **Quic** qa uult q̄ aug nem
 tata necessitate p̄ma dñia q̄ acquiri est
 magnitudo. scōa uelocitas. tertia spissitu
 do. dico q̄ **Quic** intelligit qñ augeť necessi
 tas attrahit unus aer nō p̄portionabilis
 necessitati 7 ita respōdet si q̄a dicit repu
 gnare positioni sue de corde calidiori tē
 perato. nā nō dicit q̄ augmētata necessi
 tate oēs dñe simul acquirūt intelligendū
 est p̄us aer qui attrahabat una uice non
 amplius attrahat q̄ necessitati correspō
 deat 7 hūc modū l3 putet. **Iaco**. p̄babilēz
 tñ si dicit eū plene satisficere p̄pter duo
 p̄mo qa si necessitas ap̄ior de fumo capi
 nolo 7 sanguie arteriali 7 de spū. tūc ma
 ior quātitas eēt illis refrigerādis p̄por
 tionalis q̄ qñ sub eodē gradu eēt paucā
 scōa qa nō uidet quare sequat. q̄ pulsus
 plus attrahet de aere q̄ necessitati cor
 respōdeat nā p̄ illa maiori dilatōe sa
 ciēda sufficit q̄ attrahat pl⁹ de aliis cor
 porib⁹ 7 dicat plus attrahere arteriali q̄
 de spū g° plus de aere frigido. argumen
 tū non ualet. nā ista attractio sit a v̄tute
 attrahēte determinatū obiectūz illud
 est indigētia. mihi aut uidet hāc exposi
 tionē repugnare opi. **Iacobi** cū glo. quaz
 facit. nā si sortes in dispōne in qua attra
 hit aer p̄portional necessitati sue 7 cres
 cat in eo necessitas attrahēdi plus de san
 guine 7 spū 7 fumo in tñ ut inde sequat
 magnitudo pulsuū 7 attractio aeris frigi
 di amplior q̄ necessitati correspōdeat 7
 sic fieret alius parib⁹ pulsus maior et ra
 rior. **Donamus** mō in eodē instāci incipe
 crescere necessitatē p̄cise tñ q̄ per illaz
 p̄dat tanta raritas q̄tā acqueret per b
 augmentū ex quo p̄ ipm stat raritas p̄di
 nō aucta magnitudie 7 patz tunc q̄ nese

ssitati aucte p̄stante uirtute 7 obediēte
 instro 7 ubi p̄us attraherat in nice una p̄
 cise tantus aer q̄tū erat nece ssitati pro
 portionat⁹ tñ crescit magnitudo 7 nō sp̄
 ssitudo. **Scōs** modus exponēdi hūc locūz
 ponit ab eodē q̄ si a esset medius grad⁹
 necessitat tunc uirtus faceret pulsum in
 medio gradu magnitudis. qa maiore nō
 pōt tunc aucta v̄tute p̄stante etiā eodem
 gradu necessitat pulsus deberet variari
 uariatis causis p̄tentiuis 7 nō nisi ad ma
 gnitudinē g° magnificabit. 7 qa remanz
 eadē necessitas rarificabit. **Confirmatur**
 etiā q̄ magnificat pulsus. qa uirtus for
 tificat 7 essentialē facit conatū g° magni
 ficat. **Amplius** cōfirmat illud p̄ hoc qd
 accidit pueris. nā pueri t̄pati in processu
 ad iuentutē fortificant calore stāte eq̄
 li 7 tñ qa uirtus augeť sit pulsus maior
 7 rarior. 7 hunc fm modū etiā non puto
 elaz. nā oibus admissis q̄ in casu ponunt
 dī q̄ aucta v̄tute pulsus nō fiet maior ni
 si fuerit p̄mo necessitati p̄portionatus 7
 instm sit obediēs. 7 negat hoc argumen
 tūz uirtus ē fortior g° equali exite cona
 tu pulsus sit maior. qa hoc casu maiorez
 nō intendisset fortiorē facit. 7 hec ē dñia
 q̄ acquiri ex hac uariatōe cāe p̄tentie.
 7 exemplū pueri nō est p̄portionatus. qa
 ipse nō habet uirtutē p̄pletā. neq̄ infra
 p̄pletā. **Terti⁹** ergo modus q̄ mihi placet
 est dicere q̄ uirtutē supare necessitatem
 cū magnitudine 7 uirtutē sufficit satisfi
 cere necessitati cū magnitudine. qd ē qñ
 nō sufficit eisde satisficere qñ qñ nō suf
 ficit addit frequentia ut dicebat. 7 hanc
 opi. dico tutiorē magis. 7 magis ad men
 tez. **Quic** tñ dico hunc tertiū modū si esse
 penitus ad mentē. **Quic** l3 enī sit uez q̄
 qñ uirtus pōt magnitudinē satisficere a
 liis parib⁹ minus frequentez faciunt pul
 suz. tñ **Quic** intendit hic ponere cas rarit
 atis absolute nō minoris frequentie. vñ si
 minori frequentie posuisset cas nec opor

2) moy. exponit

3) moy

teret dicere de augmento uirtutis adhuc
 si proximus pditioni existeret loqueretur
 p certo de raritate absolute pformatur
 ad illud qd dicit Gal. in pmento pulsus
 de pulsu tremulo ubi dicit q tremulus e
 qa facit latas regiones arterie. id respu
 tati addit ad magnitudinē et p seque
 opz ipm fieri razz ergo mens Gal. q su
 perato calore accidit tenuitas stāte vru
 te et necessitate stāte aucta. q pulsus sit
 maior tpatō licz solū tpatā sit necessitas
 et p seque uirtus supat necessitatē cuz
 magnitudine ad sensus pmi notabil et fa
 cit raritatē absolute et id pūgit cū instūz
 est obediētius tpatō pstante uirtute. Et
 id in letitia pulsus ē magnus et rar⁹ et ita
 in multis aliis dispōnibus. q aut Jacob⁹
 dicit hic est 5 opī suā et unus de pncipali
 bus fundamentis ad ipm improbanduz in q
 stionib⁹ regni suis. Tres aut alie cāe sunt
 note si memineris q debilitas vrtutis nō
 pditioni proxia facit frequentia quia nō
 pōt facere magnitudinē et uelocitatem sz
 qū est ultimate debilitas fa it raritatez
CAUSE UERO. Narrat cās de
 bilitatē et intētio sua est q oīs uirtud cor
 dis et arteriaz debilitatio debilitat pul
 suz et rediū qd est passio ex lōga expecta
 tione rei q cito uellemus cōplere et cā in
 ordinati motus spūs resoluētis uigilie
 maciez euacuatio et eodē capite euacuā
 cui associat spūs resolutio humor nociu⁹
 tali mō ut in pestilēcialib⁹ febrilibus uide
 mus quidē malā qualitātē imprimēdo aut
 oppilando debilitat sūp. supflūū exercici
 um motus etiā humorū et sūp. eoz agita
 tio pfertim cū sunt mali debilitant quia
 mori magis imprimunt et si sunt boni quia
 motus phibet digestiōē p quā spūs ge
 nerant. Tum aut obuiant mēbris uicinis
 cordi qa eorum malignitas magis cordi
 cōicat et ita patz uniuersaliter q pulsu
 debilitat omne qd soluit spiritum.

ET CAUSE DURITIE. Dat

cās duriciet et uilloz uersus membrū ad
 q natura mouet humorē. q aut dicit nu
 trimentū esse cām naturaliter. id est qa
 sumit ibi p quasi l uero nutrimento qd
 est humor et humor est res naturalis pri
 ma huius.

ET LEUITATIS. Ponit causas
 leuitatis. patz ex his q dicta sunt s ime
 diate.

ET DIUERSITAS. Bie dat
 cās diuersitatē. pmo hoc scōo mali pon
 deris ibi scōa cā aut pulsus mali pōderis
 Prima diuidit in nouē ptes. qa pmo de
 terminat de causis diuersitatē in genere.
 scōo in octo ptibus sequētib⁹ de causis
 speciezz pulsus diuersi. sz de duab⁹ deter
 minat simul. s de formicātē et ymiculoso.
 et id sunt in toto ptes nouē. q patebūt le
 gendo ibi scōa et serreni ibi tertia bispul
 sans et. Dicit pmo q cā diuersitatē cuz p
 seuerantia uirtutis est cibus grauis gra
 uans uirtutē aut humor grauis vrtuteu
 sz cā diuersitatis cū debilitate uirtudē
 pugna uirtutis 5 morbū et suā cām. Dī
 scōo specificādo q repletio multa uena
 rū ex sanguine est cā diuersitatis et ista
 remouet cū flebotomia qūq cā eius est
 uiscositas sanguis suffocās spm q mouet
 in arteriis hora mot⁹ pulsus et pprie cū
 densitas hūoris est ppe cor. Dicit tertio
 q ex causis q faciunt diuersitatē est acci
 dens aie. sicut tristitia repletio stomaci.
 et cogitatio i aliquo sz illa q est propter
 malū humorem in stomaco nō cessat nisi
 postq ille mal⁹ humor a stomaco fuerit
 remotus imo qūq ex ipso puenit timor
 cordis et fit pulsus tremul⁹. Rota igit q
 pstante uirtute cū materia grauis est fa
 cit uirtus uarico conatus nā continue ut
 uidemus fieri in euacuatiōibus nētris in
 quibus sunt uicissitudines et id uario mō
 habet se i pullando ppter repletioēz et p
 cise in locis in quibus cor multū cōicat uir
 tus aut debilis p essentia et p unā repeti

debilis pulsu

lenis

diuis

humor

onem lz ppter gravitatē humoris 7 cūbi
puls⁹ diversificet etiā facit ipsū diversū
cā nō exite multū gravate qā in pugna
nō manet 7 qñ pportionat multū pmuta
tur 7 id ex pugna facit pulsū valde diver
sum. Ex quib⁹ legē quare repletio ex sā
guie multo facit diversitatē 7 multo ma
gis cū est in arteriis ipsa sanguis plen
tudo tollit aut hanc duriciē copiosa sang
uinis euacuatio p flebotomiā qm̄ euacu
atio sanguis est remotio cāe duricie p
dicit 7 si flomia arteriaz sit difficilis et
nō multū in usu ppter periculū eius suf
ficit tñ flomia ex uena ut ex c. 3 flomia
quarta h⁹ qm̄ euacuata uena attrahit ab
ip⁹ arteriis. 7 p hunc modū sit arteria
rū ipsaz euacuatio cū ipse uene p̄tinent
cū ipsis arteriis ut dicitur est s caplo de
anabamā uenaz uiscositas qd sanguis
phibens uniformē motū spūs facit plū
dinersū 7 maxie cū densitas humoris l
apostematū existit est ppe cor. quia tūc
uirtus cordis maxie grauat alīs parib⁹
7 magis narios facit conatus. repletio at
stomaci facit pulsū diversū 7 grauās ual
de cordis uirtutē ppter uicinitatē 7 sen
sibilitatē stomaci. sz accidentia aie ut co
gitatio 7 siles hoc faciūt ppter naturalē
subordinatōz vtutis uitalis i motu spūs
ad uirtutem aialem in p̄bendēdo ut s
sen pma doctrina sexta dr q motus aie
reducunt ad opra uirtutis uitalis mō s
exposito illic.

¶ ET SERJN3. ¶ Mō declarat cās
lerum. Tāe lerui sunt q faciunt diuersita
tē in duricie arterie quo ad tactūz ut ex
multotiens dicitis patz.

¶ B3S PULSANTIS. ¶ Dat cās
bis pulsantis. 7 tu attēde q dixit bis pul
santis. qñq est itersectus qete 7 iste ē de
quo loquitur Aic. hic alius ē reditiuus 7 ē
ille s quo dixit s q in eo pmo est magis
7 fortis dilatacio cū arterie duricie. de in
de nō ppter intensiōē uirtutis sz in con

cussione sequit p accidens reditio ad fun
dū 7 redit ad reputiendū alia nice 7 de
isto hic Aic. cām nō dixit sz Bal. in quin
to de dñis pulsū pmi aut modi bis pul
sans nō sit nisi cū causis assignat ab Aui.
nisi enī uirtus esset fortis nō posset tātū
dilatare 7 si infirm cēt obediens plene si
opz in medio gescere sine noua necessita
te. Inuit etiā Aui. q infirmo obediēte
subite necessitatis aduentus cā est dilata
tionis scde aī listolē que cum prima fac
tūm pulsū furta s dicta.

¶ SERJN3 UERO. ¶ Dat cām
cāe soricini. 7 patz. nā sicut in eo ē pcess⁹
uere uniformis de magno 7 pmo. ita opz
cām esse uniformē 7 pcessum uirtutis s
labore 7 aggranatōe ad exoneratōz 7 eo
7 sili de necessitate ad priuatōez necessi
tatis. ¶ Nota hic q tres diuerse disposi
tiones p̄siderant in dñis in qbus est di
fusus pulsus qui est talis cauda soricina. ut
magnitudo puitas 7 mediocritas 7 qñq
incipit a magnitudine. 7 transit p medio
critatē 7 uenit ad puitatē. qñq aut pma
net p̄tinue sub puitate. Sub magnitudine
qd manens non dicitur cauda soricina ma
nens sub una dispōne est qñ semp ē puius
aut semp debilis 7 semp est peior. 7 ma
forē significās debilitatē q cauda sorici
na nō manens sub una dispōne. ¶ Scdo
notandū q cauda soricina ad h⁹ ut dicat
mutansia debet incipe ab una dispōne uer
sus latus diminutiois 7 p̄tinue proceder
addēdo uel diminuendo nō tñ debet exir
latus diminutiois 7 cū hoc nō debet ter
minari ad nō gradū imo aliqui redire ad
minus malū uel min⁹ diminutū. finitiua
aut diminuit usq ad nō gradu. sed redi
tiua redit usq ad magnitudinē aut me
diocritatē 7 patz ex hoc q finitiua ē pef
sima eaz significās p̄stōz in scdo loco ē
māius 7 minus mala reditiua.

¶ CADENTIS AUTEM. ¶ Cōter
doctores cēs hic tenent p pulsū cadentes
edii.

flora tollit duriciē

Sermoni

Cauda soricina

Spina
dixit
cauda
reditiua

Cadentes

Sermoni

Suppl. d. 2. p. 1.

in medio pulsus in quo est quies in tempore in quo venire debet motus. et si hoc modo dicitur patet quia uirtus laxata in multis pulsationibus una dimittit. si uero si accideret aniale superueniat ad hoc quod anima nehemeter aduertat et ad ipsum etiam redeat calor naturalis.

DE SPASMODIS. Hic loquitur de spasmo dicens quod malicia insit et motus non naturales sunt supple carent pulsus spasmodici. nota quod per motus non naturales intelligitur motus preter naturam quibus natura conatur ad faciendum motus extraversos et contrarios. sicut in spasmo non proportionato ad naturam.

Nota secundo quod per maliciam insit debemus intelligere in disponere eius ut est durities et tensio.

PULSUS TREMULI. Hic dicitur de tremuli et dicitur quod puenit ex uirtute fortis necessitate aucta et inobedientia instrumenti et gravitate membri. Ibi nota quod conatus virtutis et gravitas membri sunt cause tremori quia membrum conatur facere motum. et propter gravitatem membri non potest conari iterum facere motum et sic causatur tremor.

UNDOSI TREMULI. Hic ponit causas undosi dicens quod undosi causa est debilitas uirtutis secundum plurimum et insit mollicies. Ibi nota primo istum textum dupliciter posse exponi. uno modo ut ly plurimum referat cum ly debilitas et tunc sensus est quod debilitas plurima non absolute est causa undosi pulsus. secundo modo potest referri cum ly mollicies et tunc sensus est quod plurima mollicies est causa undosi pulsus et est sicut cum quod molle percipitur sit cadus utrobique in duro autem non sic.

Nota secundo quod per pulsus undosus debemus intelligere sicut contingit in undis aquarum quod una unda alteri succedit et hoc fit quando motus unus non potest compleri a uirtute unica uice conatur in alia uice recopensare et hoc intelligere debemus uirtute absolute non existente debili quoniam non omnis debilitas est causa pulsus undosi et propterea dixit plurimum.

Tertio nota quod durities est causa opposita

et pulsus quoniam mollicies ratione sue disponit et ratio debilitatis uirtutis facit ipsi pulsui undosum. Quarto non quod undosus pulsus significat dominium humide materie que pellit facile ad cutem que indicat et crilibus sudorem puenire sed hoc non sit semper necessarium. Et tu nota hoc in actu pratico quoniam repis pulsui undosum puenit scilicet sudorem et maxime quoniam senseris aliqualem carnis aut arterie humiditatem.

DE UERMICULOSIS. Hic si mul de umiculoso et formicante dicens quod formicantis et umiculosi causa est debilitas uirtutis quoniam ipsa debilitas facit spissitudinem et puritatem. Nota quod maxima debilitas uirtutis est causa puritatis pulsus. Secundo non quod per pulsui formicantem intelligere debemus motum arterie ad similitudinem motus formice que dicitur purus uelox et spissus. propter stud debilitatem per pulsui uermiculoso debemus intelligere pulsui ad modum motus umiculi sub terra et una pars mouetur post aliam iter quos motus non est manifesta quies multum percepta.

CAUSE TREMULI. Hic est secunda pars superius dicta in qua dicitur de pulsui mali poderis et patet uide quod quod dictum est. quoniam de ipso satis dictum est. secundum rationem in primo.

DE CAUSA. Hic determinat de aliis pulsibus se ad inferiora remittens dicens quidem de pleno et uacuo frigido calido eleuato sursum et de submerso dicitur iterum.

Capitulum septimum.

DE PULSIBUS MASCUULORUM. In hoc est determinat de pulsui dicto sex etatibus et diuidit in quatuor natus in primo determinat de pulsui pueroz. secundo de pulsui iuueniu. tertio de pulsui seniu. quarto de pulsui decrepitoz. Ibi secunda iuueniu et ibi tertia seniu. ibi quarta et pulsus seniu. Prima diuidit in duas. primo determinat de pulsui masculoz et feminaz. et exequit de pulsui pueroz. ibi secunda pueroz. dicitur primo quod pulsus masculoz est maior et forti

Spasmodi

tremuli

Undosi

vermiculosi formicantes

mali poderis

et

infirmum puerum a magis ob

vir e calidior mheret
mtegit sic

or p uirtute fortitudinis et necessitate ad
audiam. Dicit scdo q tñ est tardior et rari
or pulsu mulierum et hoc fm plurimū. **Ubi**
nota fm Jaco istas ppositōnes uidelicet
uir e calidior muliere et fortior et debet
itelligi aliis parib et posita paritate in
aliis ut sint etusdē pplexionis etad regi
onis et sic de aliis. Dicit tertio q ois pul
sus calide pplexionis e fortior ubi sit uir
tus fortior et sit uelox et spissus ppter ne
cessitate adaudiam ut diximus s. Nota tñ
hic p intellectu istius ptis q necessitas
facit uelocitate cū infirmū obediētia et iō si
sit uelox sit etiā rarior et tu psidea qd
dicit Aue pando pulsu femie ad pulsum
masculi in istis dñis fm qd Aue. uult
pulsu mulieris spissiorē et uelociorē esse et
hoc cāri ex infirmū obediētia necessitate
adaudiam ad manifestanduz ppter id qd
aduenit serui rōe pplexiois applicate et
serui pportionate. **Circa** quā ptē nota
q dñs pulsus i masculis et fetab posita
paritate i causis pētitiuis pportionantur
ut dicit in serm et pplexiōe et tu discurre
PUERORUM. **Hic** determinat
de pulsu puerorum dicens q e lenior ppter
obediētia infirmū et e spissior et debilior p
pter calorem submersiōe et eius suffocatoz
lz tñ calor sit plurimū nō tñ est fortis p
pter dñas cās et ppter incōplementum
puerorum. Dicit scdo q p pparatōem mole
siue quātitatē corpis pulsus sunt magis
et hoc ppter obediētia infirmū et necessita
tē adaudiam q oia ut dictū est s faciūt illa
in pparatione tñ ppletōz sunt spissiores et
uelociorēs et hoc dicit. **Ubi** notan iū prio
p intellectu istaz ptū q p puez dēm
itelligere pstitutū in etate augmētū iux
ta illud in afforismis afforismo q crescūt
ut plurimū hāt inagmū calorem. **Scdo**
nota q ex isto tex habet calorem pueri nō
esse maiorem calore iuuenis sz q calor iu
uenis e fortior siue acutior. **Tercio** no
tandū q qā pueri magis in hūido abim

Pueror

puer
et calor

iuuenis

dant ppter res infirmū pulsus dñ magis o
bediens. **Quarto** est notandū q uelo
citas et spissitudo in pulsu puerorum sit pp
ter abundantia calori et hūidi abūdātib
in ipsa etate puericie et hoc hz hic Aue.
IUVENUM UERO. Dices q
pulsus iuuenū e magis tēdens ad rari
tatem. Dicit scdo q in pncipio iuuentut est
magis siue maior i medio et e fortior. Di
cit tertio q calor iuuenū et pueri est qsi
silib. Quia ppter arguit necessitas equal
in iuuentute et pueritia posita i aliis pari
tate. Dicit qarto q uirtus iuuenis e augmē
tata et ppter ea sit pulsus maior. Dicit qui
to q virtus fortis et necessitas augmētata et
infirmū obediētia faciunt pulsum magnū.
SENIUM UERO. Dicit primo
q e pulsus puius et rari. cā tñ est uirtutis
debilitas et est uelox ppter paucita
tem necessitatē. **Circa** istas ptes est no
tandū q ex s notatis patz ueritas omniū
dictoz si psideat pportionabilitas calo
ris ad hūidū et pueniētia necessitatē ad
audiam i diminute cum infirmū obediētia.
ET AULEUS. **Hic** determinat
de pulsu decrepti dicens q e pulsus tar
dus et rarus et puius et hoc ppter cās quas
dixim supius a qbus puenit raritas et
tarditas. **Nota** pmo q p senes in hac
pte debemus itelligere decreptos q pa
rū calori hnt et in uirtute sunt multū dimi
nuti in qbus calor et hūiditas sunt ualde
terrestificate ppter psumptōz hūidi
radical et psumptōz hūidi et resolutōz ca
lori radical. **Scdo** nota q ex phabitiis
cludit fundamentum qd in circulo s ali
quem arguim de calore iuuenis et pueri
qs ipsoz maior et fortior esset.

Iuueni

Seni

De decreptis

Et suis Complexionu

Lapitulu octauus.
UIUS CALID. **Superius**
determinauit hic de causis
ptentiu pulsi dependentib a re
bus annexis reb nō nālibus. In ista pte
determinat de causis pulsuū supis a reb
cūlli.

Calide yxionis

naturalibus ut a plexione rē. Et diuidit
in duas ptes. pmo determinat de plexio
ne calida. scdo de plexione frigida. ibi se
cunda cōplexione vō frigida. Dicit pmo
q pulsus calide pplexiois est uehementis
necessitat. Dicit scdo q si vltus puenierit.
si virtus ē fortis et infirm fuerit obedi
ens erit pulsus magnus. Dicit tertio q si
altezz hozz defecerit erit sicut dictū est
in añ dictis. Dicit qarto q si caliditas n̄ fu
rit male cōplexiois hoc est cōplexiois na
tural. et uirtus fuerit bona et sana sit spiri
tuus magnitudo et augmentus et audacia
solēnis. et hii ut plurimum sunt audaces.
Dicit qnto q si calor nō sit bonus quāto
magis augmētatus fuerit tāto pulsus erit
minor et debilior. Circa hanc lram nota
pmo q. Quicq cōplexione intelligit com
plexione totius ac etiā mēbroz pncipali
um a qbus uirtutes pncipales emanant.
sic cor cerebrū epas et testiculū. Scdo
nota q ex dictis cōclusū est ab istis cāis
scz a uirtute ab infirmo et a necessitate fie
ri pulsū fm ipsoz exigentiā et ab eis ua
riari fm eoz uarietate. Tertio nō. q
etiā ex pñctis cōdere possumus. q ex u
rietate hazz causaz cōtentiūz diuersis
modis applicataz diuersas dñas natura
facit i pulsū fm q pus et posterius acqui
runt uel deperdunt. Nota qarto q bo
nitas uirtutis et eius sanitas pulsū facit bo
num iuxta ea q dicent i hoc tñ semp itel
ligendo posita paritate et facta cōpatōne
ad pulsū corpis tpatū pñes quē omne su
mū iudiciū et ois rationis iudicatio qm ip
se est mēsurā metrū oīum ab eo differen
tiū sine quo nullū fieri pōt rectū iudiciū
Quinto nota q malicia calori fac pul
sum pū et malū descendente a mediocri
ppter resolutōz que a calido extraneo n̄
pporcionado sit et qtuūqz magis et pl
perdurat tanto magis ipse pulsus pulsi
cat et uirtus debilitat. ut ex istis di
ctis pa
tere poterit et tu considera.

frigidus

COMPLEXIO UERO. Hic
determinat de cōplexione frigida dicens. q
pulsus frigide cōplexiois est pū ad di
minutōz tendēs tardus et rarus. Dicit se
cundo q si infirm fuerit. molle magnifi
cat latitudo et fiet tardus et rarus. Tertio
dicit q si due haruz dñaz aderunt fiet
minor. Quarto dicit q caliditas ē magis
pporcionada qa calori innato frigida se
habet ex opposito igit ex friditate debi
litas maior q ex caliditate prouenit.

Nota p cōplexione frigida debemus
intelligere cōplexione totius et membrorū
pncipaliū. Nota scdo q maior est affi
nitas aut similitudo inter calorem et calorem
innatū q inter frigus et calorem. nam inter
calorem et calorem maior existit amicitia in
ter calorem et frigus inimicitia. ut in pñe
to illi afforismi hūide dicte. Tertio
nota sicut ē dixi oīa ista debent sumi pe
nes corpus tpatū. Quarto nota q p
infirm molle debemus intelligere infirm
obediēs et ex hābitis patere poterit q
liter ex molli infirmo sit iudicatio et h
pter multitudinē materie frigide n̄ mul
ta exite necessitate. Nota qnto q ex
isto notabili patere pñt cāe duri pulsus
spasmosi et cordosi si qd tñ aduertat.

ESSENTIA UERO. Hic deter
minat de pulsu sicce cōplexiois. Et dicit
q pulsū facit durū et angustū sicca cōple
xio. si igit fuerit uirtus fortis et necessitas
augeat fiunt pulsus spasmosi cordosi tre
muli et bis pullantes. Nota hic q oīa
ista sufficiēter sunt declarata superius. et
semp debent itelligi p cōparatōz ad pul
sū tpatum et tu fabrica super istud com
mentus tuos.

TIU UERO. Hic copulatiz deter
minat de cōplexioibus. et est claz. hic po
ssunt notari q sunt dicta ē p q tu poteris
intelligere ppositos pulsus. simplices enim
compositos faciunt pulsus. et fm naturaz
simplicium cōpositi fiunt qm composita

malū malū effectus

naturā simplicium sibi fortuntur.

SUNT PRETEREA. In hac p
te huius ponit duo documēta q̄ intelligē
da sunt p utilitate praticantiū. fm̄ ibi
et ex hoc quoq; scit. De pmo dicit de prio
documēto q̄ aliqui ptingit pulsus varios
esse in eodē corpe ppter uarietate pple
xionis diuersaz ptiū. sicut si p dextera
eēt calide cōplexionis. et sinistra frigide
cōplexionis. et ab eis fieret puls⁹ diuers⁹.
sicut diuersus aduenit a dictis cōplexioi
bus sicut dictū est s. **¶** Dro quo est itel
ligendū q̄ ex isto tex. pōt assignari cā q̄
re pulsus dexter ē maior sinistro quoniā
dextera p ppter diredōz quā habz ad
cor et epar est sinistra calidior et pulsus si
nistri latus minor est ppter oppositam
cām et diredionē ad splend. **¶** Scdo nō
q̄ etiā ex cā distēperantie pōest pulsus
causari diuersus ob cās diuersas quas tu
itelligere pōes ex uerbis dictis. Et fm̄
q̄ uario mō cerebruz influit in arteriis
cordis et aliis ad uariandū sistolem et dia
stole. sicut in appoplia et epli et i febris
et aliis dispōnibus. qm̄ iste dispōnes uari
os reddūt pulsus. ut in caplis ppiis de
terminat. et tu lege. **¶** Tercio nota q̄ hēc
diuersitas appz in corpibus sanis q̄ etiā
culpate dici pnt sana aut sibi sana que in
diuersis laterib⁹ diuersos hnt pulsus p
pter aliquas cās de istis s̄ explicatis. Et
etiā ppter opilationez exntem in alter
utro latere nū uariat pulsus. hoc aut cōsi
derare opz fm̄ exigentiā et cōparationez
corpis tpati et pulsus tpati in corporib⁹
nō nāliter lapsis in pposito l3 etiam pos
sent uariari puls⁹ pternāliter ex preter
nālī dispōne alterius lateris. exēpli grā.
qm̄ pustula aliqua l̄ aliq̄ apostema in al
terutro latezz generata generatū uariat
pulsū fm̄ pplexiōz ab eisde dñantem.

¶ ET EX HOL. Hic ponit secundū
documentū dicens q̄ ex isto seq̄t q̄ non
semp arterie puls⁹ arteriis cordis corre

spēdent in motu dilataciōis et p̄sticiōis
et. **¶** Nota hūc tex. esse s̄ Gal. in introi
ductorio pulsū. quē tex. opz bñ itellige
re ut cōtradictio remoueat qm̄ Gal. dix
it arterias inuicē correspōdere uicissitu
dinaliter absq; fallacia loquēdo in corpo
ribus in qbus nō est s̄ dicta uarietas. Hui
cen. aut in corporibus ubi adest uarietas
supradicta ut diximus.

Capitulū nomum.

IN UERE QUIDEM.

In hoc c. detemiat de pulsū tē
porū. Et diuidit in q̄tuor. primo
enī determinat de pulsū ueris. scdo est ad
tertio hiemis. q̄to autūni. Ibi secūda in
estate. s̄. Ibi tertia in hieme. Ibi quarta i
autūno. Primo aut dicit q̄ puls⁹ in uere
est p̄us nō tñ in oī re et est in fortitudine
augmentatus. **¶** Dro ista lra est notand⁹
q̄ iste tex. a diuersis diuersimode solet
exponi. qdā antiquoz dixerūt. ut dic̄. **¶** I
acobus qd̄ dī ab Auiac. q̄ pulsus in uere ē
p̄us et fortis nō tñ in oī re qm̄ tps ueri ra
tionabilr debet esse tps tpatū. Tēperies
quidē diminiuit necessitatē. necessitate at
diminuta sit pulsus p̄us tñ fortis nō tñ
in oī re. notāter dixit in oī re ppter ue
locitatē et frequentia q̄ nō addunt i uere
l3 minorant ppter temperiē ipsius tps
et iuxta hoc expone sic tex. q̄ est p̄us et
fortis respē tēpoz alioz uel respē pul
sūz alioz tēpoz. et ex hoc soluit plures
difficultates q̄ ab antiqs ponunt et maxi
me a Gal. et Auerroy. q̄ uisi sunt uelle ue
ris pulsū esse magnū. **¶** Scdo notand⁹
q̄ scdo expositio ē magis moderna et dic̄
q̄ pulsus ueri est p̄us nō tñ simplr uel i
oī re q̄ nō cūlulibz dīe uidelz nec uelo
citatē l̄ frequentie ut dīc̄ est. **¶** Tercio
nota q̄ tps ueris debet esse calide et hu
mide cōplexiōis. et iō dicebat Auerroy.
vñ colligz q̄ pulsus ueris ē sicut pulsus
calide cōplexiōis et si sit dicat uidet̄. s̄. dī
Aio Auiac et Auerroy. p qua cōtradictōe

no in more

expono

Dexter ē minor
Sinistro

intellig: qd tps ueris partis 7 diuiditur
particione tripla uidelz in pncipiu mediū
et finem que ista sint notū est. ¶ Nota
quarto qd in pncipio ueris 7 aliis partib⁹
possūt uariari puls⁹ fm uarietate et cor
porū et etiā partiu pñctū. qm qm cor
pora i hyeme qd fuit tps pce dens ipsi
uer fuerint bñ 7 rōnabiliter recta i oībus
rebus nō nālib⁹. ita qd nō sint mltiplica
te supfluitates extranee qbus corp⁹ fue
rit granatū tunc i pncipio 7 aliis partib⁹
ueris erit sicut dicit Aue. qm autem nō
erit bñ rectū aliter se habebit qm super
fluitates ipse liqfient. mouebūt a calido
ipsius uer descendēt 7 opprimēt corpus
7 tūc facient pulsū in aliis reb⁹ drñtez a
pulsu corp⁹ bñ rectū in aīcedente tēporē
7 tu bñ cōsidera ista oīa sunt uera. Itē in
pncipio pōt pulsus puificari i medio me
diocri fieri in fine aut magnificari 7 assi
gnat cās. nā corpe bñ recto tpe exīte tē
perato puls⁹ sit pñs 7 forē qd uirtus re
uocillat 7 necessitas dimīnuit sicut dictū
est. si autē p accidēs oppositū ptingat erit
aliter. nā si corp⁹ male regat 7 in eo mlt
tuplicate sint supfluitates de fco fiūt pul
sus magni ppter necessitatez aduētā si
erit debiles ppter resolutōz uirtutis aut
ppter eius granitatē rōe plenitudis. et
sic possz tex. aliter exponi ut dicat uerū
esse qd in tex. dī si corpus bñ regatur. si
autē male regat pōt tex. falsificari. et tu
cōcorda Auerroym cum Auen.

¶ **IN ESTATE.** ¶ hic determinat de
pulsu estatis. 7 dicit qd pulsus estatis pñs
uelox spissus 7 debil 7 hoc ppter necessi
tate 7 resolutōnem augmētatas i estate.
¶ Pro qd pte est notandū qd i estate rōe
caliditatis extranee i tali tpe multiplica
te corp⁹ sit ualde debile rōe resolutōis
7 iō paucificant spūs qbus paucificant red
dit pulsus pñs. 7 cā est. qd dīa qd diffi
culter acgrit est magnitudo. 7 nō causat
magnitudo nisi a multitudie spirituum

mouentū uirtutē pulsatile. sicut dīctū
est. 7 iō qm paucificant spūs minuit vtus
7 sit pulsus pñs 7 qd necessitas est adu
tū ppter tps calidū iō sit spissus qm nā
iō qd non pōt in magnitudine recompen
sat in uelocitate 7 spissitudine sicut in ate
habitis declaratum est.

¶ **ET IN HYEME.** ¶ hic dicit de
pulsu hiemis. 7 qd dicit notū est. ¶ Nō.
q qd hic dicunt ab Aue. dicunt p respem
ad pulsū autūm 7 estatis q puls⁹ sunt ua
rii fm qd dictū est sīr dicit 7. 7 sīr ad
pulsū corp⁹ tpatī 7 ita ista fuit sua intē
tio si quis cum bene intelligat.

¶ **IN AUTUMNO.** ¶ hic determi
nat de pulsū autūni. dicit pmo qd pulsus
in autūno ē diuersus strahēs ad debilita
tez quendā. dicit scdo qd ē diuersus. sz ei⁹
diuersitas ē ppter multitudinē puersto
nis pplexicis diuerse in autūno accidēta
lis nūc ad calorē nūc ad frig⁹. dicit tertio
qd ipsius debilitas est ppter hanc diffor
mitatē uel diuersitatē. dicit qro qd com
plexio diuersa semp 7 ut plurimū fac qd
deterius ē. ppter eius diuersitatē 7 plus
q equal uel filis. dicit filis uel eqles sint
male. dicit qro qd tps autūni hūane ut
te oīno est frigus qd in eo debilitas calor
7 fortificat siccitas.

¶ Pro ista lra nota
pmo qd autūnus ē tps frigide 7 sicce com
plexicis hīs ipsaz maliciā ppter ei⁹ dif
formitatē ad nām hūauaz. ¶ Scdo nota
qd in autūno ptingit qd matitudinalia sūt
frigida meridiana calida ppter q multū
ledunt corpa 7 debilitat calor naturalis
¶ Tercio nota qd ad hoc iunat estas ipce
dens q fuit cā multū debilitas corpa. Ac
etiā iunat ad hoc cōmestio fructuū mlti
plicatoz in estate q cōmestī multiplica
uerūt supfluitates i corpus q etiā multī
plicatio est cā debilitas corp⁹ p uiam ag
granatiois ex qbus cibus pensa pulsū fie
ri debile 7 diuersū. debile rōe resolutōis.
sīr rōe extinctiois. Interdū fieri pñm

intelligit sic tunc uer

quarta autem in aut

In hiem

In Autumno

5

trans

agendo diffinit acgrit

de debilitate uirtutis et necessitate dimi-
nute fieri diuersum hoc est aliqui sic aliquan-
do siue semper quod ipsum tempus recipit in se varie-
tatem et tu optimi ingenii discurre potes.
¶ Ex quibus omnibus concluditur quod corpora propter
tales istius temporis dispositiones fiunt paratiora
ad pessimas egritudines ut pestilentiales
putridas et longas.

ITEM PORUM UERO. **¶** Hic
concluditur et dicitur quod tempora intermedia et corpora in
qualitatibus mediis se habentia se habent semper ex
igentia eorundem temporum. **¶** Nota quod ista
lira ex predictis habet uerificationem si conside-
res que consideranda sunt.

Capitulum decimum.

REGIONUM. **¶** In hoc capitulo. **¶** Qui
cent determinat de pulsu regionum
Et diuidit in duas. **¶** Primo enim
dicitur quod regionum quedam est uernalis. quedam
estiuale et quedam hiemalis et autumnalis in se-
cunda dicitur ibi et iudicia etc. quod pulsus regi-
onum se habent sicut pulsus temporum. **¶** Nota
primo quod per regiones intelligere debemus par-
tes terre habitabiles que apud astrologos
uere uocantur climata in quibus a celestibus
et maxime a sole propter eius presentiam longa
et breuiter eorum climatuum dies uariantur semper lon-
gitudine et breuitate et per consequens uariantur
breuitates in caliditate et frigiditate et ali-
is et etiam istud possit adaptari ad particula-
res regiones habitabiles in quibus etiam quedam
alterantia in istis partibus existunt. sicut lacu-
nalia et habitatio bestiarum et silium re-
seruatum alterantium. sicut sunt senes in mari-
tima nos uero perusini apud lacum. **¶** Secundo
nota quod regiones facilius recipiunt impressi-
ones et etiam difficulter semper quod disposite
sunt exempli gratia que sunt aeri grossi non ita
recipiunt et precipue que sunt discoopte a ue-
tis septentrionalibus. Oppositum autem
adiuenit propter oppositas causas.

Capitulum undecimum.

EXERCIJ. **¶** In hoc capitulo. **¶** deter-
minat de pulsu qui solet euenire ex

rebus que ab extrinseco corpore humano adueni-
unt. Et diuidit in duas partes. primo enim di-
citur de cibo et potu in generali. secundo in speci-
ali. secunda ibi et qualitate. Dicitur primo quod ingre-
dienda corporis nostri mutant ipsum semper qualita-
tem et quantitatem sui. **¶** Pro quo notandum
quod ab aliis in. de eo quod per medietatem et bibi-
tur ponitur ista distinctio quod ingredienda cor-
poris nostri operantur tribus operationibus. scilicet a for-
ma specifica et qualitate manifesta uel a ma-
ter et hoc idem uis sentire hic exemplum primo ut
napellus quia interficat a qualitate occulta. ex-
emplum secundo ut pipper quia calefacit quia calide con-
plexiois existit. exemplum tertium ut caro uel
panis que sunt de materia sanguinis. **¶** Secundo no-
tandum quod ista que hic attribuuntur cibo et potui
possunt etiam attribui aliis rebus non naturalibus. ut
aeri exercitio accidentibus anime et aliis ut uis
debilis in quantum ista pulsus mutant. Adaptatur
sermo prius ipsi potui et cibo quod semper qualitates
primas et secundas occultas et manifestas ac e-
tiam semper substantiam localem et alterationem cor-
poris nostri habent mutare ut in uidebitur magis
ita quod ab his hi motus et mutationes fieri
habent et tu philosophus intellige.

DE QUALITATE. **¶** Hic inci-
pit declarare et diuidit in duas. primo di-
citur de qualitate mutationis. secundo de mutatione quanti-
tatis ibi secunda et quantitas quod dicitur. Dicitur quod si ad
calefaciendum uel infrigidandum declinauerint
mutabunt pulsus semper illud. **¶** Notandum pri-
mo quod exterior et interior corpori applicata
rationaliter est quod corpus mutetur semper eorum natura.
quoniam ipsa et infrigidat corpus et sic pulsus per-
uiscit et calefaciunt et sic pulsus magnificat
sicut de complexionibus dictum est et hoc pro-
pter augmentum necessitatis et diminutionem
ceteri extrinsecis paribus. ut est dictum est.

DE QUANTITATE. **¶** Hic deter-
minat de pulsu causato a quantitate ciborum
et potuum. Dicitur primo quod quantitas si equalis
sit sunt pulsus magnificati et ueloces et spiritus
si propter augmentum uirtutis et caloris et hi
diu permanent. Dicitur secundo quod si ista magni-

Qualitas

Quantitas

primus quod

phimo qnt

pance qnt

tudo fuerit augmentata fm q magis aug
mentat ē pulsus diuers^o absq ordine pp
ter grauitatē nutrimentū s uirtutē qm ex
omī grauitate puenit i pulsū diuersitas
Dicit tertio ponēdo opi archisensis q ei^o
uelocitas fuit multū maior q spissitudo
7 hec mutatio ē pseruās qm cāe pseruan
tie lz sint multitudis minori hac tñ ē di
uersitas ordiata. **D**ic 4° q si fuerit pan
ce quātitat erit puls^o minori diuersitatē
7 magnitudinis 7 uelocitatē neq eius muta
tio diu durabit 7 erit ppter paucitatē ci
bi assūpti. paucitas enī cito in stomacho di
gerit. **D**icit 5° q stus debilitabit et de
ficiat l ppter multitudinē ul paucitatē
durabit hoc usq i finē rei. **D**icit sexto q
si stus fuerit ford tūc puls^o equabit 7 si
et tpatus ppter digestiōz bonam q fuit
potens i digerēdo 7 quertēdo ipm cibuz
pmutādo. **C**irca hāc lram est notandū
pmo q p quātitatē cibi 7 pot^o possumus
itelligere quātitatē ptiuā 7 quātitatez
discretā p quātitatē ptiuā debemus in
telligere corpulentia. ut exēpli grā pedā
lē quātitatē aut unā librā p quātitatē dis
cretā possumus itelligere uices supēiois
ciboz 7 potuū. **S**ecūdo notandū q ab in
traquātitate uarietas dca in pulsu qm
moles multū grauat corp^o uiciū mltitu
do filr ppter indigestiōz cibi a multipli
catōe causate qa nescit nā hūc cibū cōmu
tare ppter ei^o uarietatē ac etiā multitu
dinē q multiplicatio de facto hodiernis
tēpibus fit 7 ppterea causat uarietas in
pulsu. **T**ertio notandū q ista q dicunt
ab aliis idigent plderatōz. nā si cōtēple
mur ea q ab aliis dicunt nos accipimus
istā distindōz q ciboz qdā sunt multi q
dā sunt pauci 7 qdā sunt eqles. l quidā i
eqales isti enī cibi multi pauci ul eqles
plderari pnt in pncipio assūptiois eorū
assūptū pmutent ul digerant 7 sic sine fallo
mutat pulsum diuersimode fm pdiatam
quātitatē ac etiā fm qualitātē sibi adiū

843 sicut dictū est calorē naturalē cetrā
do ppter refluriōz calori 7 spūs ad inte
riora retrahis ppter digestiōz faciēdaz
7 sic pūus sit pulsus siue remissus ut pōt
qlibet i se ipso experiri. **S**ecūdo pnt pside
rari pnt sunt in digestiōe pma ppleta et
sic corpe exite tpatō equalr mantent
puls^o in bonitate sui. si aut corpus fuerit
male dispositū tūc diuersificabit pulsus
iuxta determinata 7 tu pside. **Q**uar
to notandū q alia que dicunt in lra nera
sunt semp tñ intelligendo amotis impe
dimentis 7 posita paritate.

EX UINUM **C**hic specialr de
termiat de uino 7 dicit pmo q lz a uino
fm quātitatē pueniat diuersitas nō tñ ē
tante quātitatē quāte quātitatē existit di
uersitas ex cibis 7 hoc ppter subtilitatē
suā a nutriētibus cibariis puenit necessa
rio diuersitas ppter grossiciē substantie
ac etiā ppter duriciē aut ppter asperita
tē q in uino nō sunt. **C**irca hāc lraz nō
pmo q p uinū debemus itelligere uinūz
ex uisib^o qd rōne sue penetrationis cito
mutat pulsu cito ex q^o maxim^o penetra
tor uocat. vñ pldicātes in renocillando
stutē 7 cito dāt uinū optimū odoriferū
7 i paucā quātitate. ut **A**uerroys. ii. coll
g3. **S**ecūdo notandū est q uinū pōt duo
bus modis corpi hūano appropiari. vñ
mō adu calidū. alio mō adu frigidū. si
pmo mō corpi attribut^o infrigidat in p
mis corpus 7 sic mutat pulsu in puū nisi
postq ipm uinū a calore nālī fuerit cale
factū 7 tūc ipsuz corpus calefacit 7 sic mu
tat pulsu ad magnitudinē. qm postq ui
nūz penetrant qa ut dictū est cito pene
trat 7 alterat a nā facit qd dictū est. **S**i
sūt dca adu calidū tūc calefacit corp^o 7
ita mutat pulsu ad magnitudinē ppter
necessitatē aduātiā etiā uelocitatē ut tu
ipse potes plderare. **N**ō tertio q ex
isto tex. habes q etiā uinū pōt imo debz
admisceri cū aliis medicis 7 precipue qū

A Vinu

Vinu fat penetrant mentu qd alu

nos volumus illaz medicinarz citā penetratōz. Itē etiā qm volum⁹ nutrimenti citā penetratōz debemus hūe vinū ⁊ maxī me subtile antiquū ut tandē vīte sua alie res cito penetrēt. ac etiā itellige vinū s̄ dicta rōe esse multiplicatū spiritū ⁊ p̄ p̄is multiplicatū virtutē iō ip̄z variat pulsū fm modū p̄dictū ⁊ p̄pterea dat⁹ de bilib⁹ ⁊ i accidētibus virtutē p̄sternētib⁹ multū remediāt sic est sincopis ⁊ alia.

QUOD SI FRIGIDUM. hic p̄lequit p̄ponedo aliq̄ alia de vino frigido actu. Itē etiā aliq̄ vinū possit eē frigidū virtuat⁹ ut vinū puū aquosum. ⁊ dicit qd ab eo eueniūt notumēta q̄ ex aliis solent frigidis euenire nō tñ tardz eius effectū sicut alie res frigide hūano corpī appli cate p̄pter duo priō q̄ cito penetrat. scō q̄ citius actumificat a calore nāli. Dicit scō qd eius impedimentū est magnū ⁊ p̄cipus i corpib⁹ oppilatōis aptis. Dicit 3. qd eius impedimentū nō ē sicut impedimētū calefactiois p̄pterea q̄ nā sibi obuiat p̄tendo ip̄z ad diuersas p̄tes corpis. Dicit q̄rto qd ibi sūt variū effect⁹ vini q̄ pueniunt ex caliditate ⁊ frigiditate ⁊ opatōne nāe in eo p̄pter similitudinē vini cū nā hūa na atqz eius p̄formitatē. Dicit ulterius et q̄nto qd p̄siderabit fm qd nutrit ⁊ fortis facit ⁊ corpus letificat. Est tñ sermo clarus per totum ⁊ tu lege tex.

AQUA UERO. hic loq̄ de aq̄ ⁊ qd dicit ē notū. Circa p̄dicta memoriāz habess̄ eoz q̄ sunt dicta s̄ imediate s̄ uino. Et qbus iheras casus utiles i practica.

Priō qd hoies calidi p̄ exercitium nō debet potare nisi p̄us tēperēt ne frigiditate vini l̄ alteri⁹ potus i frigidē interio ra. Scō sequit⁹ qd mēbra siue corpus in anitū ⁊ debile si a uino capiat refici debz vinū sumere actu calidū ⁊ i p̄ua q̄ntitate ⁊ s̄ sic itelligas de aqua. Tercio sequit⁹ qd illi q̄ vinū seruāt in antris sicut senen ses ⁊ bnt aquas p̄teales caute ista bibe

re debet ne ex eoz potu oppellent siue ri geāt corpa. Sequit⁹ q̄rto qd p̄sueti i regi one ubi aq̄ ⁊ vinū nō sūt ita actu frigida cū ad istas regiōes transferunt caute ut nuz ⁊ aqua silem potare debet. Scō nota qd a uino actu calido puenit pulsus magn⁹ ab actu calido puls⁹ puitas p̄pter diminitū ⁊ auctā necessitatē sicut ab ali is rebz nālibz ⁊ non nālibz calidis et frigidis. Sequit⁹ etiā ex p̄dictis qd medi cine quas dam⁹ ut corpus p̄fortet l̄ alte ret ⁊ cito cū uino dāde sunt ut eaz v̄us cū uino deserat ad itra. Tercio nota qd ista dicta uerificantētia de aliis ut dictū est. Et p̄pterea nota quarto qd hic repit duplex l̄ra. vna q̄ dicit horripilatōez ⁊ alia q̄ dicit oppilatōez ⁊ utraqz seruāt si memor es dīdo supius. Ultimo nō qd p̄ydromel debemus itelligere aquā mel lis ⁊ sic de uino granatoz de ceruia ⁊ de cō potu artificiali ul̄ nāli a qbus ista fm qd dictū est diuersitas aduenit in pulsu.

Capitulum duodecimū.

DE PULSU QUODAM. hic

p̄ determinat de pulsu somni. Et di uidit in tres p̄tes. In priō deter minat s̄ pulsu somni in p̄ncipio. Scō in p̄cessu. Tercio de pulsu somni in fine. Dic p̄mo qd p̄pter reuocatōz calori ad itra in somno fit pulsus puus ⁊ rar⁹ qm spūs re trahunt ad intra ad digerendū. Dicit se cundo qd pulsus fit tard⁹ ⁊ rarus. ⁊ assig nat cās dicens qd ex eo qd calor retrahit ad itra p̄pter digestiōz faciendā ⁊ l̄ ad intra augeat s̄ in uigilia p̄pter motū ⁊ expansiōz ad exteriora calor augmentū recipiat ⁊ p̄pterea magnificat pulsus et hoc uerificat in lasso l̄ exercitato. qm in istis necessitat pulsus ⁊ sp̄sificat magis. Cetera sunt clara usqz ibi uigilie. Dicit qd pulsus sunt in uigilia. l̄ra est manife sta usqz in finē capli. Circa hāc l̄raz nota qd hic sumit hec distictio qd somn⁹ mel ē in p̄ncipio itelligēdo p̄ p̄ncipiū

Mone in uino de

Somni pulsu

Vigilia pulsu

p̄m somni

prossu som

fm8 som

minu somu debilitat pulsu

tps in quo calor naturalis ingredit ad i
tra ad digestioz faciendā. scdo sumitur i
augmēto l statu hoc ē in medio somni. et
tūc itelligimus calorē fore fortificatū a
nutriēte ac etiā ab unitate eiusdē calorif
ad itra qbus sit melior digestio. et tunc
causas obediētia instri ppter molliciē in
instro generatā a cōcatōe nutrimentū scil
et generatū i corp^o. Sumit³ in fine et in
hoc ptingit diuersitas fm lōgitudinez et
pfunditatē somni. possz enī somn^o in tū
multiplicari q debilitaret^r hūc ueloci
ter et ide pūificat^r et spissaret^r puls^o lz etiā
posset fieri rarus necessitate diminuta.

Secundo notandū q per somnū debe
m^o itelligere oppilatōz sine ligamētū p
mi sēstiuū ut ait phūs in de sōno et vigi.
Tercio notandū q ista q dicunt ab Auicē.
de pulsu i somno debēt appropriari dicē
q dicunt in aliis caplis et pūpue de his q
dicunt de pulsu ciboz ac exercitioz et ali
orū. sicut dicet i.

Lap xiii.

IN PRINCIPIO. hic deter
minat de pulsu exercitii. et dicit p
mo q pulsus i exercitio et in pnci
pio ei^o dū tēpate sit. et i eo nō sit augmen
tū sit pulsus magnus et fortis et hoc sit pp
ter augmentū necessitat^{is} et calori innatū et
fortitudinē ipsius. Dicit scdo q uelox sit
et spissus si necessitas augat ppter magni
tudine aut abundantia motus. Dicit 3°.
q si fuerit plixū ultra uires aut breue et
forte l uolentū. tūc sit pulsus pūus ue
lox et spissus. et si adhuc augebit^r fiet par
uor tēdens ad vniculōsū formicantes et
in tū cadet et pde^r homo ppter resoluti
onē spiritūū et uirtutū q resolutio sit rōe
multe ac uehemētis dissolutionis facte a
multo et extrauerso exercitio. h. d. in toto
c^o. Circa qd notandū pmo q hic Auicē.
p exercitiū itelligit oēz motū copis si
ue locale sine alterationis. ex qbus calor
nālis incendit^r aut augmentū recipit iux
ta diffinitōez exercitii. Scdo nō. p ex

exercitii tps triplex est. s. pncipiū et id qd i
mediate sequit^r et eius declinatio. sine ul
timū nel qd in fine aduenit. pncipiū qdē
exercitii auget calorē. qm lima eius ē. si
aut prolaxat qd in calore sit resolutio di
minuit pulsū. ac etiā idez facit si fuerit
forte et quia cōtinne sit caloris. resolutio.
et minoratio uirtutis inde est q minorat^r
pulsus. Letera que dicunt in lra sunt cla
ra. Possunt etiā per exercitiū itelligi
balneationes fricationes psequenter et coi
tum et quia de his aliquibus facit menti
onē Auicē. id de his si sit mētio in pstitiaz.

Capitulū. xiiii.

BALNEATIO AUIEM. Logē
in pnti capitulo de pulsu balne
aterū. Et diuidit in duas partes.

In prima pte ponitur una distinctio. In
scda pre de mēbris distinctiois psequitur.
Ibi scda si aut fuerit. Dicit pmo in p
te prima q balneatio nel sit cū aqua ca
lida nel cum aqua frigida.

ESJ AUIEM FUERT. Dicit
psequens de ipsa distinctōe q si balnea
tio fiat cū aqua calida et fuerit in pnci
pio pueniant ex ea fortitudinis necessitat^{is}
iudicia. Scdo dicit q qm multū psequit^r
balneatio supple tū psequit^r debilitas et
pulsus debilitas. et hoc dixit Gal. fiet per
psequens pulsus pūus tardus et rarus. ex
qbus fiet debilitas pculdubio. Tercio dic
q aqua calida in iterioribus corpis cale
factionis efficiet calore accidētali et forta
sis talis caliditatis accidentalis non diu
pdurabit. Quarto dicit q si accidental
qualitas a balneatōe aque calide fiet pul
sus diuersus in magnitudine et pūitate. sz
magnitudinē necessitat^{is} et minoratōz ei^o.
Quinto dicit q balneatio scā in aqua fri
gida fiat fm q ipsa aqua iteri^o penetrā
do l calefaciendo pcedet. nā si infrigida
b. f. corpus tūc pulsus pūificabit^r si autez
calefaciet uirtutē pstando augmentū pp
ter unioz caloris nālis ab intra tūc effi

pm
men
fm8

Galieno

fm8

cietur pulsus magnus lz fortassis tardus
nisi augeatur necessitas. si aut augmēta
ta necessitate 7 scā resolutōe in processu
fiet pulsus puus 7 rarus fm qđ iam dixi
mus hoc dicit in toto. c. Circa qđ caplm
est notandū qđ ex isto tex. colligi possunt
oēs effectus qđ a uirtute pulsatili eueniūt
ex uariis balneis 7 uaria balneatōe. Se
cundo notandū qđ omia ista uerificari de
bent fm pportione necessitatē 7 obediē
tiā infiri 7 fortitudinem uirtutis penes
quas cās ptentiuas uariat pulsus fm qđ
ex phabitis manifestum est.

Capitulum. xv.

DECESSITAS QUIDE.

In isto. c. determinat de pulsu p
natis. 7 dicit qđ ppter necessitatē
utriusq; 7 filii 7 matris necessitas auge
duplici aeri attractōe. s. embrionis ex qui
bus nō fit augmentū in stute nec mino
ratio nisi qđ expedit p pōdere ipreg
nationis 7 sic fiet pulsus uelox similr et
spissus non tñ fiet debilis hoc dicit.

Capitulum. xvi.

DOLOR MURAL.

Dicit in
hoc. c. de pulsu dolori. Dico dicit
qđ pulsus mutat a dolore fm qđ
iple dolor in pncipio existit l in pgressu
si aut in pncipio existat pber pulsui aug
mentū ppter necessitatē in pcessu autē
rōe resolutōis 7 destitutōis stutis pui
ficat pulsus ita qđ uenit ad formicantē 7
vemiculosuz. Cetera sunt clara. Nō hic
solū unū breue qđ si dicit tex. p perducit
dolor ad uemiculosū 7 formicantem lra
est trāspōsita. si aut aliud formicantem 7
vemiculosuz lra est clara. 7 si ultra ppre
dies ueniet ad oimodā pditionē ul anhi
lationē.

Cap. xvii.

POSTEMATUM ALIA.

In hoc. c. dicit. determinat de pul
su apostematū. 7 diuidit in tres
ptes. In pma pte ponit unā distinōnez
apostematū. psequēdo intentōez de ipsis

pulsibus ab ipsis apostematib; causatis.
In scda pte ibi in exitura. s. ipse deter
minat de pulsib; exituraz uel q sunt in
exituris. In tertia ibi cū aut minuet. et
soluit. declarat q sunt pulsus in declati
one nera ipsius apostematib;. Dicit pmo in
pte pma qđ apostematū quedā faciunt fe
bres. 7 qđā nō faciūt febres. Facientia fe
bres sunt illa q rōe magnitudinis aut nobi
litas mēbris. alia q nō faciūt febres min
tāt tñ pulsus fm nām 7 diuersitatē spēi
ipsoz apostematū. sicut i tertia quarti. 7
in tertia h. 7 i libro pticulariū egritudi
nuz determinabit. Cetera aut q dicūt usq;
ibi i exitura clara sūt.

IN EXITURA. Dicit q sint pul
sus in ipsis exituri 7 quomō diuersitatez
uarietatez recipiūt. lra patet.

IN EXITURA. In hac pte po
nit dicit. q pulsus fiat post aper tōz ipaz
exituraz 7 minutōz siue resolutōz ipaz
apostematū 7 lra etiā patz. Circa qđ
caplm est notandū qđ i hoc tex. tollit qre
diuersificant pulsus in apostematibus. p
mo rōe essentiaz ipsoz apostematuz. se
cundo rōe loco. tertio rōe magnitudinis
siue puitatis ipsoz apostematū. hec qđ
oia declarat dicit. in lra p exēpla manife
sta. Secdo est notandū qđ ab apostema
tibus puenire febres duplr pōt itelligi.
Et pmo qđ ab eis pueniant ephimere. se
cundo qđ ab eis eueniāt putride. Que at
sint ephimere declarat p alteratōz scāz
in spiritib; alteratōe pma. q aut sint pu
tride declarat p putrefactōz 7 alteratio
nē putredinalē in aduētū pmo i ipsis hu
miditatibus l hūioribus. ut prima qrti.
Tertio ē notandū qđ in ipsis apostematib;
bus dī pulsus fieri grauis 7 dur. et hoc
ppter duriciē ipsi apostematis. mollifi
cat 7 lenit rōe exoneratiōis scē in resolu
tione l aptione. Quarto ē notandū qđ
ultimo qđ magne 7 uarie diuersitates in
pulsibus sūt rōe mēbroz uenoloruz ner

facit febris

no facit fe.

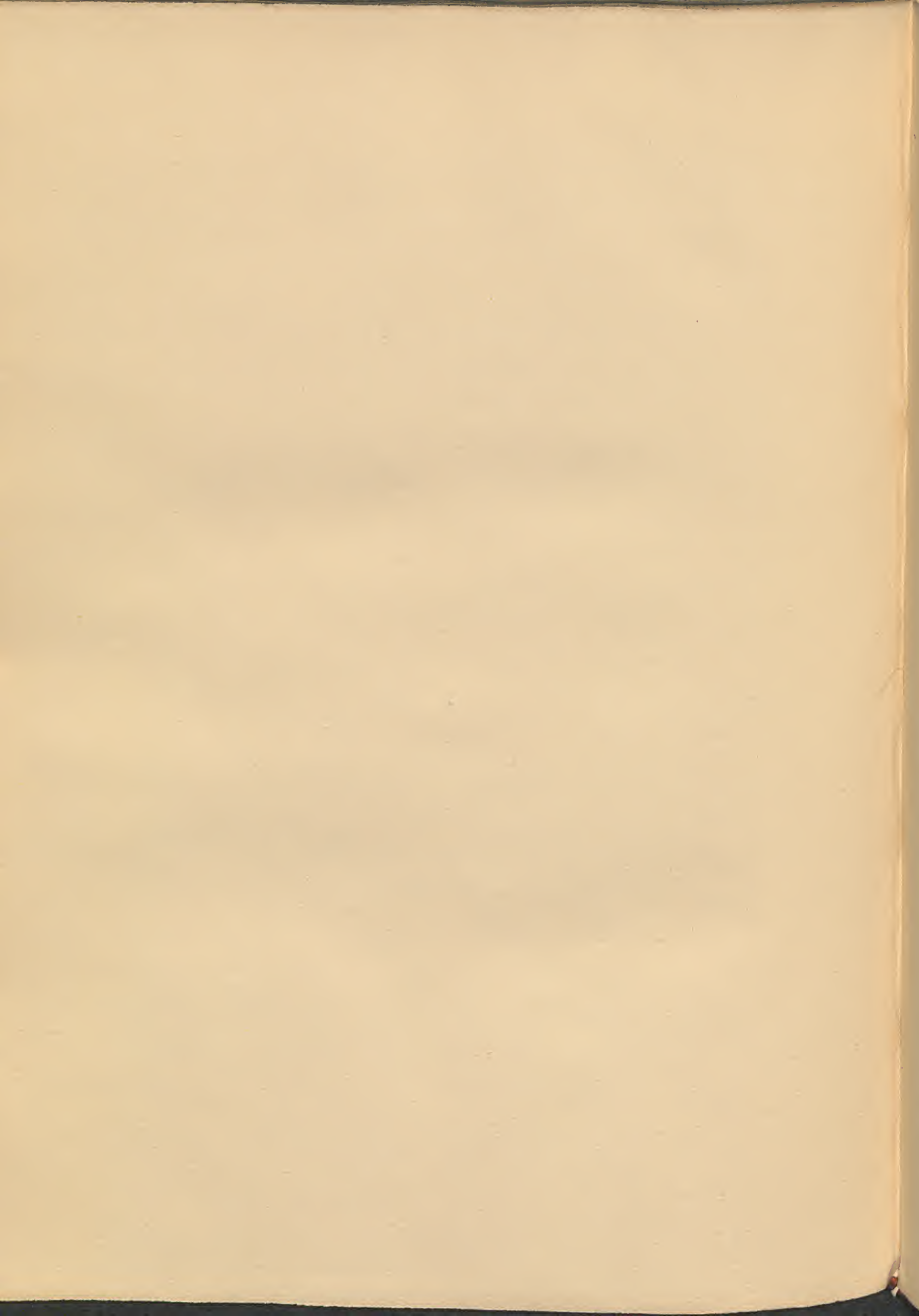
post apores

Alia facit febre
effi
purer

Quid vultu festinat ex balneo ut ipso se phibere melle
ut in fine sua no par teneat ad moderant

ferit ipā plantā lūmā ut fertilis fiat post p̄gacō & florā cōfuit in p̄mā t̄t &
lambacō p̄mā cōfuit & tunc p̄mā ḡmā itē ad alia p̄mā p̄mā ad in p̄mā
t̄t & sulfur & tunc p̄mā p̄mā p̄mā illig folij sup quē p̄mā t̄mā & ante
p̄mā p̄mā lūmā p̄mā ad balneo ego f̄mā ad in p̄mā cōfuit p̄mā
ḡmā p̄mā p̄mā dieb̄ venter tūmescit & ē bonū p̄mā p̄mā ē d̄ balneo ḡmā

Aliud balneū artificiale inx decubitate mēbroz p̄mā fieri p̄mā duo t̄mā
p̄mā & longitudine p̄mā r̄mā & mēd̄ mēp̄mā herbe iā anij cōfuit & t̄mā
alunij t̄mā sulfur ut t̄mā in ḡmā modo grossa herbe aliquat̄ cōfuit & lūmā
cōfuit mēp̄mā & p̄mā p̄mā p̄mā

32/

MEDICAL
YALE ~~UNIVERSITY~~ LIBRARY

To..... Subject.....
From..... Date.....

Vermiglioli, Pietro, fl. 1480.
De pulsibus. [Perugia, H.M., not before
February 5, 1480] °
24ff. 29cm. 2°.
Rubricated. Copious manuscript marginal
annotations.
Binding: modern blue morocco, by E.A.
Enders, Munich.
Provenance: Harvey Cushing.
Reichling 1418 (the Yale copy has leaf 1,
blank and genuine); Klebs 1026.1.

Incunabula

+ V-234
(Goff)

Accession no. HC
Author Vermiglioli, Pietro
De pulsibus
not before 5 February 1480
Call no. Incunabula
+ V-234
(Goff)

